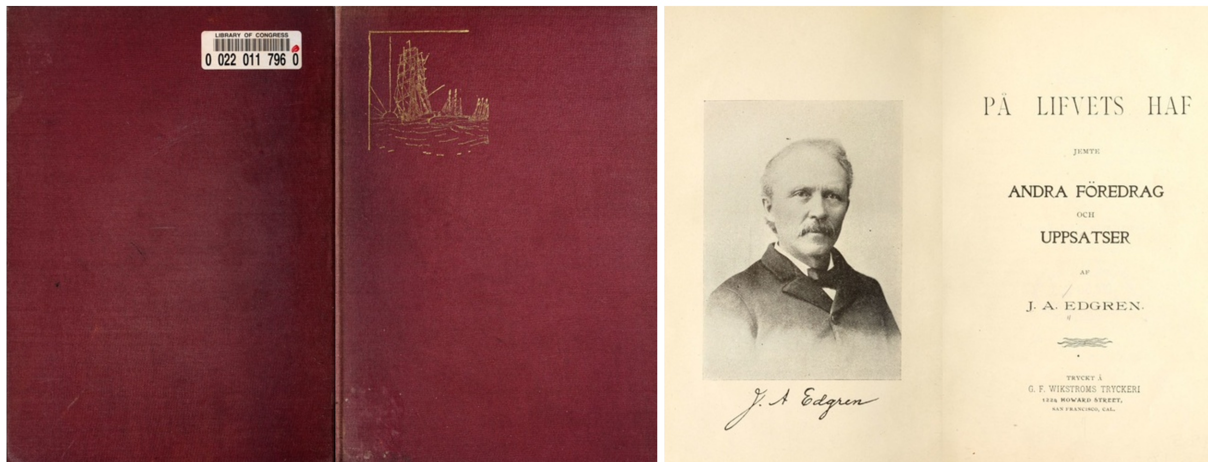

På Lifvets Haf jemte andra Föredrag och Uppsatser

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av **Johan Alexander Edgren** (1839-1908) har digitaliserats i januari 2013 från Library of Congress av Internet-Arkivet och anpassats för Projekt Runeberg i september 2013 av Ralph E.

Förord.

För några år sedan publicerades i Stockholm en liten samling af uppsatser under titeln “Brännande Frågor”. Det har nu synts vara tid att lägga till ytterligare några strödda uppsatser och föredrag, hvilka af samme författare kommit att bevaras i skrift. Måhända kunna de tjena till någon uppbyggelse. Tiden är kort: det goda, som kan göras, bör göras snart. Sådan har tanken varit, och häruti ligger bevekelsegrunden till utgifvandet af denna lilla samling. En del af häri ingående uppsatser hafva visserligen varit synliga förut i *Nya Veckoposten*, men i bokform torde de bättre bevaras och få en ytterligare spridning. Bokens titel är tagen från öfverskriften öfver det första föredraget. Och det går ju an, enär hela innehållet berör sådant, som är af vigt under seglingen här nere på detta lifvets haf. Må det vigtiga blifva bildande för tro och lefverne, och må vi alla till sist få ankra i den himmelska hamnen och tillsammans få fröjda oss i den eviga sanningens ljus.

Oakland, Cal. 1898.

FÖRFATTAREN.

Kristus stillande hafvet.

Sång af Anatolius, patriark i Konstantinopel på Femte århundradet.

Fri öfversättning från engelskan, på hvilket språk sången återfinnes i Shaff’s History of the Christian Church,

---

Vild var den yrande våg, Mörk var den stormiga natt; Tungt gick den svigtande år, Skumdränkt den roende satt. Bäfvar nu sjöman på djup — Nöden är stor uppå haf. Då säger Han, som är Gud: Frukta ej! Frid! Det är Jag.

* * *

Våg, som har skyarne kyst, Ned med din skummande höjd! Stormig Euroklydon,Namnet på en stormvind i Orienten. tyst! Hvila i lugn, du är böjd! Faran flyr bort, långt sin kos, Fruktan må släppa sitt tag, När säger Han, som är ljus: Frukta ej! Frid! Det är Jag.

* * *

Jesus, min Frälsare kär, Kom Du och stanna hos mig? Lätt då min resas besvär; Ljufligt att färdas med Dig! Säg mig, när dödsstormen kall Rytande öfver mig far, Du, som är Sanningen all: Frukta ej! Frid! Det är Jag.

På Lifvets Haf.

Text Ap. 17: 11. *“Dagligen forskande i skrifterna.”*

Judarna i Berea prisas för sitt ädelmod deruti att de "mottogo ordet med all villighet, dagligen forskande i skrifterna, om det så förhölle sig'1. "Många af dem", heter det, "blefvo derför troende, äfvensom icke få ansedda grekiska qvinnor och män". Ett uppriktigt bibelstudium har sin lön med sig. Att komma till troil, det är begynnelsen af det eviga lifvet. Och hvem skulle ej vilja ega det? Låtom oss denna gång lära något af skrifternas innehåll, hvilket vi kunna belysa med bilder från hafvet.

I.

Först skola vi då hämta några lärdomar med hänsyn till en syndares frälsning.

Här se vi ett brinnande fartyg på öppna hafvet. Detta fartyg är jorden. En gång var det sänkt, så att vattnet gick tillsammans öfver det, men det blef åter upptaget. Rättnn skall det förhärjas af elden. Detta veta vi af bibeln. Vi veta äfven, att denna materiella eld skall blifva blott bilden af den förskräckligare eld. som skall i evighet förhärja syndarens själ, *den eviga domens eld*. När Kristus kommer, kommer han med eldslåga till att ntföra Gnds rättfärdiga dom, och han kommer oväntadt och hastigt (2 Tess. 1: 8—9). O, menniska! Du känner dig vara en syndare. Kn börda trycker din själ. Du är skyldig till öfverträdelse af Guds bud, och du har icke varit evange-

lium lydig. Huru skall du kunna undfly den tillkommande vreden? Du ser en man på detta fartyg. Huru skall han kunna undfly? Att dröja är att blifva lågornas rof. Att tanklöst fortsätta, utan att på allvar vända sig från synden, är att säkert möta domen. Att störta sig i hafvet är att så mycket förr möta döden. Se, der väntar ock hafvets haj att uppsluka den olycklige. Att, som mången gör, i förtviflan taga sitt eget lif är att kasta sig med ens och för evigt i satans våld. Se, syndare på denna bild din egen ställning! Hvad vill du göra? Kunde den mannen blifva frälst genom att slita köttet af sina ben? Nej, det skulle icke hjelpa honom. Och dock huru mången, andligen i denna belägenhet, söker ej genom sjelftortyr och botöfningar sin frälsning. Men kroppens späkande borttager icke syndaskulden och åstadkommer icke ett nytt hjerta. Biler kunde den mannen frälsas genom att taga på sig

sina bästa kläder? Omöjligt! Huru mången söker dock icke, när ofrid råder i själen, att till fridsgrund upprätta den egna rättfärdigheten. Men förgäfves! "Ty intet kött skall af lagens gerningar varda rättfärdigade (Rom. 3: 20). Godt och väl att man vill lefva rätt. Det måste man visserligen göra, men deruti får man ickesöka grunden till sin frälsning. Något annat är till denna grund nödvändigt. Hvad skall mannen göra? En båt finns icke. Den är redan förstörd. Sedan menniskans fall har hon intet eget medel, hvarmed hon kunde återställa sitt förlorade goda förhållande till Gud. Är det nu något hopp om räddning? Ja, ty se ett skepp kommer derborta! Dess namn är *Evangelium*. Mången storm har det genomgått; men ej ett enda segel är bortblåst, ej en spira bräckt! "Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola icke förgås", säger Herren (Luk. 21; 33). Af konungen i Härlighetens land har detta skepp blifvit utsändt just för att uppsöka och rädda skeppsbrutna. Ikorsets symbol på dess flagg läsa vi redan, att "Gud är kärleken" (1 Joh. 4: 8). Och det signalerar å konungens vägnar: "Vänden eder till ini g, så värden i salige, alla jordens ändar, ty jag är Gud och ingen mer" (Es. 45: 22).

Men huru skall den mannen komma öfver till skeppet? Skall han sätta på sig vingar och flyga dit? Det kan han ju ej göra. Och så torde han förgås, o-aktadt skeppet är i sigte. Guds godhet och ens egen, tänker mången, skola väl leda till frälsning. Dessa äro de tvenne vingar, med hvilka man ville flyga; men bibeln känner ingen frälsning utan försoning. Nu ar skeppet framme. Försoningens lifräddningsbåt har blifvit utsänd och

är under det brinnande fartygets akter. Nu kan mannen blifva frälst. Han behöfver blott komma ned från relingen i den anlände båten, och han är räddad. Att göra detta är så enkelt, att det icke behöfver beskrifvas. Han blott lemnar fartyget och, förlitande sig på, att båten bär honom, kastar han sig ned i den. Gör på samma sätt! Bekänn och öfvergif din synd, och kasta dig som en ovärdig och allt behöfvaude syndare helt och hållet på Kristus, för hvars förtjensts skull Gud rättfärdiggör den ogudaktige (Rom. 4: 5). Denna båten bär! Lita dig på Herren såsom den allt tillräckliga försoningen för dina synder och såsom din vän och medlare inför tronen (1 Joh. 2: 1, 2). Tro på honom. Bed om Guds Andes hjelp dertill. Gud skall gifva dig den, och då skall du i Kristus ega lif, frid och evig frälsning.

Från båten, hvilken nu aflägsnar sig, höres den räddades glada stämma öfver vågen: "Hvem är den, som vill fördöma? Kristus är den, som har dött, ja än mer, har uppstått, som ock sitter på Guds högra sida, som ock manar godt för oss." Lyssna åter: "Så är nu ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus". . . . och åter: "Ty jag är viss derpå, att hvarken död eller lif, eller änglar eller herra-

dömen eller väldigheter, eller de ting som äro, eller de ting som skola komma, eller höghet eller djuphet eller något annat skapadt skall kunna skilja oss från Guds kärlek, som är i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom. 8: 1, 34—39).

II.

För det andra skola vi hämta några lärdomar angående det kristliga lifvet. Då vi hafva kommit till tron på Kristus, hafva vi kommit till ett nytt lif, gifvet oss af Gud. Med ett ord: vi hafva blifvit pånyttfödda. Detta lif är ett trons, kärlekens och hoppets lif; och det rör sig efter Herrens lag, hvars hufvudsumma är: att älska Gud öfver all ting och sin nästa såsom sig sjelf (Matt. 22: 37). Men fullkomligt är det dock icke, enär menniskan, äfven såsom pånyttfödd, icke är fullkomnad i visdom, helighet och kraft. Men liksom solens ljus, som lyser klarare och klarare, till dess det blir fullkomlig dag, skall hon skrida fram mot det fullkomlighetens mål, som är henne före-lagdt (Ords. 4: 18; 2 Kor. 3: 18). Under tiden har hon mycket att genomgå och mycket att lära. Bibeln såsom ett godt sjökort visar henne troget vägen.

Här hafva vi ett sjökort. Vid A se vi en kuststräcka, en hamn, en flod, en stad. Det är den himmelska kusten, fridens hamn, lifvets flod, det nya Jerusalem med sina perleportar, ädelstensgrundvalar och gator af

genomskinligt guld, den stad som icke behöfver hvarken sol eller måne, "att de skola lysa deröfver; ty Guds härlighet upplyser den, och dess ljus är Lammet" (Upp. 21: 23).

Långt borta på Lifvets haf se vi vid B en seglare med stafven vänd mot det härliga målet. Mellan honom och det ligga många skär och grund. Vid C äro väderstrecken utlagda. Utan denna kompassros kunde man icke veta, hvilken kurs man måste styra, för att komma rätt fram. Ombord är en motsvarande rörlig kompass. Den Helige Ande, som inspirerat bibelordet, bor också hos den kristne och verkar på honom med upplysande och helgande kraft. Denne Ande är Kristi Ande (Rom. 8: 9; Gal. 6: 8). Der han är, där är också Kristus; "Kristus i eder, härlighetens hopp" (Kol. 1: 27). Ju mera den Kristne låter denne Ande hafva väldet i sin själ, desto mera är det sant om honom, hvad Paulus erfor: "Jag lefver icke mer jag, utan Kristus lefver i mig; och det jag nu lefver i köttet, det lefver jag i tron på Guds Son,

so 111 har älskat mig och gifvit sig sjelf ut för mig" (Gal. 2: 20). Här är ett Kristi inneboende i kraft och ett vandrande i enlighet med denna kraft, som det också heter: ';Utarbeten derför med fruktan och bäfvan eder egen frälsning; ty Gud är den, som verkar i eder både att vilja och att verka för sitt välbehags skull" (Fil. 2: 12, 13). I den mån Guds vilja är vår vilja, styra vi alltså rätt kurs. Och skulle man än genom den egna svagheten gira litet åt höger och venster, så hålles man dock på det hela utefter sin rätta kurslinie. Bäst är det att styra så väl efter kompassen, att nian girar så litet som möjligt. Låtom oss nu med ledning af kortet följa vår seglare på hans väg mot den efterlängtade hamnen.

Vinden är att börja med god. Himmeln är klar, och en frisk bris fyller hvarje segel. Vaksamhet och glädje stå vid rodret, och raskt går färden undan, rakt mot det vän sälla målet. Rättfärdiggjord af tron, har man frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus och berömmer sig af hoppet om Guds härlighet (Rom. o: 1, 2). Himmeln förblifver dock icke alltid klar. Det mulnar. Stormen bryter lös. Det är Passionernas storm. Aldrig trodde man, att en sådan storm någonsin kunde uppkomma på denna skö-

11a del af hafvet med sina älskliga passadvindar. Ovis är dock den, som icke noga observerar sin barometer. Frestelser kunna uppkomma för den kristne. De uppkommo för Kristus sjelf. Han blef i allting frestad likasom vi, dock utan synd (Ebr. 4: 15). I lä ligga många af de Grofva Syndernas klippor (vid 1). De tio budens hela syndaregister är här. På dessa klippor har mången farkost krossats och sjunkit i de mörka djupen. "Utanför äro hundarna och trollkarlarna och horkarlarna och mördarna och afgudadyr-karna och alla som älska och göra lögn" (Upp. 22: 15). Det är därför af yttersta vigt, att manövrera rätt i denna storm. Den skicklige sjömannen lägger icke stäf-ven af sitt skepp mot klipporna, utan tvärt om i alldeles motsatt riktning. Så bör äfven den kristne, när frestelsen påkommer, med bestämdhet vända ryggen mot den synd, hvartill han lockas, och stäfva åt motsatt håll. Förvisso, han kan icke låta köttet regera sig i stället för Anden, eller låta fursten för härsmagten i luften föra sig till oundvikligt skeppsbrott! Vår seglare, hvars namn är Trofast, handlar efter dessa grundsatser och styr bort från klipporna. Och när han sjelf är ur fara att stöta på, gör han sitt yttersta för att rädda skeppsbrutna. Härom tvekar han

icke; ty till och ined David blef räddad från dessa klippor, och Jesus sjelf kom i verlden just för att frälsa syndare. Hans verk i Herren till och med på detta ställe är alltså icke fåfängt. Mången, soui här blifvit räddad, har slutligen med glädje ankrat i den himmelska hamnen. Och räddarne — se! Herren låter dem till belöning lysa som stjernor i evigheters evighet (Dan. 12: 3).

Stormen är förbi. Hafvet är åter stilla. En lätt bris för skeppet fram på dess väg. Men snart befinner det sig på en trakt af hafvet, der dimmor ofta uppkomma. Här ligga äfven de farliga 0-trons och Vantrons skär (vid 2). Mången seglare lider på dessa skär skeppsbrott. Mången, hvilken oförväget styr dem för nära, stöter på och blir, om han icke strax sjunker, så illa skadad, att han snart kan drifva på andra skär och grund och slutligen förgås. Sällan kan

den läcka, hvilken man här ådrager sig, riktigt botas. Dock, for Gud är ingen ting omöjligt. Insvepta i spekulationens dimmor, ligga materialismens, ateismens, ag-nosticismens och rationalismens blindskär; äfven spiritismens, mormonismens, teoso-fiens m. m. nakna klippor. Dimmorna på detta ställe genomkorsas äfven af vindar, hvilkas inflytande, likasom vore22

det. af onda magter, för den ovarsamme in i de dolda farorna. Omkring spiritis-mens klippor kan man riktigt se dessa onda andemagter, men af verkningarne förnimmas de äfven annorstädes. "Hvar och en som afviker och icke förblifver vid Kristi lära, han har icke Gud" (2 Joh. 9). "Vi veta, att vi äro af Gud, och hela verlden är i den ondes våld" (1 Joh. 5: 19). "Men Anden säger uttryckligen, att i kommande tider skola somlige affalla från tron och hålla sig till villoandar och onda andars läror" (1 Tim. 4:1; Upp. 16: 13, 14). Vår seglare torde icke undgå att träffa mer eller mindre dimma på denna del af hafvet; men väl studerar han bibeln, sitt sjökort, och noga styr han med ledning af Andens kompass siu kurs derefter. Herrens ord är hans fötters lykta och ett ljus på hans stig (Ps. 119: 105). Vaksam, bedjande håller han också god utkik och upptäcker en oväntad fara, som det heter: "Vaken och bed-jen, att I icke mån komma i frestelse" (Matt. 26: 41). Lyckligen kommer han på detta sätt på behörigt afstånd förbi skären och undgår faran. Men under tiden tutar han sina dimsignaler ocli angifver dermed för andra seglare den väg han styr.

Under fortsättningen måste han aktaPÅ lifvets haf.

sig, att lian icke kommer åt sidan 0111 sin rätta kurs. Viker lian åt venster, så kommer lian inpå Yerldskärlekens ström (3), en golfström, som går med breda vågor genom hafvet. Den strök fram öfver de Grofva syndernas klippor, redan nämda, och den utbreder sig vida och leder långt bort från den himmelska stranden. "Ål-sken icke verlden, icke heller de ting, som äro i verlden. Om någon älskar verlden, i honom är icke Fadrens kärlek" (1 Joh. 2:1c). Mycket i denna verlden är visserligen oskyldigt och godt och kan med glädje åtnjutas af den kristne. Naturen, vetenskapen, konsten, hemmet, vänkretsen, samhället erbjuda omätliga förråd af sådant godt. Och har icke Gud beredt det allt för menniskan! Men ifall nian icke gör Gud, utan de jordiska tingen till sitt lifs 3'ttersta mål och sitt hjertas högsta goda, då är man en afgudadvrkare. Man dyrkar då det skapade i stället för Skaparen. Derhän går ofta detta dyrkande, att menniskor hafva sin högsta lust i sådant som lyx i kläder och prydnader, öfverflöd i mat och dryck, nöjen utan Gud, jordiska rikedomar, sjelfviskt inflyttande, med ett ord i "ögonens begärelse, köttets begärelse och ett högfärdigt lefverne", hvilket icke är af Fadren utan af verlden (1 Joh. 2: 17). De hvilka äro24

så sinnade, känna icke Gnd, derför älska

7 '

de honom icke öfver allting. De äro icke födda ofvanefter, äro icke Guds barn, icke kristna. Oandliga likasom Esau, bortsälja de för en enda måltid sin förstfödslorätt (Ebr. 12: 16). Dessa äro fullt inne på Verldskärlekens ström.

Men tvärt om, när man gör Gud till sitt lifs yttersta mål och sitt hjertas högsta goda, då låter man kärleken till Gud öfver allting bestämma, begränsa och genomtränga kärleken till de jordiska tingen. Då både väljer man rätt det, som kan åtnjutas, och åtnjuter det på ett rätt sätt. Detta val kan visserligen falla sig något olika för olika personer, beroende på olika uppfostran och insigter. Jordiska förmåner och nöjen i Guds fruktan äro icke förbjudna. Se till exempel Jesus sjelf vid bröllopet i Kana och såsom hedersgäst vid stora inbjudningar (Joh. 2: lf.; Luk. o; 27f.; 7: 36L m. fl.). Men man kan äfven, när man kallas dertill af en högre kärleks pligter, afstå från eljest berättigade verldsliga förmåner. "Allt är väl rent, men för den menniska, som äter med anstöt, är det ondt. Det är rätt, att icke äta kött eller dricka vin eller göra något, hvaraf din broder tager anstöt eller förargelse eller varder svag" (Rom. 14: 20, 21). "Den som älskar faderPÅ LIFVETS HAF.

eller moder mer än mig, han är 111ig icke värd, och den som älskar son eller dotter mer än mig han är mig icke värd" (Matt. 10: 37, 38).

Efter dessa grundsatser handlar Trofast och håller sig klar af strömmen. När han ser andra seglare, hvilka kommit in på den, signalerar han och säger dem hvar de äro, och beder dem komma lit från strömmen. Somliga visa sig då vara utom signalhåll. Andra se väl signalerna, men svara, att det går lättare att följa med strömmen, än att segla mot den. Och så fortsätta de, drifvande allt längre från den rätta kursen och från det himmelska landet. Under tiden skadas de af de verldsliga vanornas hafs-maskar, hvilka strömmen för med sig i massor. Dessa genomborra skeppssidorna och åstadkomma svåra läckor, ända till dess skeppen f}'llas med vatten och sjunka. Somliga taga dock i tid varning, anstränga sig till det }Tttersta. begagna sig af hvarje hjelpsam himmelsk bris och segla ut ur strömmen, hvarefter de också sätta okurs mot härlighetens land.

A andra sidan, om seglaren viker åt höger från sin kurs, så kommer han in på Formalismens hank (4). Denna bank liar stor utsträckning och är mycket grund. Vattnet på den är också grumligt,32 PÅ LIFVETS HAF.

synnerligen på de grundaste ställena. Kristendomens yttre form är visserligen god och bör iakttagas. Men när ens gudsdyrkan blir endast form, utan andlig erfarenhet, då bedrager man sig sjelf och kommer aldrig fram till den himmelska hamnen. "Utan att en varder född

på nytt, kan han icke se Guds rike.....

I måsten födas på nytt" (Joh. 3: 3, 7). Guds rike är "rättfärdighet och frid och fröjd i den Helige Ande" (Rom. 14: 17). Så mycket värre blir det, om den yttre formen är alldeles obiblisk. Den förenar sig då mer eller mindre med grumliga obibliska läror, genom hvilka menniskor bedragas med ett falskt hopp. Huru många millioner menniskor tro sig icke på grund af oskriftenliga dops- och nattvardsläror vara pånyttfödda; eller kristna, när de i verkligheten icke äro det! Hvad är Maria- och helgondyrkan annat än afgudadyrkan? Hvad är prela-tismen med sin spets i påfvens öfverhöghet annat än ett förmätet ingrepp mot Kristus sjelf samt mot den personliga friheten, intelligensen och likställigheten inför Gud? Det är det oskriftenliga vare sig i anda eller form, som är det farliga. De seglare, hvilka fastna på denna bank, komma icke lätt loss. Eget nog, att fast vattnet här är så grumligt, och bitarPÅ lifvets haf.

af vrak flyta omkring allestädes, dock så många segel äro synliga just på denna del af hafvet. Om än några af dessa komma lyckligen Öfver grunden, så fastna dock de fleste och gå i spillror. Trofast håller sig utom banken på sanningens och Andens djupa vatten. Genom detta exempel räddar han icke allenast sig sjelf, utan äfven andra, hvilka låta sig räddas. Denna räddning gäller endera lifvet, eller att undgå en evig skada. Ty om man fastnar på banken och går i spillror, då är man förlorad. Men att hålla sig på denna bank, äfven om man skulle komma öfver den till sist, det är likasom att bygga med "trä, hö eller strå". Det onyttiga man gör kan icke annat än förkastas af Herren. Då är det bättre att bygga med "guld, silfver, dyrbara stenar". Den, som både i lära och lefverne befordrar sanningen, hans verk skall belönas af Herren på den stora dagen (1 Kor. 3: 12f.).

Den, som kommit långt afsides genom Verldskärlekens ström, drages lätt in i en stor hafshvirfvel på stiënimens ena sida. Denna hafshvirfvel är Girighetens malström (5). De omständigheter, i hvilka Gud försatt oss här i lifvet, fordra omtänksamhet och arbete. Det är en pligt att försörja de sina (1 Tim. o: 8;28

PÅ LIFVETS HAF.

1 Tess. 4: 11, 12), och det är godt att hafva något att dela med sig åt andra. Det ärbara och väl reglerade arbetet befordrar kroppens hälsa, själens lyftning samt timligt välstånd. Att genom det förtjena penningar är ingen synd. När man gör detta i Guds fruktan, kan man också använda sina egodelar till Guds ära. Men har man satt sitt hjerta på ovissa rikedomar i stället för på lefvande Gud (1 Tim. 6: 17), har begäret till penningen blifvit en passion, då är man girig, då har man gjort penningen till sin gud. Då går det liksom med de små stickor, hvilka man ser i någon stark hvirfvel i en häftig strömfåra. Man föres med allt större kraft mot hvirfvelns medelpunkt svänges

omkring allt hastigare, blir yr i hufvudet och går till sist ned i djupet. ;'De, som vilja blifva rika, falla i frestelse och snara och i många dåraktiga och skadliga begärelser, hvilka sänka människorna i förderf och förtappelse, ty girigheten är en rot till allt ondt" (1 Tim. 6: 9, 10). Låt den, som kommit in i de yttre ringarna af denna malström, sprida hvarje segel och styra ut, förr än det är för sent. Trofast arbetar ärligt och låter sig nöja med sådant, som han har, och söker sitt goda i den tillkommande verlden (Ebr. 13: 5; Kol. 3: 2).PÅ LIFVETS HAF.

På andra sidan om Yerldskärlekens ström ligger det Okristliga sällskapets korallref (6). Glittrande är detta ref på sina ställen och förledande. Men: "Säll är den man, som icke vandrar i de ogud-aktigas råd och icke träder in på syndares väg, ej heller sitter der bespottare sitta" (Ps. 1: 1). Och vill det icke vara ogudaktigt, utan till och med blandar i sina förehafvanden en religion — fast icke den kristna— så är det icke desto mindre farligt för seglaren. Och bär det hemlighetens märke, och ingriper det i deras naturliga rättigheter, hvilka icke bära detta märke, då är det beslägtadt med antikrist (Upp. 13: 17).

En kanal går dock genom detta ref, på hvilken man kan segla sig ut, ifall man har kommit in på det. Det är denna: "Bären icke i främmande ok tillsammans med de otrogna, ty hvad har rättfärdighet att göra med orättfärdighet, eller hvad gemenskap har ljus med mörker? Och huru förlikar sig Kristus med Belial, eller hvad del har en troende med en otrogen? Eller huru kan Guds tempel stå tillsammans med afgudar? Ty I ären den lefvande Gudens tempel, såsom Gud har sagt: Jag skall bo hos dem och vandra bland dem, och jag skall vara deras Gud, och de skola vara mitt folk.30

Derför gån ut från dem och skiljens ifrån dem, säger Herren, och kommen icke vid det orent är: och jag skall mottaga eder och vara eder fader, och i skolen vara mine söner och döttrar, säger Herren, den allsvåldige (2 Kor. 6: 14—18).

I närheten ligger Feif ängans sandref (7). Vattnet är icke djupt på detta ref. Fåfängan är väsentligen sjelivisk. Den fäster sig mycket vid yttre prål. Den beundrar sig sjelf, visar sig gerna för att vinna andras beundran. På detta sätt uttränger den Gud från hjertats tron och uppsätter istället det egna jaget. Kn god smak får dock icke förblandas med fåfänga. Gud sjelf är smakens Gud. Härom bär naturen ymnigt vittnesbörd. Hj heller är allt sökande af menniskors pris fåfänga. När man söker det goda och det rätta för dess egen skull, eller för Guds skull, som är dess urkälla, och då får pris af rättänkande menniskor, så är detta visst icke att förakta. Men helt annat blir det, när man af en ytlig egenkärlek bara vill lysa med sitt prål i verlden. Hör huru Herren uttalar sig mot denna synd. Då Israels folk begärde en konung, på det de måtte blifva lika andra folk, sade Herren till Samuel: uDet är icke dig, utan mig de förkasta, att jag icke skall vara deras konung" (1 Sam. 8: 7). De37 PÅ LIFVETS HAF.

judiska qvinnornas fåfänga bestraffades enligt Esaias dermed, att stank kom "i stället för vällukt, rep i stället för gördel, skalligt hufvud i stället för krusadt hår, säckbeklädnad i stället för mantel, eldsmärke i stället för skönhet1' o. s. v. (Es. 3: 16—26).

Längre fram se vi de Obemärkta syndernas undervattensklijipor (8). Här finna vi tankens och känslans dolda svnder, och här äro allehanda ursäkternas småsvnder. På dessa ses än i dag vraket af Saul, Israels konung, hvilken behöll det, som Herren hade bjudit honom tillspillogifva, och ursäktade sig dermed, att han ville offra det åt Gud. Men hans synd var likväl olydnad, en trolldonissynd, för hvars skull han gick i qväf.

I grannskapet af dessa klippor, likasom äfven på andra ställen, förekommer ett okändt strömdrag. Detta är de Dolda Benäge nh eter nas strömdrag, som det heter: <lIllfundigare än allt och förderfvadt är hjertat. Ho kan känna det?" (Jer. 17: 9). Till och med den kristne kan icke undvika detta strömdrag, ty det heter äfven: "Köttet har begärelse mot Anden och Anden mot köttet, och dessa äro mot hvarandra, på det att I icke mån göra, hvad I viljen" (Gal. o: 17), och äfven: "I många stycken fela vi alla" (Jak. 3:2). Detta38 PÅ LIFVETS HAF.

strömdrag sätter än åt ett håll, än åt ett annat.

Trofast har uppnått denna del af hafvet. Han är, som vanligt, noggrann med sin navigation. Genom observationer på solen finner han, i hvilken riktning strömmen sätter honom. Om natten gör han äfven observationer på kända stjernor. Synnerligen noggrant aktgifvande på Kristus sjelf, rättfärdighetens sol, är det bästa medel att förnimma sitt eget väsens böjelser och att rätt ordna sin väg. En vigtig uppbyggelse fås äfven genom att studera sådana gudfruktiga menniskors lif, som vandrat Herren mycket nära och tjenat honom mycket troget. Enär strömmen är stark, anstränger Trofast alla krafter, sätter alla segel han möjligen kan föra, och styr upp mot strömdraget, likasom Paulus på detta ställe hade gjort: uJag slår min kropp blå och gör honom till slaf" (1 Kor. 9: 27), och som han uppmanar andra: "Döden derför edra lemmar, som äro på jorden: skörlefnad, orenhet, lusta", m. m. (Kol. 3: 5; Rom. 8: 13). På detta sätt kommer han på godt afstånd förbi klipporna.

När Trofast hunnit förbi dessa klippor träffade han en seglare, hvars namn var Hjelpsam. Denne talade om för honom sin erfarenhet. Han hade vid början.

af sin färd blifvit räddad från skeppsbrott. Tacksam derför och af kärlek till Härlighetens konung, genom hvilkens skickelse han hade blifvit räddad, sökte han, der han seglade fram, att rädda skeppsbrutne och uppmuntra seglare, hvilka voro på väg till den himmelska hamnen. Men vid annalkandet mot de ofvannämda klipporna inträffade ett maklighetens lugn, och det okända strömdraget förde honom småningom mot klipporna. Enär han vid detta tillfälle icke höll sig vaken, märkte han icke sin fara, förr än han var så nära klipporna, att han med möda och icke utan skada tog. sig ifrån dem. Vindarne, hvilka nu började spela öfver desse klippor förde med sig hemska ljud, hviskningar, hvilka Hjelpsam icke ville höra, En mörk förtviflans natt inbröt med häftig orkan och stark åska. Med yttersta svårighet manövrerade Hjelpsam för att rädda lifvet. Midt i detta arbete bad han ofta. Andens olja (Rom. 8: 26) göts äfven på vattnet, och den rasande sjön mildrades något, så att den icke alldeles uppslukade Hjelpsam, Men åskan slog ned. Blixten träffade skeppet och satte det i brand. Trons släckningsapparat användes, och i det närmaste lyckades det att utsläcka elden, men så bröt den ut på nytt. Då var mannska-

pet så uttröttadt, att det icke mer kunde arbeta med erfoderlig kraft. Hjelpsam förnam, att djefvulen sjelf var i orkanen ocli underhöll elden. Då ropade han till Konungen och sade: "Om icke Du ingriper och räddar mig, så måste jag förgås1'. Då kom hjelpen. Konungen sade till djefvulen: "Vik!" och till orkanen: "Var stilla!" och han sände en störtflod af regn från skyarna, hvilken genast utsläckte elden. Den kristnes Medlare lefver. I honom är hjelpen (Ebr. 4: 14—16; 1 Joh. 1:9—2:2). Nådens flod utsläcker ofridens eld. Sedan klarnade himmeln, ett upplifvanda solsken göts öfver hafvet, och med en frisk bris styrde Hjelpsam med kompassens ledning ut på det djupa vattnet, där han nu träffade Trofast. Denne var honom behjelplig med att reparera de undfägna skadorna.

En annan seglare kom också i sigte och gjorde sällskap med Trofast och Hjelpsam. Hans namn var Ömhjer-tad. Han älskade mycket Konungen i det land han sökte och prisade honom gerna inför andra. Många, hvilka hörde det, drogos äfven till samme Konung och följde med på resan. Han hade sett mycken nöd och afhjelpt den. Men med grämelse och sorg omtalade han, huru han på ett ställe hade sett en seglare med

jernklädd bog, hvilken afsigtligen rände mot andra fartyg för att drifva dem ur deras sällskap eller sänka dem, och var någon skadad, så ville han hellre att en sådan skulle sänkas än räddas, förglömmande, att "dom utan barmhertighet skall öfvergå den, som icke har gjort barmhertighet" (Jak. 2: 13).

Äfven en annan seglare, som hette Försigtig, kom i deras sällskap. Han hade seglat vida omkring och noga aktat sig för farorna. Han berättade, huru han hade sett många, hvilka seglade utan kompass och ^styrde i alla riktningar, utom den rätta. Äfven hade han sett somliga, hvilka styrde efter missvisande kompasser. Alla dessa sista trodde sig vara på väg till den himmelska hamnen, men ingen af dem styrde rätt kurs. De förra brydde sig intet om den rättfärdighet, som Gud fordrar: de senare litade på sin egen.

Långt akter ut sågs en skön hvit klipper komma. Hans namn var Förhoppningsfull. Han hade haft en lycklig resa.

Hans breda hvita segel glänste i solskenet, och med större fart än de öfriga fartygen gled han fram öfver vågen och var snart förbi dem.

Men långt borta i horisonten syntes ett fartyg, hvars namn var Slarf. Det36

hade manövrerat illa i stormarna och stött på skären och grunden här och der ocli var nu så illa t skadadt, att det knappast kunde flyta. Omhjertad seglade fram till det och ville gerna hjelpa det, men det lät sig icke gerna hjelpas. Och äfven 0111 det kunde upphjelpas något, så komme det snart att stöta på igen. Det är högst troligt, att det aldrig kommer i hamn.

Äfven andra seglare kommo i sigte. De fleste hade kommit på samma väg som Trofast, somliga ända från början, andra från Verldskärlekens ström och Formalismens bank. Somliga hade länge hållit sig med Trofast. Man kunde se, att alla dessa seglare hade olika färger. De samlade sig också efter färgerna i olika grupper. En del ville vara utan farg; men äfven de kommo i en grupp för sig sjelfva. Alla styrde mot samma hamn. Alla helsade hvarandra, och de höllo inbjudningar i de olika grupperna. Vid dessa inbjudningar samtalade de om det lands härlighet, till hvilket de ämnade sig, och om dess ' Konung, som var dem dyr (Mal. 3: 16). Om någon hade något behof, så bistodo de hvarandra, och de organiserade sig för allehanda välgörenhets- och frälsningsarbeten.

Många segel syntes äfven, hvilka styrde tvärs öfver de andras kurs och för-PÅ LIFVETS HAF.

SYunno ur sigte. Somliga följde dock med i den flotta, i hvilken Trofast befann sig, dock blott för en tid, hvarefter de afveko på sina vådliga färder och syntes sedan aldrig mera till. Somliga afveko under bedröfvelsens mörka nätter, ty de saknade kompass. Andra afveko midt på dagen, ty de tröttnade på att följa med i detta sällskap.

Under fortsatt färd nalkades Trofast högmodets klippor. (9). Han visste, att mången hade förolyckats der, och att Herren hatar allt högmod, ja, den ringaste högmodiga uppsyn, som det heter: ilGud står emot de högfärdiga, men de ödmjuka gifver han nåd" (Jak. 4: 6), samt på ett annat ställe: "Dessa sex ting hatar Herren, och dessa sju äro en styggelse för hans själ: högfärdiga ögon, falsk tunga, händer som utgjuta oskyldigt blod" (Ords. 6: 16). En stark medvind gjorde, att Trofast seglade med stor fart, och att hans skepp gerna ville gira, ty skepp gira alltid mycket mera i medvind än i motvind. Det är understundom bättre att vara i sorghus än i glädjehvs (Pred. 7: 5), att erfara motgång än medgång. Trofast gjorde sig särskildt mån om att styra väl och att hålla sig midt i farvattnet. Men ett stort och präktigt skepp, som en liten tid varit med de kristnes flotta,r-58

höll sig nu långt ifrån Trofast, nära klipporna och girade så mycket, att det stötte på och blef ett vrak.

Trofast hade väl kommit förbi klipporna, men var ännu i deras grannskap, när han först träffade på vindstilla och sedan en stark motsägelsens och förföljelsens motvind. Han ansåg det icke vara vist att göra som somliga, hvilka st}/ra rakt upp mot vinden, få back i sina segel och förlora sina öfverstänger, om ej hela taklaget, hvarefter de drifva för vinden. Såsom en god sjöman beslöt han i stället att kryssa. Liksom man vid kryssning begagnar sig af tvenne krafter: vindens drifkraft och vattnets motståndskraft, så bör man under motstånd och förföljelse för rättfärdighetens skull låta sig föras fram af de tvenne stora krafterna: kärleken till Gud Öfver all ting och till ens nästa såsom till sig sjelf. Af kärleken till Gud uppoffrar man då icke hans sanning och af kärleken till nästan bemöter man honom med hvad vänlighet nian kan, belönande ondt med godt, under det man håller fast vid sanningen och rättfärdigheten. Man bör dock kunna uppoffra egna förmåner för att befordra frid och rädda den felande. Kärleken är sj elfuppoffrande.

Om styrbord ligger nu Sjelfförringan-PÅ LIFVETS HAF.

dets bank (10). Det är godt för den kristne att vara ödmjuk, Jesus var mild och ödmjuk af hjertat, och sådan bör den kristne vara. Men det är icke nyttigt för honom att förringa sig sjelf, så att han dermed förnekar det goda, som Gud har gifvit honom, och låter sina gåfvor vara obrukade. Grunda bankar bör man undvika, äfven om det skulle vara djupt nog vatten att nätt och jämt komma öfver dem; ty hvem vet hvad storm och sjö man der kan möta? Man utröner sådana bankar genom lödning. På detta sätt finner man både djupet och bottens beskaffenhet, vet då. hvar man är, och kan segla utaf grundet.

När man är i fara att taga skada till sin duglighet, bör man undersöka grunden derför. Finner man den då vara menni-skofruktans lösa sand, eller lätians tröga lera, eller trosbristens brutna snäckskal, eller kärlekslöshetens hårda sten, så stvr då bort från sådana grunder ut på trons och kärlekens och hoppets och fridens och nitälskans djupa vatten, och förblif der verksam för Herren, till dess stranden angöres.

Mycket mer kunde sägas om vägen. Många andra faror möta. Mången storm, mången tät dimma, mången mörk natt måste man genomsegla. Svårlösta frågor40

for tanken ock för lifvet nppstå. Lidandets och sorgens mörker sluter understundom själen i sin natt. Men allt detta skall tjena till det bästa för dem, som älska Herren (Rom. 8: 28). Ingen fråga är svårlöst för den kristnes Frälsare, ingen natt för mörk för honom, ingen nöd för stor. I honom är hjelpen. Mycken öppen segling skall man hafva, mången klar och fröjdfull dag. Mången försynens vindfläkt ofvanifrån skall föra den kristne närmare sitt mål. Men bibeln, till hvilken vi hänvisa, talar om allt detta, och Kristi Ande gör det lefvande för själen.

Trofast nalkas nu den ström, som löper utefter kusten af Härlighetens land. Detta är Dödens ström (11). Vid högt vatten och när känslans tidvåg går med strömmen, är vattnet på den ganska lugnt, och det går lätt att segla öfver den. Men när tidvågen går emot strömmen, är vattnet oroligt och öfverfarten ofta svår. Långt ned på kortet slutar strömmen i vilda yrande bränningar och i mägtiga hafshvirflar. Det skepp, som kommer in i strömmen på detta ställe, krossas i bitar och ryckes ned i ett bottenlöst djup. Trofast såg tvenne fartyg, hvilka hade styrt efter missvisande kompasser. hvilka kommo in i strömmen påPÅ LIFVETS HAF. •41

detta ställe. Förskräcklig var förtviflan ombord, när de funno sig i bränningarna och gingo ned i hafshvirflarna. Den ene af dessa hade erfarit många goda känslor, men icke vandrat efter Herrens vilja. Han hade haft tro utan gerningar. Men "tron utan gerningar är död" (Jak. 2: 20). Den andre hade vandrat, som det syntes honom, mycket likt Herren, men han hade i sjelfva verket gjort sin egen förtjenst istället för Kristi blod till grund för sitt hopp. Han hade haft gerningar men icke tron. "Men den, som icke tror, han är redan dömd, emedan han icke tror på Guds enfödde Sons namn" (Joh. 3: 18).

Långt framom sig såg Trofast Förhoppningsfull. Denne hade visserligen kommit in på ett hörn af sjelfförringan-dets bank, där han funnit botten bestå af menniskofruktans sand. Men han hade styrt ut derifrån och befann sig nu inne på Dödens ström, midt för den himmelska hamnen. Det var vid detta tillfälle högt vatten, och med lätthet seglade han öfver strömmen, sättande ett fullkomligt hopp till den nåd, som skulle vederfaras honom (1 Pet. 1: 13; o: 1). När Trofast kom fram till samma ställe, rörde sig tid-vågen våldsamt mot strömmen, och sjön var fruktansvärd. När Trofast sjönk ned mellan vågorna, kunde hans masttoppar42

knappast synas öfver dem. Men lian fruktade intet, ty såsom rättfärdiggjord genom Kristi blod och bevarad genom hans lif, visste han, att han skulle så mycket mer gencm honom blifva frälst från vreden (Rom. 5: 9, 10). Fullt förvissad, att hvad Herren hade lofvat, det skulle han också hålla, utropade han: "Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat loppet, jag har bevarat tron. Härefter är mig förvarad rättfärdighetens krona, hvilken Herren, den rättfärdige domaren, skall gifva mig på den dagen" (2 Tim. 4: 7, 8). Han kom snart lyckligt öfver. Äfven Hjelpsam S}Tntes på strömmen, och, förlitande sig på det blod allena, som renar från all synd, kom han lyckligt öfver. Men stackars Försigtig, som var med i samma följe, han hade en svår erfarenhet. Vågorna bröto förfärligt öfver honom, och han utropade: "Ve mig, ty alla Guds vågor gå öfver mig!" Men då ljöd i hans öron en röst från stranden: "När du går genom vattnen, är jag med dig; och genom strömmarna, de skola icke dränka dig"

(Es. 42: 2). Då fick han nytt mod, och han kom också lyckligen öfver. Litet senare, när^ tidvågen rörde sig med strömmen, kom Omhjertad in på den. Med svällande dukar seglade han för en frisk kärlekshängifvenhetens

bris fröjdfull Öfver till andra sidan, vetande, att han der skall få se konungen och. blifva honom lik (1 Joh. 3: 2). På den sidan om strömmen markte alla seg-larne. att deras olika färger hade_ försvunnit mot ljusets fullkomlighet. Äfven hade det grofva och tunga i deras byggnad, hvilket så många gånger gjort seglingen trög försvunnit, ock obehindradt som ljusstrålen L den klaraste himmel flöto de fram. Kli skara af lätt sväfvande segel, hvitare än snö, mötte dem: äfven. Dessa voro änglaledsagare. utsända af Konungen för att lotsa b dem in.

Den sköna blå kuststräckan har också kommit i sigte. De nalkas den. Då se de på stranden en stor skara, viftande sina lyckönskningar och lielsande sitt "välkommen!" Och se, i denna skara känna de igen mången älskad, som fore dem kommit in från Lifvets haf. Hela skaran hade vetat om deras färd och sett dem kämpa med vågorna (Ebr. 12: 1). Nu jublar den, emedan de hafva kommit lyckligen fram. De segla in i hamnen och fälla ankaret. Derefter föras de inför Konungen, som mottager dem med största glädje och kärlek (Luk: 15: 7, 10). I beskådandet af honom och genom honom af Fadern och i de höga förrättningar i hans tjenst, till hvilka de nukallas, finna de det evigs lifvets högsta sällhet. Dertill kommer omgifningen. Från omätlighet till omätlighet sträcker den sig, så långt som himlarna gå. Och sällskapet sedan med alla frälsta menniskor och alla heliga änglar! Hviken fullkomlig harmoni i denna himmelska verld! Utvecklingen der i alla evigheters evighet, hvad skall den icke uppenbara!

Så hafva vi nu vidrört några få af de stora lärdomar vi finna i Guds ord. Studera detta ord videre! Studera det alltid! Gud gaf det, det är outtömligt. I anammandet af dess sanningar genom Anden är evigt lif. Befordra dess spridning, till dess Herrens äras kunskap skall betäcka jorden, såsom vattnet betäcker hafvets botten (Es. 11: 9).

Frälsning för syndare.

(Predikan.)

Text: 1 Tim. 1: 15. *“Trofast är ordet och i all måtto anammansvärdt, att Kristus Jesus kom i verlden för att frälsa syndare, af hvilka jag är den främste”.*

Vi veta alla, att synden genomtränger hela menskligheten. Vi se dess härjningar öfver allt omkring oss. Historiens hvarje blad är befläckadt af synd. Och om vi gå till oss sjelfva, så måste vi erkänna, att hos oss också finnes det, som angifver, att vi tillhöra ett fallet slägte. Några af oss kunna vara färdiga att instämma med aposteln Paulus i uttrycket: "Syndare, af hvilka jag är den den främste". Äfven om vi icke skulle vara skyldiga till någon så stor öfverträdelse som förföljelse af de heliga ända till döds, så finna vi dock hos oss så

mycket som fördömer oss, att vi gerna inrymma oss sjelfva bland de förnämste af syndare. Huru hafva vi till exempel belönat Guds kärlek till oss? Med hvilken genkärlek? Hafva vi icke ofta handlat alldeles utan hänsyn till hans kärlek, gent emot hans vilja, och bedröfvat hans Ande? Hafva vi icke gjort detta i både tankar, ord och gerningar? Och äro vi icke derför bland de störste af syndare?

Det är dock naturligt, att icke alla skulle hafva samma djupa skuldmedvetande: Ett litet barn i dess jemförliga oskuld kan icke känna sig vara en så stor syndare som den, hvilken begått svåra brott. Icke heller kan den mycket helgade kristne känna sig vara så skyldig som den gröfste bandit. Men ett är säkert, om man känner sig sjelf, ung eller gammal, så måste man in beräkna sig bland syndare. Derför är frälsningsbehof-vet allmänt. Det gifves ingen menniska, alltså ingen af oss, hvilken icke behöfver frälsning. Den text vi valt för vår betraktelse förkunnar

frälsning för syndare. Låtom oss derför betrakta den i dess särskilda satser och tankar. Den är af vigt för oss.

1. Hvad är det ordsom talas om i början af versen? Hvad innehåller det? "Att Kristus Jesus kom i verlden för attPÅ LIFVETS HAF.

frälsa syndare",- detta är ordet. När Paulus fälde detta yttrande, tänkte han tvifvelsutan på Kristi eviga föuttillvaro. Han kände skrifterna väl, och lian hade flera gånger sett den uppståndne och förhärligade Frälsaren och hade af honom fått sitt uppdrag att predika. Han visste, hvem han var. Af ordet se vi, att en himmelsk personlighet nu och då uppenbarade sig under den gamla tiden. Denne personlighet får sjelfva Gudomens höga namn: Jehova, Elohim, Adonai m. fl. Understundom framträder han i änglaskepnad, och kallas än Herrens Ängel, än Förbundets Ängel. Han talade med Adam i Paradiset. Han uppenbarade sig för Abraham och gaf honom löftena. Han syntes för Moses i den brinnande., busken på berget och angaf sitt namn: Ajä) jag skall vara, eller fullständigare: Jag är och förblifver, det är, den evige, oföränderlige, trofaste. Han var det, som i molnstod och eldstod förde Israel ut ur Egypten och följde dem genom öknen, han som uppenbarade sig för Josua, Gideon och Manoa. Esaias såg honom i härlighet och talade om honom. Profeterna skrifva om honom, och den siste af Gamla Testamentets profeter säger om honom: "Med hast skall komma till sitt tempel Herren, den I söken. och Förbundets Ängel, den I begären."48

Hvem var denne himmelske personlighet? Han var ingen annan än Jesus Kristus i sin ursprungliga gudomsnatur. Han kom med hast till sitt tempel. Han var det, som redan på förhand uppenbarat Gudomen för menniskorna, som det heter: "Ingen har någonsin sett Gud (Fadren); enfödde Sonen, som är i Fadrens sköte, han har förklarat honom." Detta är nya Testamentets utsago. Men hör vidare dess vittnesbörd om Jesus. "I begynnelsen var ordet, och ordet var hos Gud, och ordet var Gud." När det var någon begynnelse alls, då var allaredan Jesus till i sin högre natur. Han var alltså utan begynnelse, och han var Gud. Derför heter det vidare om honom, att "han var före allt, och allt har bestånd i honom," att han "är Gud öfver allting, högtlofvad för evigt," att han är ,kden sanne Guden och evigt lif." Och sjelf säger han, när efter sin himmelsfärd han i symbolisk form uppenbarar sig på Patmos: uJag är Alfa och Omega, den förste och den siste," det är den evige, den oändlige. Alltså var Jesus från evighet den enfödde Sonen i Fadrens sköte. Den gyllene tråden af hans gudom löper genom alla skrifterna från början till slut. När Jesu Kristi mensklighet vandrade bland folket i Palestina, då sågo de ettPÅ LIFVETS HAF.

stort ljus, ty det var ingen ringare än den evige Guds Son. som i menniskoa-namnielse vandrade bland dem.

I inkarnationens underbara sanning ligger allaredan hopp för ett fallet slägte. Ja, Jesus Kristus kom i verlden just för att frälsa syndare. Så säger oss vår text. Och här påminnas vi om Fadrens kärlek. Han såg verldens djupa förnedring och synd, och dock älskade han henne så, att han gaf henne sin enfödde Son till en återlösare. Vi påminnas äfven om Jesu kärlek, hvilken, som skriften säger, öfvergår allt förstånd. Med åstundan att göra Fadrens vilja och att frälsa syndare lemnade han sin ursprungliga himmelska härlighet och kom till denna mörka jord, görande sig till en medlem af vårt slägte. Ja, med ifver kom han, som det heter om honom i profetian: "Se, jag kommer, i boken är skrifvet om mig. Att göra din vilja, min Gud, är din lust." Och hör honom sjelf när han hade frälst en synderska, säga: "Min mat är att göra dens vilja, som har sändt mig, och fullborda hans verk". Se honom till sist tränga fram till korset med sådan ifver, att hans lärjungar häpnade och förskräcktes.

Liksom en gyllene tråd, angifvande Kristi Gudom, genomlöper skrifterna, så genomlöper dem äfven en skarlakansröd56 PÅ LIFVETS HAF.

tråd, en tråd af blod, syftande på det blod. som renar från all synd. Vi kunna spåra den från Abels offer, snart efter fallet, genom alla Gamla Testamentets offer ända till blodet på Golgatas kors, och vidare genom de apostoliska brefven och in i den profetiska Uppenbarelseboken. Johannes blickar der framåt till en aflägsen framtid och ser en skara af återlösta menniskor inför tronen. De hafva kommit ur den stora vedermödan och

hafva tvagit sina kläder och gjort dem hvita, i Lammets blod. När vi nu studera alla dessa offer jemte skrifterna i allmänhet, så finna vi tydligen att Kristi död var ställföreträdande och tillfyllestgörande. Den skedde i vårt ställe, och den tillfreds-stälde den gudomliga rättfärdighetens kraf mot syndaren. Dermed tillfredsställer den äfven det oroliga samvetet.

För några år sedan hände det, att en liten flicka, som -jag mycket älskade, hade gjort något, som icke var rätt att göra. Hon blef tillsagd, att hennes handling var synd mot Gud. Hon insåg det och kände sig mycket bedröfvad och o-lycklig. Jag sökte då att så klart som möjligt framställa för henne Guds kärlek och nåd, samt huru Jesus hade kommit i verlden för att frälsa syndare. För att belysa min framställning lade jag en bok57 PÅ LIFVETS HAF.

på bordet och sade: "Detta är du". Sedan lade jag en annan bok ett litet stjxke ifrån den första och sade: "Detta är Jesus". Derpå tog jag ytterligare en bok och lade den på den första och sade: kkDetta är din synd. Hvilken börda den är!" Flickan såg rocket ledsen ut, och tårar började glittra i hennes ögon. Sedan sade jag: . "Men Gud älskade dig så mycket, att han sände sin enfödde; Son, Jesus, och på honom kastade han alla dina synder, och Jesus bar dem villigt i sin kropp på korsets trä. Han tog på sig och bar din synd". Och dermed flyttade jag den sista boken öfver på den, som förestälde Jesus och frågade: "Hvar" är nu din synd?" För några ögonblick betraktade hon böckerna och så uttalade hon med en viss bestämdhet: "På Jesus!" och hennes: ansigte klarnade. Jag tog nu bort; de två sista böckerna, lade undan den. som förestälde synden, och lade den bok, som förestälde Jesus, tillbaka på bordet. "Så har Jesus/' .sade jag, "genom sin död för dig bortburit din synd._ Gud förlåter den för den skull fullkomligt. • Den är kastad bakom hans rygg. Den är borttagen. Den är förgäten. Det är alldeles:, som om den aldrig hade varit Och Jesus har uppfarit till himmelen,-der han nu är utan synd, din vän och52

PÅ LIFVETS HAF.

frälsare. Hvar är nu din börda?" "Borta" blef svaret, och flickans ansigte lyste af glädje. Flera gånger under återstoden af denna dag såg jag henne glad och fröjdfull springa så lätt öfver golfvet och för sig sjelf sakta utropa: "Jesus har tagit bort min synd!"

Ja, och det är på samma sätt han tager bort din synd i dag. Det är för hans döds skull den är förlåten och förgäten. Se, han kom i verlden for att frälsa syndare! Men denna frälsning innebär ännu mera. Genom den skänkes också ett nytt lif med nya bevekelsegrunder och nya mål. Man älskar nu Gud och nalkas honom allt mera, till dess man får inträda i de saligas boningar.

2. Men vi måste skynda, och i andra rummet säger oss texten något om det gifna ordets natur. Det är ett trofast och i all mållo anammansvärdt ord. Att det är trofast menar, att det är sant och tillförlitligt. Ar detta fallet ?Låt hela historien uppträda med sitt vittnesbörd. Funno icke de gamle före Kristi tid, att löftet om frälsning genom den kommande återlösaren var sant? Jo, för visso! • E-nok vandrade med Gud. Abraham såg Jesu dag och var glad, Se den frälsta själens anda i Psalmerna, hos Esaias och annorstädes. Blefvo ej tusentals lycklig-PÅ LIFVETS HAF.

•53

gjorda genom tron på Jesus under den apostoliska tiden? Och. huru många tusenden, ja millioner hafva icke sedan dess genom århundradena fått erfara sanningen af Kristi magt att frälsa. Tänk på hafvets öar. På många af dessa, der i början af vårt århundrade kanibalism och de gröfsta laster voro rådande, råder nu en kristlig civilisation. Eller i denna församling, huru mången kunde icke stå upp och med fröjd säga: ' Jag känner kraften af denna sanning. Jesus har frälst mig". Och i all framtid skall det blifva sammalunda. Den, som tror, skall gå från död till lif, från satans magt till Gud. Ordet är trofast.

Men vidare. Det var ju apostelen Paulus, som uttalade vår texts ord. När vi vilja veta något, som vi sjelfva icke kunna med säkerhet utröna, så vända vi oss vanligen till någon specialist i ämnet. Om vi äro sjuka, vända vi oss till en skicklig läkare, och vi kunna lita på hans ord. Eller om vi vilja veta något om planeternas banor och stjernornas natur, så vända vi oss till astronomen, och vi kunna tro hvad han säger oss. Paulus var en af de störste

af alla tiders specialister i religionen. Han hade sett den uppståndne och förhärligade Herren Jesus och af honom mottagit sitt uppdrag att pre-54 PÅ LIFVETS HAF.

dika. Han hade också blifvit uppryckt i himlarna och hört om outsägligt stora ting, och han leddes af Guds Ande. Förvisso är det ord, som han har talat i denna religionens vigtigaste fråga, tillförlitligt.

Här kunna vi tydligen gå ett steg längre, s Paulus var fullt medveten om inspiration af Gud i det han skref. Petrus stälde också hans skrifter i j emnbredd. med- de öfriga skrifterna, det är med Gamla Testamentets gudomliga ord. Denna Pauli utsago är alltså Guds eget ord genom aposteln. Himmel och jord skola förgås, men detta ord aldrig! Det hvilar på den allsmägtige Guden, hvilken är oändlig godhet, vishet och sanning. Det är ett trofast ord.

Det är också i all måtto anammans-värdt. Om du vore obotligt sjuk och finge bud, att en viss läkare på. en gifven ort kunde och ville göra dig helbregda, skulle icke detta vara ett anam-mansvärdt budskap? Genom synden är du obotligt sjuk. Ingen mensklig åtgärd kan frälsa dig. Men Jesus har kommit, mägtig och villig att frälsa. "Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet." Märk den dubbla frälsningen: förlåtelsePÅ LIFVETS HAF.

•55

och rening! Är icke detta ett anaminans-värdt budskap.

Eller om du vore fattig och lidande af hunger och brist, och någon skulle erbjuda dig skatter, hvilka skulle göra dig rik och försätta dig i välstånd, vore det ej värdt, att du mottoge dem? Intet gör en själ så fattig som synden. Ingen lider sådan brist som syndaren, hvad än hans egodelar må vara i verlden. Dessa tillfredsställa icke den odödlige anden, och de följa icke med bortom grafven. Osalighet och förtviflan är det mål mot hvilket syndaren hastar. Men se, Jesus bjuder fritt sina skatter: salighet här och evig sällhet hos honom och hos Fadren i en omgifning af ou-tsäglig himmelsk och evig härlighet. För visso, detta ord är ett i all måtto anammansvärdt ord!

Skola vi nu anamma det? Det synes mig, som om ingen enda kunde tveka för ett ögonblick. Huru skola vi undfl}-, om vi försmå en så stor salighet? Eller tänka vi kanske, att undantagsvis vi ej få tro. Men skriften förklarar, att det är Guds vilja, att vi tro på hans Son och älska hvarandra. Eller tycka vi. att vi äro de förnämste bland syndare. Se då talar ju texten alldeles till oss. För några år sedan, då hottentottar voro mycket föraktade i Cape Town i Södra62 PÅ LIFVETS HAF.

Afrika, red en gång en stolt holländare utefter en väg på landet utom staden. Han fick der se en hottentott, sittande vid vägens sida och läsa i en liten bok. Han frågade hottentotter!, hvilken bok det var, som han läste. Denne senare svarade: "Det är Nya Testamentet". aDen boken", sade holländaren, "var icke skrifven för sådana, som du är". "Jo", svarade hottentotten, "jag vet, att den är skrifven för mig, t}r mitt namn är i den". "Hvad? Låt mig se ditt namn!" sade holländaren och steg ned från sin häst. Hottentotten höll* j ti st på med att läsa den text vi i dag betrakta. Han läste den högt, och när han kom till orden: "För att frälsa syndare", sade han: "'Der är mitt namn: syndare, af hvilka jag är den främste". Ja, du kan också innesluta dig i det namnet "syndare", och om du också måste tillägga: "Bland hvilka jag är den främste", se, så är detta ordet just för dig. Hela kraften af Jesu frälsning är för dig. Tro då och tvifla icke längre! Med stort eftertryck har Herren låtit uttala denna sanning, ty på ordet "syndare" ligger i grundtexten särdeles eftertryck. Det är uttaladt i början af satsen likasom med basunstämma, " Syndare att frälsa". Se huru angelägen Gud är,att du skulle höra och mottaga detta frälsningens ord. Tag emot det, och gif Gud äran i denna stund och allt framgent! Amen.

Kristi allmänna församling.

(Predikan.)

Text. Hög. Vis. 7: 1. *"Huru täck är i sandalerna, din gång, du dotter af en furste!"*

Hafven i någonsin märkt, huru en persons tankar och känslor, huru hans innersta varelse gifver form och uttryck åt hans yttre menniska, så att, såsom i texten, sjelfva hans gång betecknar hans karakter? Här hafva vi en qvinna, skön i sitt uppträdande, och denna skönhet angifver hennes väsende. "Sångernas Sång" (Schir haschirini) eller Höga visan är ett inspireradt poem. Den är en profetisk allegori, hvilken i dramatisk form framställer Kristi kärlek till sin församling, hans brud, och denna bruds genkärlek till sin himmelske brudgum. Qvinnan i texten är alltså församlingen, näm-PÅ LIFVETS HAF."7 59

ligen den allmänna, den af alla återlösta och frälsta menniskor bestående församlingen, uppskrifven i himlarne (Heb. 12: 23). Om henne är det sant, att hennes uppträdande är skönt, skon hennes gång midt uti en fiendtlig verld. Märk: "I sandalerna din gång". Sandaler begagnades icke på heligt rum, ej heller i hemmen. De begagnades icke i konungens salar. Nej, denna qvinna håller just på att komma upp ur öknen. Hon har icke ännu inträdt i sin älskades palats. Så har icke heller församlingen, försåvidt hon befinner sig på jorden, och det är så hon betraktas i vår text, ännu inträdt i de himmelska boningarna, utan är en ökenvandrerska, på alla sidor omgifven af faror. Icke. heller har hon ännu uppnådt fullkomligheten. Hon är väl helig, men icke så helig, som hon skall blifva. Lik bruden i denna Salomos sång är hon "svartbrun men täck", ty solen har bränt henne. Oaktadt hvarje tillfällig brist är dock hennes gång genom tidsåldrarna skön. skönt hennes uppträdande. Detta gifver oss vårt ämne: Det väsen som kännetecknar församlingen af lefvande kristna.

Vi se då först, att denna församling utmärkes af hängifvenhet åt Herren. En gång, så berättas det, under det en slaf-PÅ LIFVETS HAF."7 66

marknad pågick i Amerikas södra stater, blef en menniskovänlig man varse en ung gråtande qvinna. Han frågade henne, hvarför hon gret. Hon svarade: "Herre jag skall säljas bort från de mina, jag vet ej hvart, eller i hvilkens händer jag skall falla". Mannen, rörd af slafvinnans belägenhet, uppsökte hennes egare och köpte henne fri. Han lät qvinnan veta härom, men hon kunde först knappast tro, att en sådan lycka hade tillfallit henne. Tyst af förvåning, stod hon stilla till dess mannen hade gått. Men så snart hon blef medveten om sanningen af det, som hon hade hört, skyndade hon efter sin befriare, kastade sig inför hans fötter och utropade: "Herre, jag är eder slaf för alltid!"

Denna händelse kan tjena till en ofullständig belysning öfver den känsla, som återlösningen genom Kristus uppväcker i det troende hjertat. Syndens tjenst med dess oundvikliga följder är ett vida förskräckligare slafveri, än det, som för en kort tid sedan rådde i de Södra staterna. Verlden i allmänhet låg bunden i ett sådant slafveri. Men Guds Son, i sitt djupa medlidande, kom för att genom sitt eget blod återlösa och frälsa. Hvad han gjorde, det gjorde han för alla, och alla bjuder han fritt sin hjelp. Men tyvärrPÅ LIFVETS HAF."7 61

de fleste vilja icke mottaga hans nåd. Det är dock en, ångerfull för syndens skull, en gråtande qvinna på verldens andliga slafmarknad, hvilken mottager frälsningens budskap. Hon är församlingen. Med denna frälsning mottager hon icke blott sin frihet likasom den qvinna, om hvilken vi nyss hafva talat, utan mycket mera, nämligen en evig trolofning med himmelens Konung. Ty i oändlig kärlek har han återlöst henne, icke att hon skulle lemnas åt sig sjelf, icke att hon skulle behöfva söka vida efter sin befriare och bedja, att hon måtte få blifva hams slaf, utan att hon måtte finna sig sluten i hans armar såsom i sin väns öfver alla vänner. "Och jag skall trolofva mig med dig till evig tid", säger derför Herren genom profeten Osea. Icke underligt om menniskan, när medvetandet om en sådan frälsning uppgår i hennes själ likasom morgonrodnaden efter en mörk natt, skulle med bruden i Sångernas sång hjertinnerligen utropa: "Min vän är min, och jag är hans!" Medelst den lefvande tron finner sig alltså församlingen vara förlåten, förnyad, samt ett föremål för Herrens djupa kärlek och innerliga omvårdnad, och i sitt innersta väsen är hon hängifvenhet åt honom.

An mera blir detta fallet i den månpà lifvets haf.

hon lär sig känna honom. Ty hon finner hos honom icke blott den kärlek, som dref honom att genom den största sjelfuppoffring återlösa henne och göra henne till sin egen, ntan äfven hvarje ädelt karaktersdrag i största fullkomlig-het. Han är "hvit och röd" — hvit i sin oskuld, röd i sin lifskraft — "utkorad ibland många tusen". Intet språk är för starkt att beskrifva hans fullkomligheter. Ingen tid, ingen evighet är för lång att betrakta, älska

och tjena honom Gif akt på församlingens gång genom århundradena! Vittnar den icke om hennes djupa hängifvenhet? Lyssna, och du skall höra den uttalad i sångens och i predikans ord ned genom seklerna! Förnim den i Guds barns kristliga lif, i deras tålamod och ihärdighet under pröfningar och lidanden! Se den betygad af millioner martyrers blod! Dessa uppoffrade sig för den deras själ älskade. Här finna vi en hängifvenhet starkare än döden, ja, en hängifvenhet, hvilken sträcker sig bortom det närvarande, in i alla evigheters evighet.

För det andra finna vi, att församlingen utmärkes af undergifvenhet för Herren. Du ser en person till häst, svärd i hand, pistol vid sida och i fullt galopp. "Det går an", säger du, "för en man, menPÅ LIFVETS HAF."7

passar alls icke för en qvinna'1. Det finnes dock qvinnor, som äro mycket manliga, qvinnor, hvilka gerna ville vara män, men detta är hvarken passande eller älskligt. I Afrika finnas qvinnor, öfvade till krig. Dessa amazoner blifva genom Gifningen starka som män och mera kallblodiga i batalj. Detta är icke qvinligt. Det är onaturligt och derför frånstötande. Qvinnan i vår text är icke en amazon. Hela hennes uppträdande lämpar sig efter hennes kön. Hon kommer upp ur öknen "stödjande sig på sin vän". Hennes ställning är kärleksrik, förtröstande undergifvenhet. Sådan är också församlingens ställning i förhållande till Kristus. Kristus kunde icke i hvarje hänseende vara församlingens exempel. Han var Gud öfver allt, sjelf verldsalltets skapare och regent. I sin absoluta magt och Gudomliga öfverhöghet kunde han icke vara vårt exempel. Men i många afseenden, ja i de flesta, gaf han oss ett exempel, att såsom han vandrade, så skulle ock vi vandra. Sålunda öfvade han i förhållande till sin himmelske Fader fullkomlig undergifvenhet. Af honom hade han blifvit sänd i verlden till att utföra ett visst verk. Detta verk utförde han genom att undervisa, helbregdagöra, frälsa; och han förklarade64

det sin mat att göra hans vilja, som hade sändt honom, och fullborda hans verk. Ja, i örtagårdens ångest och på korset föredrog han sin himmelske Faders vilja. Skulle han icke dricka den bägare, hvilken hans Fader hade gifvit honom att dricka? Apostlarna voro också helt och hållet undergifna Kristus. Hans vishet var deras ledning och hans vilja deras lag. Ehuru de icke voro fullkomliga, rådfrågade de sig dock icke med kött och blod, utan sade: "Herre, hvad vill du, att jag skall göra?" Sålunda hängifna hans vilja, hängåfvo de sig åt evangelii förkunnande, som han hade befallt dem, begynnande med Jerusalem och därifrån genom Judeen och Samarien och till den då kända verldens yttersta gränser. Efter dem följde andra, hvilka i samma anda framburo evangelium till folken. Ned genom århundradena hafva de kommit, tills i dag det härliga budskapet ljuder omkring verlden och är bestämdt, hvilka timliga försakelser det än må kosta, att tränga fram ända till jordens mörkaste vrår.

"Men", säger du, "hvarför finnas då så många skiljaktiga meningar ibland kristna?" Din fråga är berättigad, och till svar låt mig säga: kristna äro icke fullkomliga, de kunna misstaga sig merPÅ LIFVETS HAF."7

eller mindre. Dock, ett är visst: de hafva på det hela samma åsigter om de stora till frälsning väsentliga sanningarna. Ty deras uppfattning af dessa sanningar har sin grund icke allenast i ordet utan äfven i den kristliga erfarenheten, hvilken är tämligen lika öfver allt i verlden. Men det gifves andra sanningar än de stora lärorna om Kristi gudom, om försoningen, rättfärdiggörelsen, pånyttfödelsen, helgelsen, lifvet efter detta, läror angående den lokala och timliga församlingen med dess instiftelser, tjenster och styrelse, läror, hvilka under tidens lopp hafva blifvit så fördunklade, genom falska tillsatser, att man har svårt att urskilja dem. Man behöfver derför icke förundra sig öfver, att under sådana omständigheter olikhet i åsigt förefinnes bland kristna. Det borde väl icke vara så. Alla borde väl af bibeln inse hvad Guds sanning är äfven i sådana stycken och samvetsgrant hålla dem. Alla kunde väl komma till större enhet än nu är fallet. Men äfven söm det är, är det visst, att den sanna kristendomens innersta väsen är undergifvenhet mot Herren, ty utan tvifvel hållas för det mesta olikheterna samvetsgrant. I allmänhet, så långt den kristne förstår sanningen, så långt söker han följa henne. Hans hjertas språkar: "Her-66

re, livad vill du, att jag skall göra?" Det gifves alltså stor orsak för kristna af olika namn att umgås och. samverka med hvarandra. Det är äfven deras skyldighet att framhålla skilda åsigter. Men detta bör alltid ske med vishet och i kärlek. Denna kärlek måste öfverensstämma med Guds bud att älska Gud öfver all ting och ens nästa såsom sig sjelf. Genom ett sådant utbyte af tankar bör sanningen komma i dagen och genom sanningen enhet. Ty hos ett folk, hvars anda verkligen är undergifvenhet för Gud och alltså för hans sanning, • kan enhet b}^ggas endast på sanningen. Med ett ord, det är hvarje kristens och derför den lefvande kristna församlingens åstundan att i allting känna och göra Herrens vilja. Hon är och vill vara honom undergifven. Detta är sant icke blott i fråga 0111 lära och åskådning utan äfven och i synnerhet i fråga om sjelfva lifvet och hela lifs-riktningeii.

Till sist lär oss texten, att församlingen utmärkes af en hög adelskapets anda. Huru täck din gång, "du dotter af en furste!" Det gifves ett adelskap högre än det, som kommer till stånd genom konungar, nämligen Guds barns adelskap. Detta a-delskap tillhör Guds församling. I det Ögonblick, när församlingen kommer til

medvetande om sin återlösning, är hon född ofvanifrån. I detta ögonblick erhåller hon ett nytt lif, meddeladt henne genom den Helige Andes kraft. Det är på detta sätt hon har blifvit dotter af en furste, -ja af evigheternas konung. Hon är alltså af himmelskt adelskap, den alls-

JL '

mägtige Gudens barn. En högre härkomst är icke möjlig. Fördenskull visar sig medvetet eller omedvetet i hela hennes hållning något ovanligt upphöjdt och ädelmodigt. Jag hade en gång audiens hos den svenska prinsessan Kugeni, hvilken var en ödmjuk kristen. Aldrig skall jag förgäta det goda intryck hennes enkla sätt, hennes öppenhjertenhet och hennes ödmjuka Ande gjorde på mig. Dock var också skönjbart i hennes hållning något mycket upphöjdt, något hvilket utmärkte henne såsom en kunglig person. Det är alldeles detta vi se i textens bild: en qvinna, skön i sin qvinlighet och med ett kungligt drag i sin hållning, så att åskådaren utropar: "Huru täck är i sandalerna din gång, du dotter af en fuisste!M Du ser församlingen, måhända i fattigdom, kanske på grund af hennes hängifna verksamhet i Guds tjenst, eller emedan hon icke är fritagen från lifvets vanliga pröfningar och förhållanden. Och dock framlyser, oaktadt den slitna kläd-

liaden. hennes adelskap. Du ser henne med undergifvenhet uthärda en fientlig verlds spe och förakt och dock kunna icke hennes höga ursprung och ädla ande döljas. Med hänryckning söker hon att göra Guds vilja, i någon mån liknande honom, som är hennes lifs salighet; men hon böjer sig icke till gemenskap med syndare i deras synd. Hon gör icke det som är lågt och oädelt. Hennes gemenskap är i himmelen med Kristus och Fadren genom Anden. Synden i alla dess former afskyr hon derför, vänder sig ifrån den och bestraffar den. Hon håller sig till sanningen och rättfärdigheten. Hon egnar hela sin kraft åt det goda, det höga, det ädla. Detta är på det hela sant om henne. Icke att hon ännu är fullkomlig, men hon far derefter. Här kunde vi följa den äkta kristliga missionen bland alla folk och af alla kristliga samfund och inspireras af dess sjelfuppoffringar och dess ädelmod. Eller vi kunde studera kristna i andra ställningar af lifvet, ja, de obemärkte enskilde, man eller qvinna, och glädjas öfver det mägtiga inflytande deras ädelmod ofta i tysthet utöfvar. Men tiden blefve oss för kort, om vi skulle tala om alla dessa hjeltar, hvilka för att i Herrens och mensklighetens tjenst utöfva det goda, det bästa de kunna, hafva förnekat sig .själf-

va, försakat jordiska förmåner, arbetat dag och natt, uthärdat möda, brist, främlingskap, gensägelse—ja, och understundom tortyr och död.

Häraf kunna vi alltså känna den lefvande kristliga församlingen, att hon i sin andes upphöjdhet icke sänker sig till gemenskap med synd och dårskap, utan förblifver i sanningen samt i rättfärdighetens och ädelmodets utöfning. I sitt höga och heliga umgänge med Gud blickar hon alltid uppåt till målet för sin höga kallelse i Kristus Jesus.

Hon vandrar icke såsom den, hvilken har sitt hopp i tiden, sitt hem i stoftet, utan såsom ett himmelens barn, hvars steg beständigt riktas uppåt. "Excelsior!" (högre) är ständigt hennes valspråk. "Närmare min Gud till dig, närmare till dig!"

Må vi nu pröfva oss sjelfva och se till, om vi tillhöra den lefvande församlingen. Äro vi födda ofvanifrån? Hafva vi kommit till medvetande om vår återlösning? Tillhöra vi Kristus? Om detta är fallet, då ega vi denna djupa, beständiga hängifvenhet åt honom, en hängifvenhet starkare än döden. Dä äro vi af hjertat undergifna hans vilja, och denna undergifvenhet är vår frihet: vi hafva lust till hans lag. Då förnedra \-i ossicke till syndens tjenst, utan verka det rätta och det ädla. Då söka vi icke vår del på jorden, utan i himmelen, der vårt hem ligger. Må det vara sant om oss alla, att vi hafva fått denna anda och lefva detta lif; ty då tillhöra vi också den i himlarne uppskrifna församlingen och vår del är hos Gud med alla heliga i härlighetens land.

Jag vet.

Predikan hållen på englska ombord å skeppet Rithet på resa från Honolulu till San Francisco.

Text: *Job 10: 25*: *"Jag vet, att min förlossare lefver"*.

Djupa voro de lidanden, hvilka Job fick erfara. Svär var hans pröfning. Anda derhän nedtrycktes den rättfärdige mannen af dessa lidanden, ait han klagade bittert emot Gud, hvilken han ansåg såsom sin förföljare. Alen oaktadt lidandet och mörkret och klagandets synd kunde lian dock med förvånande trosvisshet säga: "Jag vet, att min förlossare lefver", samt blicka hän till ett saligt skådande af Gud i ett tillkommande lif. Att under de svåraste omständigheter kunna med Job uttala detta: "Jag vet", det är af allra största vigt och af allra högsta värde fölen menniskas själ. Huruvida man skall kunna göra detta, det beror först ochI —

främst på. hvad man tänker 0111 bibeln, ty en sådan visshet måste hvila på Guds utsago.

Vi kunna derför först söka besvara frågan, huruvida bibeln är Gucls ord eller ej. Ingen bok har så grundligt undersökts som bibeln. Under århundraden har den noggrannaste granskning försiggått rörande denna boks äkthet, integritet och trovärdighet. Resultatet gifver oss en god tillförlitlig text och bekräftar denna texts äkthet och trovärdighet.

När man vidare jemför bibelns liöga läror med filosofiens spekulationer, så finner man. huru dessa läror i allt öfverträffa de filosofiska spekulationerna, och huru de fullkomligt tillfredsställa menniskosjälen djupaste kraf, både förståndets och hjertats. Gent emot panteis-mens opersonlige gud, som är ett med verldsalltet, och gent emot teismens från verlden skilde skapare, eller mot ateismens fullkomliga förnekelse af Guds varande, gifver oss bibeln en personlig, allestädes närvarande, allsmägtig, helig, rättvis och allgod Gud, hvilken är verldsalltets upphof och förklaring. 'Gent emot filosofiens aldrig tillfredsställande egenrättfärdighetsväg till själens frälsning, gifver oss bibeln en genom Guds Sons försoningsoffer vunnen förlåtelse för

synden, ocli ett genom Guds Ande ver-kadt nytt lif, genom hvilket hela menniskan till sist fullkomnas i härlighet. Och hvad är väl jämförligt med bibelns fullkomliga sedelära med sitt stöd i Jesu lif och karakter. Gent emot filosofiens ovisshet 0111 det tillkommande gifver oss bibeln fullkomlig visshet om ett lif efter detta och om en uppståndelse till eviga bestämmelser, efter den riktning man tagit under pröfningens tid på jorden.

Blickar man hän till det öfvernatur-liga och det profetiska i bibelns innehåll, så är detta af sådan art, att det bekräftar sanningen af ett gudomligt ingripande i historiens gång och af en gudomlig inspiration af bibelordet. Hela uppträdandet af Jesus af Nazaret, var ett sådant ingripande, förberedt genom de stora profetiska förebilderna

till och förutsägelserna om honom. Huru många profetior förutom de, hvilka syfta på Kristus, hafva icke äfven fått en förvånande uppfyllelse, såsom de 0111 Nineve och Babylon, om Tyrus och Jerusalem, om E-dom och Judalandet. Profetiorna 0111 judarne sjelfva, hvilka skulle förskingras bland alla folk, men bevaras och återföras till sitt land igen, hålla på att uppfyllas inför våra egna ögon.

Af bibeln upptäcker man äfven histo-74

riens rätta filosofi, eller den stora plan, efter hvilken Gud styr verlden, till dess fulländningen uppnås i Kristi allmänna rättfärdighets- och fridsrike, vid hans återkomst till jorden.

Alltså vittnar Bibelns underbara innehåll klart och bestämdt om denna boks gudomliga ursprung och inspiration. Den är Guds ord i sanning. Nu säger oss detta ord, att Jesus är försoningen för våra synder, "men icke allenast för våra utan ock för hela verldens" (1 Joh. 2: 2). Se, då är han i dag inför tronen din Förlossare och min, ty vi äro af verlden, af slägtet. Det är alltså fullkomligt visst, att vår Förlossare lefver, vare sig vi tro det eller ej.

Men i andra rummet beror ATår visshet äfven på vår egen erfarenhet. Hafva vi mottagit sanningen eller förkastat den? Om vi hafva mottagit den, så hafva vi ett vittnesbörd inom oss sjelfva och en erfarenhet, som bekräftar, att vår Förlossare lefver. For att belysa detta, må det tillåtas mig att tala något ur min egen erfarenhet.

För många år sedan, då jag var en ung sjöman, ströfvande omkring på verldshafven, sökte mig Guds Ande och förde mig under djup öfvertygelse om synd och till en allvarlig sinnesändring. Då, närPÅ LIFVETS HAF."7

jag var som mest nedtryckt och sökte Gud af allt hjerta, lät han dessa ord med ovanlig kraft och tillämpning na min själ: "Den, som kommer till mig, skall jag alls icke kasta ut". Genast uppfyldes jag af frid genom visshet om syndaförlåtelse och barnaskap hos Gud. Frän den stunden inträdde också en ny lifsriktning. Mitt hjerta brann af kärlek till Gud. Jag hade min lust till hans ord, hade lyckligt böneumgänge med min himmelske Fader och började bära vittnesbörd om hans nad. Fast jag lefde ett nytt lif, fann jag dock, att gamla benägenheter funnos qvar, genom hvilka jag understundom kom i mörker och nöd. Alen åter hjelpte Herren med rening och frid, utvidgade och fastställde min tro samt lärde mig, huru jag skulle bättre lefva" värdigt evangelium. Sålunda har han ledt mig till denna dag, mången gäng genom de nadefullaste skickelser och de dyrbaraste infivtanden af sin Ande och sitt ord, för hvilket hans namn vare evigt lofvadt! Häraf vet jag, att min förlossare lefver.

På bönhörelse har jag haft många tydliga exempel. Sålunda hände det, när jag i Chicago hade börjat att uppbygga en skola för utbildning of predikanter, och rlen stora branden just hade inträffat,76

att jag blef utan inkomst. Fruktande, att jag skulle fä lof att öfvergifva arbetet, bad jag Gud 0111 hvad jag just då behöfde, nämligen $25. Strax efter bönen fick jag bud, att en äldre missionssekreterare, Dr Osgood, ville se mig. När jag kom till hans hem, sade han mig, att han hade $25 för mig, skänkta af någon obekant. Se, huru Gud hörde bönen! Skolarbetet fortsattes, ocli alla behöfliga medel bereddes. Kn annan gång, efter en resa i Östern, der jag förgäfves sökt skaffa medel till skolans underhåll, befann jag mig i Galesburg för att der tala för saken, men vägrades, emedan en annan kommit före mig. Terminen skulle börja om några dagar, och medel funnos icke. Jag beslöt då att vaka och bedja under natten. Tidigt nästa morgon hörde jag en knackning på dörren. Min vän och forne elev, predikanten Silene, inträdde och öfverlemnade mig ett telegram, hvilket lofvade fyra hundra dollars till skolarbetet. Så hade Gud igen hört bönen, och arbetet fortsattes. Lika underbart bereddes medel vid andra tillfällen.

Under årens lopp, då min inkomst betydligt förminskats, och vi behöfde ett piano för vår dotters uppfostran, lade jag denna sak för Gud i familjebönen en morgon. Under det jag bad om ett pia-PÅ LIFVETS HAF."7 83

110, kommo dessa ord med stor klarhet till mig, likasom hade de varit talade af ett ande väsende: "Lägg åsido af

hvad du får och köp ett piano". "Men Herre", sade jag inom mig sjelf, "det är omöjligt, ty jag kan ej vänta mera i år än förlidet år, och det räckte blott till hushållsbehof-ven". När jag hade slutat min bön och stått upp för att gå, kommo samma ord än en gång på samma sätt tillbaka till mig. Jag visste då, att Herren kanske genom sin Ande eller genom en ängel hade talat till mig, och jag beslöt genast, att köpa ett piano. Dess pris var $200, fast jag fick det något billigare. Förr än betalningstiden var ute, hade jag redan betalt pianot. Jag fick det året genom en särskild skickelse $200 mera till mitt understöd, än jag hade fått under föregående år.

En gång hade jag hotats med att drifvas från min plats, emedan jag publicerade min på bibelstudium grundade åsigt om Kristi tillkommelse fore det tusenåriga riket. Tiden att hyra mitt hus var på nytt inne. Jag tvekade att göra det och tänkte på att lemna skolan. Men så lade jag saken mycket allvarligt inför Gud, bedjande, att han ville låta mig veta sin vilja. Ja, jag dristade till och med att begära, att Gud, om jag ickepå annat sätt kunde veta hans vilja, ville sända en ängel och angifva den. En liten stund efter bönen fick jag se professorn i Nya Testamentets tolkning, en gammal man, komma genom snöyran till min boning. Porten var stängd af en hög snödrifva, likasom för att hindra inträde. Men han vadade genom drifvan och kom in. Han sade mig, att han och en af de andra professorerna hade hört om hotelsen, men bad mig å bådas vägnar att vara stilla och fortsätta mitt arbete, ty de skulle se till, att en sådan hotelse icke finge utföras. Sedan fick jag höra, att dessa båda män, just vid den tid, då jag höll på att bedja, fått ett djupt intryck, att jag var i någon nöd, och drefvos deraf att på detta sätt komma till min undsättning. Under dessa dagar höll jag också på med att utlägga delar af bibeln, i hvilka mensklige Herrens tjenare, såsom presten i Gamla Testamentet och predikanten i det Nya, kallas änglar. Gud hade bokstafligen hört min bön, och jag förblef på min plats.

Efter några år svek mig helsan. Jag reste då på läkares inrådan till Californien, för att i dess milda klimat söka återställelse. Under min vistelse der hörde Gud på lika underbart sätt mina böner både om timlig hjelp och om hjelp isvåra andliga strider. Och till denna dag har jag vittnesbörd om hans nåd och godhet mot mig i Kristus Jesus. Jo, jag vet, att min Förlossare lefver. Och döljes än hans ansigte understundom af stormmolnen, så skall det likväl åter lysa igenom — ty han är trofast, som lofvat.

Min käre åhörare! Det är alltså säkert, att du har en förlossare, som lefver. Förkasta icke honom genom otro och synd. Vänd dig till honom. Tro på honom, följ honom, och du skall också af en dyrbar erfarenhet med Job — om än, som han, under svåra pröfningar — kunna säga: “Jag vet, att min Förlossare lefver”. Vid ett kristligt bröllop,

I Oakland, California.

Hvarom kunde man tala vid ett tillfälle sådant som detta? Hvilket ämne bör man välja? Jag vet icke om något bättre än kärleken. Gud sjelf är kärleken, och i sin godhet har han inrättat äktenskapet och gjort det till en bild af förhållandet mellan Kristus och församlingen. Af detta förhållande kunna vi då bäst inhämta den lärdom vi söka.

Vi kunna definiera kärleken såsom hjertats innerliga hängifvenhet åt en annan. Sålunda är kärleken till sitt innersta väsen osjelfvisk, sjelfuppoffrande. Den kan göra allt för sitt föremål. Huru gjorde icke Gud detta, när han så älskade verlden, att han gaf henne sin enfödde Sonl Huru gjorde icke Sonen detta, när han antog vår natur och i denna natur genom korsets lidande återlöste oss till evigt lif! Underbart, att vi skulle få vara föremål för en sådan Guds kärlek!

Låtom oss lära deraf. I älsken nu Hvarandra. I kunden nedlägga edra lif för hvarandra, om så behöfdes. Den enes hela hjerta är helt hängifvet åt den andre. Vare det så lifvet igenom! Vare det så å båda sidor! Lären derför af Gud genom ordet, på det I mån veta att undfly alla frestelser till afvikelse från denna lag. Gören derför såsom ordet sagt. Gören det i Guds fruktan, och eder kärlek skall icke förkolna.

Hn annan definition hörde jag här om dagen. Den fick följande uttryck. Kärleken säger: "Jag kan icke vara dig förutan". Så tager dock kärleken det egna jaget i beräkning. Den andra parten är dess sällhet, och den kan icke vara den förutan. Huru underbart skön blifver icke kärleken i detta dess uttryck! Har Gud älskat oss så, älskar han oss fortfarande så, att han icke kan vara oss förutan? Ja, enligt skrifterna är det verkligen så. Och älska vi honom

så tillbaka? Ja förvisso, om vi älska nonom i sanning.

Hvad bevisar detta bröllop 0111 icke just detta, att I icke kunnen vara hvarandra förutan? Och är icke det en skön kärlek med sin genkärlek? Häruti liknar den Kristi kärlek och församlingens. Hvem skulle väl önska att hafva det82

annorlunda? Ar icke det liöjden af all lycka att veta, att min älskade icke kan vara mig förutan, likasom ock jag icke kan vara honom förutan, samt att veta, att vi ega hvarandra?

Det är denna sammanknytning med Herren, som har kommit till stånd medelst troil och beseglats medelst dopet. Så beseglar nu äfven vigseln edert samband i kärleken. I ären hädanefter ett. Må Herren välsigna eder, och kärleken vara hans baner öfver eder nu och i all framtid!Vid en troende qvinnas bår,

Tal på engelska vid en begrafning

i Oakland, Cal.

----• *--

Vid Lazarus' död sade Jesus till hans syster Marta: uJag ar uppståndelsen och lifvet; den som tror på mig, lian skall lefva, om han än dör, och hvar och en som lefver och tror på mig, han skall icke dö eviniierligen'\ Här ligger inför oss stoftet af en, hvilken i sin väsentliga personlighet har blifvit upptagen till sällskap med de fullkomnade rättfärdigas andar, med de ofallne änglarne och med Jesus sjelf, hennes Herre och Frälsare. Hon var en kristen här i lifvet, en sann glädje och en god hjelparinna för sin man. Hon var en hängifven hustru och dertill en förträfflig, verksam och he-lgad medlem af församlingen, högligen aktad och älskad. Intet under, att förlusten af en sådan maka förorsakat den djupaste sorg hos hennes nu efterlemnade make, hvilken under många år vandrat med henne i ett lyckligt äktenskap.84

Men, fast döden i ett sådant fall som detta för med sig den lifslånga skilsmessan^ outsägliga smärta, för den dock äfven med sig ett saligt kopp, uttaladt af vår Frälsare i textens ord: "Den som tror på mig, han skall lefva, om han än dör, och hvar och en som lefver och tror på mig, han skall icke dö evinnerligen". Ty dessa ord angifva, att i verkligheten inför Gud den kristnes död icke är någon död alls, förutom i en mycket underordnad mening. Den är ett uppstigande till byggningens öfre våning. Den är en öfvergång från ett mycket bristfälligt tillstånd här nere till ett tilltån d af fullkomlig helighet och lycksalighet i en himmelsk och härlig omgifning. Begynnelsen af detta tillstånd erfar i detta ögonblick vår syster. Hon är i högsta mening icke död, hon lefver och skall lefva evinnerligen. Fulländningen af detta höga tillstånd skall hon få erfara i uppståndelsen; ty ehuru hon har dött med hänsyn till kroppen, skall hon dock äfven med hänsyn till den lefva.

Sköna äro Esaias ord, när långt tillbaka i Gamla Testamentets tid han fick med profetisk blick skåda in i framtiden och se uppståndelsens morgon. Hän sade: "Dina döda skola lefva'1, ocli med stigande ömhet: "Mina lik skola upp-PÅ LIFVETS HAF."7 91

stå" — ja, kroppen lika visst som själen, är återlöst och tillhör Gud. Han vakar öfver stoftet och skall på den yttersta dagen uppväcka det till lif igen. "Vaken upp och jublen, I som i mullen liggen! ty en växters dagg är din dagg, och jorden skall gifva ifrån sig de' afsomnade". Sålunda tedde sig för profeten uppståndelsen. Den syntes honom likasom en dagg 0111 morgonen, genomlyst af solens strålar. Så skola i uppståndelsen de saliga döda uppkomma förhärligade, förvandlade till likhet med deras återlösares förhärligade kropp, strålande af sjelfva himmelens ljus. Sådan skall denna kropp, hvilken vi nu lemna ät förgängelsen, uppstå.

Betänk för ett ögonblick grunden till detta hopp. Lyssnen noga till de ord Herren har talat: "Jag är uppståndelsen och lifvet". I honom bo alla lifvets ocli uppståndelsens krafter, ja honom tillhör "all magt i himmelen och på jorden". Då Jesus talar är det Jehova som talar. Han är Jehova. Denna sin magt bevisade han genast genom att

uppväcka Lazarus från de döda. Åter bevisade han den, när han sjelf sprängde dödens bojor och, uppstånden i en förhärligad lekamen, uppfor till sin himmelske Fader. Alltså är hans löfte visst, och det hopp, som86.

hvilar derpå, är säkert. Detta hopp kom mer aldrig på skam.

Sådan är den tröst, som Herren Jesus gerna ville gifva alla sörjande. Hvem kan trösta såsom han? Detta är hans tröst för dem, hvilka i dag sörja. Så stort är den kristnes hopp. Må Herren hjelpa dertill, att den efterlemnade maken och vi alla må ega detta hopp! Vi kunna ega det genom en enkel tro pa Jesus såsom vår återlösare, för hvars skull Gud tager emot oss, vår lefvande förespråkare hos Fadern, som skall föra oss lyckligen fram, till dess vi skola få del af uppståndelselifvets outsägliga härlighet.Den Teologiska Vetenskapen,

Recension i Nya Yecko-Posten.

Under denna benämning har nyligen i Sverige utkommit ett arbete i teologisk encyklopedi af professor P. Eklund. Arbetet är i många hänseenden utmärkt samt af stort intresse. Sitt ämne uppdelar författaren i trenne hufvudsynpunk-ter: 1 :st den teologiska vetenskapens förhallande till filosofien och öfriga vetenskaper; 2:dra den teologiska vetenskapens inre förgreningar; och 3:dje den teologiska vetenskapens historiska utveckling.

Under den första erinras om, att all vetenskap måste hafva ett föremal eller objekt, ett syfte eller mål, hvartill den \~ill hinna, samt subjekt eller det personliga medvetande, som är verksamt vid det vetenskapliga arbetet. Filosofiens fö-

jl O

remål är alltet, både det andliga och det materiela. Filosofien, om den skall vara88

sann, måste taga i betraktande både Gud, menniskan oeli verlden. Dess syfte är att söka känna allt, att så långt som möjligt förstå sitt föremål; och dess subjekt är den [tänkande, för filosofiskt arbete utrustade menniskan. Vidare får filosofien icke börja sitt arbete utan hänsyn till det som är, utan måste den tvärtom taga full hänsyn dertill, och det i den anden som älskar allt som är älskvärdt: den får icke vara förutsättningslös, och icke likgiltig, o ni den skall vara sann. Den måste utgå från det empiriska och fortskrida till det spekulativa: från det iakttagna till det man deraf genom begrundande kan lara. Filosofiens slutmål är visserligen ett vetande blott, dock är detta vetande af betydelse för lifvet.

Teologien är den vetenskap genom hvilken det kyrkliga medvetandet söker fatta sitt eget lifsinnehåll med högsta tänkbara grad af vetenskaplighet. Till detta lifsinnehåll hör Gud sjelf såsom genom Kristus inneboende i Andens sam-fund; menniskan i sin sedliga sjelfbestäm-melse förhållande till Gud och verld; samt den gestalt med hänsyn till lärobegrepp, författning och gudstjenstfirande, som det k3^rkliga lifvet skapar sig.

Med dessa bestämningar af filosofien, och teologien, är det tydligt, att den se-PÅ LIFVETS HAF."7

89

nare kan utvecklas på filosofisk väg. Man kan nämligen på det noggrannaste iakttaga det kyrkliga medvetandets hela lifsinnehåll och genom begrundande af detsamma komma till högsta möjliga grad af insigt uti det eller begripande af

O O ö x

det. Frukten är filosofisk eller spekula-

-A-

tiv teologi.

Teologien kan icke inordnas under filosofien, lika litet kan den inordnas under de praktiska vetenskaperna. Den står emellan båda. Dess syftemål är att tjena det kyrkliga samfundet genom att bringa dess medvetande af sitt eget lifs-

o o

innehåll till högsta grad af vetenskaplighet.

Under den andra hufvudsynpunkten indelas teologien, icke med hänsyn till praktiska behof eller rent vetenskapliga kraf, utan med hänsyn till den ofvan gifna bestämningen af teologien. Bibeln är väl för den kyrkliga sanningen den yppersta pröfvostenen och den yttersta källan; men kan icke fördelaktigt studeras utan hänsyn å ena sidan till den kyrkohistoriska utvecklingen och å den andra till den spekulativa teologien. Det gäller nämligen vid pröfningen af hvarje del af det kyrkliga lifsinnehållet: huru den förhåller sig till kvrkans sunda historiska utveckling, huru till 'det aposto-90

liska, det urkristliga, samt slutligen huru den öfverensstämmer med den kristna religionens innersta väsen, med dess idé.

Alltså bör en inledande hufvuddel af teologien redogöra för det kyrkliga lifs-innehållet, sådant det är.

Sedan följa de tre rot-och källveten-skaperna: den kyrkohistoriska, bibliska och religionsfilosofiska.

Till sist kommer den spekulativa teologien med sin tredelning: dogmatik, etik och ecklesiastik.

Dessa stora htifvudafdeliiingar med alla sina underafdelningar äro ganska fullständigt utvecklade, så att hela vetenskapen är grundligt särlagd i sina olikartade delar, och dessas inbördes förhållande får visa sig.

Det kyrkliga lifsinnehallet i det när-varande låter författaren utgöra teologiens utgångspunkt. På den kyrkohistoriska utvecklingen lägger han stor vigt. Bibelteologieu låter han intaga den allt öfverordnade platsen, 0111 än t. o. m. det nytestamentliga mer eller mindre tillhör det ofärdiga i förberedelsens skede. Kristendomens urtid är det frö, hvarur kyrkans stora träd har framvuxit. Just derföre kan man af trädet lära sig bättre känna fröet, af religionen i sitt närvarande skick dess höga ursprung. Den reli-PÅ LIFVETS HAF."7

gionsfilosofiska teologien undersöker alla religioner, graderar dem och framvisar kristendomen såsom den obetingadt fullkomliga religionen. Den är till sitt väsen apologetisk ocli föregår den spekulativa teologien. Dogmatiken indelas uti läran 0111 Fadern, om Kristus och om Anden. Den kj-rkliga sedeläran indelas uti läran om pligten, läran 0111 dygden, och läran om fullkomligheten eller det högsta goda. Den ecklesiastiska eller praktiska teologien sönderfaller uti liturgisk, didaktisk och kyrkopolitisk teologi. Samfundet är öfverordnadt den enskilde kristne.

Under den tredje hufvudsynpunkten behandlas först den teologiska vetenskapens allmänna "utvecklingsförlopp och sedan de särskilda teologiska vetenskapernas historiska utveckling efter ofvan angifna indelning.

Anmärkningar. Hela framställningen är lärd och sakrik och utmärker sig för sina åtskilnader och skarpt bestämda uppdelningar af ämnet.

Enär olikhet i åsigt ju nu som förr är tillåtlig inom detta stora område, har undertecknad lust att här uttrycka sin egen synnerligen med hänsyn till teologiens utgångspunkt och bevisningsmetod. Den torde dock på det hela bättre sam-92

liiaiifalla med prof. Eklunds, än det skulle synas, ty det är ju ej alltid möjligt att fullt känna en författares verkliga åsigter genom en kort afhandling öfver ett så stort ämne som den teologiska vetenskapen. Vi ställa oss, på det hela, pa bibel teologiens ståndpunkt, fast vi ej försmå att noga taga i betraktande både den kyrkohistoriska och spekulativa teologien tillika med det statistiskt symboliska, det nu gifna, och icke stanna med exegetiken och de bibliska författarnes åsigter, utan fortgå till utvecklingen af biblisk troslära.

Vi tro nämligen, på grund af bibelns eget innehall, att dess ord är Guds ord, genom en säregen inspiration och afsigtlig ledning ofvanifrån, att bakom de mensklige författarne står Gudomen sjelf såsom bibelordets yttersta

och egentliga ursprung, och derföre, att dess mångfald i uttryck af åsigt finner en fullkomlig enhet i det bibliska innehållet i dess helhet, samt att vi deraf kunna fullt inse, livad bibeln lär. Hvad den lär är då äfven Guds ofelbara sanning. Det är denna sanning, som teologien bör framställa, både dess dogmatiska, etiska och eckle-siastiska innehåll. För att kunna göra detta riktigt, bör utgångspunkten för den teologiska vetenskapen vara bibelordetPÅ LIFVETS HAF."7

.sjelft. Detta bör studeras med hänsyn till dess enhet såsom Guds ord och med [-hän-S}Tn-] {+hän- S}Tn+} till uppenbarelsens utveckling inom dess område. Det bör studeras med all nödig filologisk, arkeologisk och exege-tisk kunskap. Såsom förarbete bör man noga begrunda icke blott det egna samfundets tro, hvilken enligt prof. Eklund skulle utgöra utgångspunkten för teologien, utan äfven alla andra kristna samfunds tro och det igenom alla tider till det närvarande nu. Man bör noga iakttaga den historiska utvecklingen och spekulationen, pröfva allt i ljuset af Guds ord, behålla det dermed öfverensstämmande och förkasta det icke dermed öfverensstämmande, samt, om man kan på en eller flera punkter skjuta framom det redan gifna, framvisa sanningen mera bi-belenligt, eller uppvisa mera biblisk sanning, då göra detta, så att bibelforskningen på detta sätt får vara fri ocli fullständig och får uppnå sitt yttersta mål, framställa en äkta biblisk troslära. Då få äfven alla andra teologiska kunskapsgrenar sin rätt och finna sin rätta plats icke såsom "rot- och källvetenska-per", men väl såsom nyttiga och vigtiga hjelpstudier vid det öfver allt vigtiga bibelstudiet. Den sålunda på biblisk grund upprättade teologien eller trosläran94

bör komma den ofelbara af Gud gifna sanningen så nära som möjligt.

Men sjelfva detta förfaringssätt må kunna inrymmas i tanken hos vår författare, när han säger bibelordet vara den yttersta pröfvostenen och källan för det teologiska trossystemet. Dock synes oss hela framställningen antyda för mycken tillit till den efterapostoliska utvecklingen, hvilken visserligen i allt för mycket afvikit ifrån den uppenbarade sanningen. Såsom exempel härpå må anföras prof. Eklunds försvar för barndopet. Han säger: "Man vet t. ex. huru baptisterna göra sin utläggning i fråga om barndopets berättigande. Ser man närmare till, så erfordras mer än äfven den mest omfattande bibelbevisning. Huru skulle med skriftens ord baptisternas tolkning kunna vederläggas, om t. ex. kyrkohistoriens vittnesbörd ginge i sådan riktning, att deraf kunde hemtas stöd för den bap-tistiska uppfattningen? Ja, för att fullfölja med samma exempel, då först är den rätta uppfattningen af frågan om barndopet på allsidigt och tillfredsställande sätt häfdad, när till kyrkohistoriens vittnesbörd kunnat sälla sig det vittnesbörd, som hemtas från kristendomens inre väsende såsom den fullkomliga religionen, hvilket uthärdar jemförelse med allt hvadPÅ LIFVETS HAF."7

eljes religion heter och bevisar detta bland annat just genom sin förmåga att meddela välsignelse äfven åt de små barnen."

Häri erkännes att baptisternas tolkning med hänsyn till läran om dopet icke kan vederläggas med skriftens ord, ett märkligt medgifvande af en skarpsinnig luthersk teolog! Men äfven den mest omfattande bibelbevisning är otillräcklig för att fastställa sanningen af en biblisk lära. Kyrkohistoriens och filosofiens vittnesbörd måste komina dertill. Ty är icke kyrkan det träd, som utvecklats ur den apostoliska församlingens frö? Och skulle man ej af trädet känna det som inneslöts i fröet? Om nu kyrkan hyllar barndopet, så måste barndopet hafva ingått med i den apostoliska kristendomen, fast detta icke framgår af bibeln, utan hellre står i strid deremot. På detta sätt kunde alla katolska villfarelser bevisas såsom apostoliska gudomliga sanningar. Men så kommer dertill äfven "vetenskapernas vetenskap" filosofien med sitt mäktiga utslag. Den fullkomliga religionen bevisar sig just genom barndopet vara fullkomlig, i det den genom detta<t meddelar välsignelse äfven åt barnen. An om välsignelse genom Kristi religion skulle meddelas barnen utan barndop, vore icke äfven96

då denna religion den fullkomliga? Vi afsluta här med den anmärkning vi vid detta ställe tecknat i kanten på den eljest i mycket läs- och beaktansvärda boken: uDe kyrkohistoriska och spekulativa be-visningarna förirra sig lätt ifrån sanningen, emedan grunderna äro så behäftade med villfarelse; men den bibliska har den absoluta sanningen till grund".

Af det ofvanstående framgår, att vår definition öfver teologien blir en annan än vår författares, ungefär så här: Teologien är den vetenskap, genom hvilken det kristliga medvetandet söker att rätt känna den Gudomliga uppenbarelsen, för att bringa sitt lifsinnehåll till så fullkomlig öfverensstämmelse dermed som möjligt.Pauli Evangelium,

i.

"CnliGT mitt evangelium" (Rom. 16:24).

\It Paulus såsom en inspirerad apostel predikade ett evangelium, som kan kallade sitt evangelium. Just kvad detta e-vangelium var, kunna vi åtminstone i hufvudsak inhemta från hans epistlar. Afsigten med denna artikel är icke att redogöra för hela innehållet af Pauli lärosystem enligt epistlarna, utan blott att fästa uppmärksamheten vid några vigtiga hufvudpunkter, angifna i fä ord.

FÖrst skola vi då stanna vid Rom:4: o: "Men den som icke håller sig till gerningar, utan tror på den som gör den ogudaktige rättfärdig, honom tillräknas hans tro till rättfärdighet". Nu likasom i den apostoliska tiden misstager sig mången om frälsningsvägen och söker rättfärdiggörelse inför Gud på grund af sina egna gerningar, eller, hviket är det-98

samma, på grund af sitt eget väsen, sin egen karakter. Man fattar då rättfärdiggörelsen så, att Gud förklarar en för rättfärdig i samma mån, som man är rättfärdig i sig sjelf. Men enligt Pauli evangelium hvilar icke rättfärdiggörelsen pa egna gerningar eller egen godhet, icke alls, utan på en helt annan grund, nämligen på Jesus såsom försoningen för våra synder. Derföre heter det i föregående kapitel: "Ty alla hafva syndat och äro' utan berömmelse inför Gud och varda rättfärdigade utan förskyllan, af hans nåd, genom återlösningen i Kristus Jesus, hvilken Gud har framstält till ett försoningsoffer medelst tron, genom hans blod" (v. 23—25).

För syndens skull är menniskan utan förtjenst nog till rättfärdiggörelse inför Gud och har intet att berömma sig af, utan är i sig sjelf såsom opånyttfödd endast en ogudaktig. Det är ock förgäfves att hon i sitt eget varande och görande söker upprätta någon grund till rättfärdiggörelse, ty deruti kan hon aldrig lyckas. Nej det vore helt enkelt omöjligt. Hvad skulle hon kunna göra för att borttaga syndaskulden? Och huru skulle hon kunna göra sig fullkomligt helig infor Guds ögon? Men Pauli evangelium säger oss, att hon icke behöfver eller fårPÅ LIFVETS HAF."7

99

befatta sig med gerningar för att vinna denna rättfärdiggörelse. Det är, hon får icke söka att lägga någon egen gerning till grund derför. Pion bör väl ångra synden, vända sig ifrån den, hän gifva sig åt Herren i tro och helgelse; men hon får icke anse detta sitt görande eller varande såsom grund för rättfärdiggörelse. Hon måste helt och hållet afstå från hvarje tanke på ocli från allt hopp om, att på grund af egen godhet'få räknas rättfärdig af Gud, och helt enkelt komma till honom såsom en ogudaktig och tro. att han för Jesu skull aliena fritt förlåter alla synder samt mottager den ångerfulle till sitt barn och räknar honom så rättfärdig, som om han aldrig hade syndat, och som 0111 nu ingen synd rörde sig mera i hans inre. Derföre heter det ock i Ebreerbrefvet (10: 14): '"Ty med ett enda offer, har han beständigt fullkomnat dem som varda helgade". Det gifves alltså ett fullkomlighets tillstånd inför Gud, fast man icke är fullkomlig, och det gifves en möjlighet för Gud till och med att förklara den ogudaktige rättfärdig. Detta gör Gud, när den ogudaktige allvarligt ock i sanning vänder sig till honom. Men grunden härtill ligger helt och hållet i den försoning, som Gud genom Kristus har fullbordat för syndare.100

Hvilken djup tröst det ligger i detta förhållande! Huru alldeles afpassadt det är för den i sig sjelf hjelplöse syndaren! Och hvilken är icke af naturen en sådan syndare? Sannerligen, evangelium är lämpadt efter menniskonaturens djupaste behof allaredan här vid upprinnelsen till det kristliga lifvet, ty detta upprinner just i och med det samma man kan af hjertat tro på syndernas förlåtelse för Kristi skull. Om Gud rättfärdiggör den ogudaktige, då behöfver ingen ogudaktig, som söker Gud, förtvifla, ty då eger detta evangelium just sin rätta tillämpning på honom och räcker till för honom, hvad än hans ogudaktighet har varit. Alltså gifves det för honom en ögonblicklig, fri och fullkomlig förlåtelse, så att han aktas fri från syndaskuld och rättfärdig inför Gud.

Detta innebär icke, att ej Gud ser och märker den själen ännu vidlådande bristen och synden på grund af den från Adam ärfda syndiga naturen; ty om sådana brister och synder påminnas de kristne alltigenom Pauli epistlar, och uppmanas de att bortlägga och öfvervinna dem, samt att icke vandra efter köttet utan efter Anden. Men det innebär förlåtelse för all sådan brist och synd, om än den faderliga agan understundom be-

höfves för lifvets räddning till helighet. Det innebär icke heller, att man kan fortfara i uppsåtlig synd och likväl hafva beständig rättfärdiggörelse, ty den lefvande tron förutsätter ett sådant lif, att man af hjertats innerligaste åstundan afstår från synd och söker fullkomlig rättfärdighet i allt hvad man är och gör.

II.

I andra rummet skola vi fästa oss vid Rom. 8: 1: "Så är nu ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus." När man misstager sig om grunden för rättfärdiggörelsen och tänker sig den vara i ens egen godhet, går det lätt att komma till den åsigt, att man har uppnått fullkomlighet. Äfven utan det första misstaget göres understundom det andra af kristna, och har detta sin grund i brist-full sjelf kännedom. Icke så med Paulus. Om han än kunde hafva det bästa samvete och af hjertat säga: "Jag vet intet •med mig" (1 Kor. 4: 4), så tillägger han dock: "dock är jag icke derigenom rättfärdigad". Gud ser mera än samvetet. Och om han än föregick med det allra högsta kristliga exempel, så att han kunde uppmana kristenheten till sin efterföljd (Fil. 3: 17), och om han kunde räkna sig

sjelf bland mognade kristna (v. 15), så be" kände kan sig dock ej hafva uppnått hel fullkomlighet i Kristi likhet: "Icke att jag redan har vunnit det eller redan är fullkomnad" (v. 12), utan i stället vara stadd i tillväxt: "Men vi alla, som med aftäckt ansigte skåda Herrens härlighet i en spegel, varda förvandlade till samma bild, från härlighet till härlighet, såsom från Herrens Ande" (2 Kor. 3: 18).

Paulus erkände, att det finnes qvar hos den kristne något, som är ofullkomligt i hans väsen, ett ondt, som kommit i arf från Adam, en medfödd s.yndighet, hvilken den nya födelsen icke har utrotat, så att den pånyttfödda menniskan har en dubbelnatur, den onda medfödda, som kallas köttet, och den goda, genom pånyttfödelsen erhållna och af Guds Ande genomträngda, som kallas anden. Derföre säger han: "Yandren i Anden, så fullborden I icke kottets begärelse. Ty köttet har begärelse emot Anden och Anden emot köttet, och dessa äro emot hvarandra, på det att I icke mån göra hvad I viljen" (Gal. 5: 16, 17); och ytterligare: "Om I lefven efter köttet, så skolen I dö, men om I döden kroppens gerningar med Anden, skolen I lefva" (Rom. 8: 13)— "Köttets sinne är död, men Andens sinne är lif och frid" (v. 6).

Om den kristne heter det, att han "icke vandrar efter köttet utan efter Auden1' (v. 4). Men att köttet, fast korsfäst genom Anden, finnes qvar och besmittar den kristne mer eller mindre synes väl af de många i brefven nämda bristerna hos de kristne, och äfven der köttet har allra minst att säga såsom hos Paulus sjelf, är det dock ett ondt, som, betraktadt i och för sig, ter sig ganska syndigt och fördömelsevärdt. Med den kraftfullhet i stilen, som utmärker Paulus, uttalar han sig derom bland annat på följande sätt: "Ty jag vet att i mig, det

är i mitt kött, bor icke något godt______Så

finner jag nu hos mig, som vill göra det goda, den lagen, att det onda låder vid mig. Ty jag har min lust till Guds lag efter den invertes menniskan; men jag ser en annan lag i mina lemmar, som kämpar mot den lag, som är i min ande, och griper mig fången i syndens lag, som är i mina lemmar. Jag arma menniska, hvem skall frälsa mig från denna dödens kropp? Jag tackar Gud genom Jesus Kristus, vår Herre. Så tjenar jag nu sjelf Guds lag med ar den, men syndens lag med köttet" (Rom. 7: 18—25).

Det är med tanken härpå och på samma gång på Kristus såsom rättfärdiggörelsens och det eviga lifvets grund och104

urkälla, som Paulus utropar: "Så är nu ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus" och längre fram i kapitlet: "Hvem är, som vill fördöma? Kristus är den som har dött, ja än mer, har uppstått, som ock sitter på Guds högra sida, som ock manar godt för oss". Läran är då denn a, a tt fastän brist vidlåder oss såsom kristna, ega vi dock i Kristus en så fullkomlig försoning för all denna brist, att det icke finnes för oss någon fördömelse. Hvilken salig tröst i detta förhållande; ty hvilken kunde eljest blifva frälst?

III.

Ytterligare fästa vi oss vid Kol. 1: 27: "Kristus i eder, härlighetens hopp". Ingen af Nya Testamentets författare nämner . så ofta Kristi namn som aposteln Paulus. Hela hans själ var på det djupaste intagen af Herren och Frälsaren, så att tör Paulus var i sanning lifvet Kristus och döden vinning. Han hade sett Kristus

Ö . I

i förhärligadt tillstånd och hört hans nådefulla ord, och i sitt hjerta hade han medelst tron, verkad af den helige Ande, mottagit Kristus i allt hvad han är för den på jorden qvarvarande frälsta själen. Han hade mottagit honom såsom sin profet, ty han trodde allt hans ord, vare sigPÅ LIFVETS HAF."7

angående det närvarande eller det tillkommande, oeli lät sig af allt hjerta gerna ledas deraf. Han hade mottagit honom såsom sin försoning och medlare inför Gud, såsom sin ende och sanne öfverste-prest. Försoningen betraktade han såsom en godtgörelse inför Gud för synden genom Kristus såsom ställföreträdare, för hvars skull den troende eger förlåtelse och frid med Gud, samt evigt lif. Derför säger han (enl. gr't.): "Såsom ock Kristus har älskat oss och utgifvit sig sjelf för oss en gåfva och offer åt Gud, till en välbehaglig lukt" (Efes. 5: 2); och ytterligare: "Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, då han vardt en förbannelse för oss" (Gal. 3: 13), och åter "Kristus är lagens ände till rättfärdighet för livar och en som tror" (Rom. 10: 4). Han såg hela Gamla Testamentets offer-tjenst uppfyld i Kristus, syndare till frälsning. Om han skref Ebreerbrefvet, huru fullt det är af denna tanke! Att han skulle tänka sig Jesus icke såsom död, utan såsom lefvande, uppstånden och förhärligad, var en nödvändig följd af hvad han hade sett med sina egna ögon, och såsom lefvande är han i oändlig kärlek medlaren inför Fadren i himmelen. "Kristus är den som har dött, ja än mer, har uppstått, som ock sitterPÅ lifvets haf.

på Guds högra sida, som ock manar godt för oss" (Rom. 8: 34).

Han hade mottagit Kristus såsom i sin högre natur sann Gud: "Hvilken är Gud öfver allting, välsignad evinnerligen" (Rom. 9: 5). "Allt är skapadt genom honom och till honom. Och lian är före allt, och allt har bestånd i honom" (Kol. 1: 16, 17). "I honom bor gudomens hela fullhet lekamligen" (Kol. 2: 9). Och såsom Gud ocli återlösare var han ock mottagen såsom Herre och konung. Se Pauli hjertliga undergifvenhet och lydnad för Jesus såsom Herren. Se äfven hans förtröstan på honom och hans hopp genom honom om allt beskydd, all hjelp, allt godt, evig härlighet till sist.

Att sålunda genom tron i hjertat mottaga ocli ega Herren Jesus ligger i meningen af Pauli ord: "att Kristus må bo genom tron i edra hjertan" (Efes. 3: 17). Det innefattas äfven i det uttryck vi betrakta: "Kristus i eder, härlighetens hopp". När vi sålunda genom tron hafva mottagit Jesus, ega vi ock genom honom hopp om evig

härlighet.

Men att något ytterligare ligger i orden, är alldeles visst. När t. ex. Paulus uttalar sin önskan, att Kristus må bo i hjertat genom troil, säger han äf^en, "att I värden stärkta med kraft genom

hans (Guds Faders) Ande till den invertes menniskan1' (Efes. 3: 16). Guds Ande måste komma i beröring med själen och genomtränga henne med sitt lif. Då kan hon lefva det nya lifvet i Gud, och Gud kan i sin allestädes närvaro bo hos henne och verka hos henne det som honom täckes. Derför säger också Paulus om kristna, att de äro den Helige Andes tempel, i hvilket den Helige Ande bor (1 Kor. 6: 19). Men om den Helige Ande bokstafligen innebor uti den kristne, då kan också Kristus i sin högre gudomliga natur bo hos honom, så att vi få taga dessa Pauli ord, "Kristus i eder", i alldeles bokstaflig mening. Jemför för öfrigt med Gal. 2: 20; Kol. 3: 3. 4; Rom. 8: 9, 10.

Kristus är alltså närvarande hos den kristne och genomtränger med sitt gudomliga lif hans väsen, i den mån som den kristne sjelf öppnar sitt hjerta för honom. Häruti ligger hemligheten till •det äkta kristliga lifvet, hvilket uppväc-kes och näres af Guds eget inneboende. Hvilken vän vi då hafva i Jesus Kristus, ocli så nära oss! Må han få det fullkomligaste tillträde till hela vår varelse! Med en sådan vän, Guds egen Son, i sådan lifs gemenskap med oss, kunna vi träda inför Fadern, och Sonens förtjenst skall

betäcka våra brister, och genom honom skola vi med. visshet få tillträde till den himmelska härligheten och vinna till sist det öfver allt dyrbara målet lifvets fullkomlighet, och undfå rättfärdighetens och lifvets och härlighetens ovanskliga krona.

IV.

I Fil. 2: 12, 13 uttalar aposteln följande uppmaning: "Arbeten med fruktan och bäfvan på eder frälsning. Ty Gud är den som verkar i eder både vilja och gerning för sitt välbehags skull1'. Under det den treenige Guden i sin Ande bor uti oss, om vi äro kristna, och verkar uti oss det nya lifvet både i väsen ocli i handlings så uppmanas vi likväl, att sjelfva arbeta med fruktan och bäfvan på vår frälsning. Detta språk påminner starkt om andra i samma ton t. ex. i Kolosserbrefvet, der försoningen säges vara fullbordad, på det Gud "måtte kunna inför sin åsyn framställa eder heliga, ostraffliga och oförvitliga, om I annars förblifven i tron, grundade och fasta, utan att lata rubba eder från hoppet i det evangelium, som i hafven hört" (1: 22: 23). Om vi nu taga med oss Ebreer-brefvet, hvilket tidigt ansågs vara af Pa-~ ulus och af vår tids utmärktaste textkri-

tici, Westcott och. Hört, har fått sin plats i Nya Testamentet bland Pauli epistlar, framför pastoralbrefven, så finna vi deri liknande uttryck, såsom: "Och hans hus äro vi, om vi annars hålla hoppets frimodighet och berömmelse fast intill änden"........"Yi hafva blifvit delaktiga af

Kristus, om vi annars hålla vår första tillförsigt fast intill änden" (Bbr. 3: 6, 14); "Låtom oss derföre, då ett löfte står qvar att inkomma i hans hvila, frukta, att någon bland eder må befinnas hafva blifvit tillbaka" (Ebr. 4: 1): jemte det meningsdigra uttrycket i Kbr. 6: 3—8 om omöjligheten af att åter kunna förnyas till bättring, ifall man affallit. Af sådana uttryck i brefven framgår åtminstone, att det gifves fara för sjelfbedrägeri om ej t. o. m. för affall ifrån den lefvande tron. Och det är derföre på det allvarligaste af nöden för den, som tror sig vara en kristen, att se till, att han förblifver i tron, i hoppet, i kärleken, i allt 'som tillhör det kristliga lifvet, icke på

det han må förtjena nåd och frälsning, ty det kan han icke göra, men på det han må i ett sant kristligt lif kunna ega ett vigtigt intyg om sin verkliga frälsning, och på det han må se förverkligad sin bestämmelse af Gud till ett heligt lif.

som det heter, att utan helgelse skall ingen se Jlerren (Ebr. 12: 14).

Det framgår alltså af uttrycket, att den kristne, oaktadt, Gud hos honom utför ett verk till salighet, sjelf måste, med den kraft och det ljus, som Gud gifver, verka i samma riktning och för samma mål. Med hänsyn härtill innehåller Pauli evangelium ganska mycket. Yi skola blott göra några få utdrag. "Så förmanar jag nu eder, mina bröder, vid Guds barmhertighet, att I frambären edra kroppar till ett offer, som är lefvande, heligt och Gud behagligt, eder förnuftiga gudstjenst; och skicken eder icke efter denna verlden, utan förvandlen eder genom edert sinnes förnyelse, på det att I mån kunna pröfva hvad som är Guds goda, behagliga och fullkomliga vilja" (Rom. 12. Se vidare genom hela detta härliga kapitel.). "Våren mina efterföljare, såsom ock jag är Kristi". "Faren efter kärleken". AVaren icke barn i förståndet, utan våren barn i ondskan" (ur 1 Kor.) "Vandren i Anden, så fullborden I icke köttets begärelse" (Gal. 5: 16). "Utan hållande oss till sanningen, i kärlek växa i alla stycken upp till honom, som är hufvudet, Kristus.......

att bortlägga den gamla menniskan, hvarmed I förut umgingens, hvilken genom bedrägeriets lustar förderfvar sig, och att

förnya eder i edert sinnes ande och ikläda eder den nya menniskan, den efter Gnd skapade, i sanningens rättfärdighet och helighet" (Efes. 4: 15 o. s. v. till kapitlets slut). "Och detta beder jag, att eder kärlek måtte allt mer och mer öfverflöda i kunskap och all urskilning, så att I kunnen pröfva hvad bäst är, på det att I mån vara rena och oförvitliga intill Kristi dag, uppfylda med den rättfärdighetens frukt, som kommer genom Jesus Kristus, till Guds ära ocli pris" (Fil. 1: 9—11). Döden derföre edra lemmar, som äro på jorden, skörlefnad, orenhet, lusta, ond begärelse och girigheten, som är af-gudadyrkan........Ikläden eder derföre, såsom Guds utkorade, heliga och älskade, en hjertlig barmhertighet, mildhet, ödmjukhet, saktmodighet, långmodighet fördragande hvarandra och förlåtande hvarandra" (Kol. 3: 5 till slutet på kapitlet). Men hvarför upprepa mera? Epistlarna äro fulla af dylika uppmaningar, tydligen 'utvisande hvad den kristnes pligter äro, och på samma gång innebärande dels att man i helgelsen sjelf måste vara verksam, så väl som mottaga Guds inflytande på hjertat, att man måste förhålla sig aktivt lika visst som passivt, och dels att helgelsen icke är ett ögonblicksverk, utan kan och bör fortgå lifvet igenom.

v.

Ytterligare lieter det: "Ty jag är viss derpå, att hvarken död eller lif, eller änglar eller herradömen eller väldigheter, eller de ting, som äro, eller de ting, som skola komma, eller höghet eller djuphet eller något annat skapadt skall kunna skilja oss från Guds kärlek, som är i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom. 8: 38, 39). Hvilket löfte till varelser så bristfälliga och behöfvande, som vi kristna äro!

Under det Paulus hade det begreppet om återlösningen, att Guds rättfärdighet kräfde offret på Golgata, ifall någon syndare skulle kunna blifva frälst (Rom. 3: 24—26), så tänkte han sig likväl icke Gud såsom hård och Kristi verk såsom ett Fadren bevekande verk; utan öfver allt framstår hos honom Fadrens kärlek i återlösningsverket lika mycket som Sonens, hvarför det ock heter, att "Gud bevisar sin kärlek till oss deruti, att Kristus har dött för oss, medan vi ännu voro syndare", att "Gud sände sin Son i syndigt kötts liknelse och för syndens skull", att vi "varda rättfärdigade utan förskyl-lan, af hans nåd, genom återlösningen i Kristus Tesus, hvilken Gud har framstält till ett försoningsoffer'\ ocli i Kfeserbref-I —

vet: "Välsignad vare Gud och. vår Herre Jesu Kristi Fader, som har välsignat oss med all andlig välsignelse i det himmelska, i Kristus; såsom han har Utvalt oss i honom fore verldens grundläggning; att vi skulle vara heliga och ostraffliga inför honom, och i kärlek förut bestämt oss till barnaskap hos sig genom Jesus Kristus, efter sin viljas välbehag, sin härliga nåd till pris, med hvilken han har benådat oss i den älskade". "Men Gud, som är rik på barmhertighet, har för sin stora kärleks skull, hvarmed han har älskat oss, gjort oss, som voro döda genom våra

öfverträdelse^ lefvande med Kristus — af nåden ären I frälsta — och uppväckt oss med honom och satt oss med honom i det himmelska, i Kristus Jesus, på det att han i de kommande tiderna skulle visa sin nåds öfvervinneliga rikedom genom sin godhet mot oss i Kristus Jesus" m. ni. Här kunde vi säga, att tiden blefve oss för kort, 0111 vi skulle söka att •upprepa och fullständigt orda öfver allt det som Pauli evangelium innehåller om Guds kärlek, både Fadrens och Sonens och Andens.

Från denna öfvervinneliga Guds kärlek, uppenbarad och bevisad i Kristus Jesus, skall intet kunna skilja Guds barn. Nej, ty om Gud med sin Ande har söktI —

oss medan vi voro obotfärdiga, döda i öfverträdelser ocli synder, och har gifvit oss ett ångerfullt hjerta, ett hjerta till att söka och tro på honom; och o ni han har utgifvit sin enfödde Son till att ställa sig i innerligaste lifsgemenskap med oss, till att bära vårt ansvar för synd inför lag, till att dö för oss- och till att framträda såsom vår medlare i himmelen huru "mycket mer skola vi då, sedan vi nu hafva blifvit rättfärdiggjorda i hans blod, genom honom varda frälsta ifrån vreden. T}' 0111 vi, medan vi voro fiender, blefvo försonade med Gud genom hans Sons död, skola vi mycket mer, sedan vi blifvit försonade. A*arda frälsta genom hans lif" (Rom. ü: 9, 10).

Sådan är Pauli lära. Den sanne kristnes frälsning är evigt betryggad, äfven om å den kristnes egen sida affall ifrån troil är en möjlighet, mot hvilken han måste vaka. Gud vakar också öfver honom. Han är föremål för ett evigt den gudomliga kärlekens nådaval; icke på grund af egen förtjenst utan på grund af Guds goda vilja: "Icke af gerningar, på det ingen må berömma sig" (Efes. 2: 9). "Icke af någons vilja eller löpande utan af Guds barmhertighet" (Rom. 9: 16). "Gud är den som verkar i eder både vilja och gerning för sitt välbehags skull" (Fil.

2: 13). "Hvad har du, som du icke har undfått" (1 Kor. 4: T). "Förutbestämda efter dens beslut, som verkar allt efter sin viljas råd" (Efes. 1: 4 o. s. v.) Derför skall han ej förgås, utan hafva evigt lif. Men hvad grunden ytterst är till denna Guds nådevilja, har han icke uppenbarat. Att Gud icke handlar utan i öfverensstämmelse med sin fullkomlighet är visst; men för oss att bestämma just huru Gud skulle handla efter sin fullkomlighet, torde vara att söka intränga allt för djupt bakom förhänget. Paulus, när han formligen behandlar nådavalet, besvarar ett inkast emot detsamma sålunda: "Nåväl, o menniska, hvem är du, som vill tvista med Gud? Icke säger väl verket till sin mästare: Hvarför gjorde du mig så? Eller har icke krukomakaren magt öfver leret, till att af samnia massa göra ett kärl till heder, ett annat till vanheder?" Dessa ord innebära dels hela menniskomassa^ likhet — de hafva alla syndat och hafva intet att berömma sig af inför Gud — och dels, att Gud rättvisligen kan göra med denna massa, som han vill. Det är icke lätt att med det nionde kapitlet af Roniarebrefvet såsom ett af Gud ingifvit ord uppbygga en semipelagiansk teologi, då deremot här calvinismen, åtminstone den moderata, finner ett kraftigt stöd.

Emellertid innehålla Pauli epistlar mycket, som visar menniskans eget ansvar, om hon ej flyr till Gud och mottager evangelium, och äfven att den, som allvarligt söker, visserligen skall finna. Den lutherska teologien lägger grunden till nådavalet uti menniskans icke-mot-stånd mot nåden, men äfven detta icke-mot-stånd betraktas såsom ett Guds verk. "Vi befinna oss här", säger därför en utmärkt teolog,(G. J.), "på området af ett mysterium, der saken icke kan genomträngas af vårt inskränkta förstånd". Rätt! Ty så är och förblifver det väl i det närvarande lifvet. Men detta tycks dock med klarhet framgå af Pauli lära, att enligt Guds eviga nådevilja den sanne kristne skall blifva bevarad och genomfrälst. "Dem han har rätt färdiggj ort, dem har han ock förhärligat", ingen undantagen. Dem skall intet, hvarken död eller lif, hvarken andeverldens eller menniskoverldens magter, hvarken närvarande eller tillkommande ting kunna skilja ifrån Guds kärlek, som är i Kristus Jesus. Hvilken stor förtröstan, hvilket starkt hopp vi såsom kristna böra hafva, när vi ega ett sådant e-vangelium!

VI.

Ytterligare: "Så att I icke stån efter

i någon nådegåfva, medan I vanten vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse" (1 Kor. 1: 7). Att vänta på Kristi tillkommelse ingår på ett framstående sätt i apostelns evangelium, icke i allmänhet att vänta den stund, då man genom döden skall skiljas härifrån och stå inför Herren ansigte mot ansigte, utan ett specielt väntande efter hans synliga återkomst till jorden. Ett sådant väntande var och skulle alltid vara allmänt inom den kristna församlingen. Sålunda skrifver Paulus till tessalonikerna: "Huru I omvän-den eder till Gud från afgudarne, till att tjena den lefvande och sanne Guden, ' och till att vänta hans Son från himmelen" (1 Tess. 1: 9,10); och inneslutande sig sjelf, skrifver han till filipperna: "Ty vårt medborgarskap är i himmelen, hvarifrån vi ock vänta Frälsaren, Herren Jesus Kristus" (Fil, 3: 20).

Denna tillkommelse skulle vara föremål för längtan och förhoppning; ty när den inträffar sker de rättfärdigas uppståndelse och de lefvande heliges ögonblickliga förvandling, hvarefter de alla skola vara när Herren och mottaga de:i för dem beredda härligheten. "Men hvar och en i sin ordning, Kristus såsom förstling, sedan de som tillhöra Kristus, vid hans tillkommelse" (1 Kor. lo: 23).118

PÅ LIFVETS IIAF.

"Vi skola icke alla afsomna, men alla skola vi förvandlas, i ett nu, i ett ögonblick, vid den yttersta basunen" (1 Kor. 15: 51, 52). "När Kristus, vårt lif, varder uppenbar, då skolen ock I uppenbaras med honom i härlighet" (Kol. o: 4). Att denna de rättfärdigas uppståndelse kommer att ske ensam för sig sjelf, så att den blir en första upppståndelse, tycks framgå af Fil. o: 11, der den kallas bokstafligen en "ut-uppståndelse" "ut ifrån de döda". Äfven framgår det af 1 Kor. 15: 23—26, jernfördt med annan skrift. Ty der säges uppståndelsen skola ske i en viss ordning: först Kristus, sedan de som tillhöra honom, det är de frälsta endast, vid hans tillkommelse, och derefter änden, nämligen när han öfverlemnar riket åt Gud, Fadren, och när döden till sist blifvit tillintetgjord, det är enligt Uppb.-boken vid slutet af det tusenåriga riket. Då rippstår återstoden af de döda, enär då först döden blir tillintetgjord.

När Kristus skulle komma, visste icke aposteln, men han höll sig sjelf redo derför och ville, att alla kristna skulle hålla sig redo; ty när han kommer, sker det hastigt och oväntadt: "såsom en tjuf om natten". När verlden skall säga: "det är frid och säkerhet", då kommer plötsligt förderf öfver dem; "men I, mina bröder",125 PÅ LIFVETS IIAF.

säger apostelen, "ären icke i mörker, sä ätt den dagen skall öfverfalla eder såsom en tjuf" (1 Tess. o: 2—4). Detta beständiga vakande och väntande, redo för Herrens tillkommelse, visar att aposteln icke tänkte sig nödvändigheten af ett tusenårigt fridsrike på jorden före Kristi tillkommelse. Han hade ingen sådan åsigt, utan blickade framåt till den stora tilldragelsen såsom möjligen förhanden i en ej aflägsen framtid. Dermed har han visat oss, huru vi böra hålla oss redo och vänta Herrens ankomst; ty, så vidt vi kunna veta, är det alltid en möjlighet att profetiorna må hinna sin uppfyllelse i en ej aflägsen framtid. Om redan Paulus kunde säga att "tidernas ände" (1 Kor. 10: 11) hade kommit inpå hans samtid, huru mycket större orsak hafva icke då vi att säga det samma!

Huru det skulle blifva i verlden före Kristi tillkommelse förutsäger Paulus med tämligen stor noggrannhet. Om än evangelium först skulle predikas i hela verlden, ja redan på hans tid hade blifvit predikadt i hela den då kända verlden (Rom. 10: 18; Kol. 1: 23), så skulle likväl synden vinna oerhörd magt, synner-ligen inemot slutet. "Men vet detta," skrifver han till Timoteus, "att i de yttersta dagarna tillstunda svåra tider, ty120

PÅ LIFVETS HAF,

menniskorna skola vara egenkära, giriga, stortaliga, högfärdiga, hädiska, mot föräldrar olydiga, otacksamma, oheliga, kär-lekslösa, trolösa, klandersjuka, omåttliga, omilda, hatande det goda, förrädiska, lättsinniga, uppblåsta, älskande vällust mer än Gud, hafvande gudaktigheteus sken, men förnekande dess kraft" (2 Tim. 3: 1—o). "Ty en tid skall komma, då de icke skola fördraga den helsosamma läran, utan skola efter sina egna lustar samla åt sig hopar af lärare, emedan det kliar i öronen, och vända sina öron från sanningen och vända sig till

fablerna" (2 Tim. 4: 3, 4). Då skall ock till sist, när först ett stort affall skett, en mägtig ledare för ondskans härsmagter uppträda, hvilken kallas "syndens menniska", "förderfvets son", "den laglöse", och han skall vara, till dess Herren kommer och ^ grund förgör honom (2 Tess. 2: 1—8).

Häraf veta vi hvad vi hafva att vänta. Profetians ord skall icke slå felt. Vår uppgift måste på det hela vara den samma som Pauli egen, att söka utbreda evangelium till alla folk, så vidt vi kunna, och bidraga till de utvaldas frälsning, under det vi vaka och bedja, sökande vår egen tillväxt i helgelsen, så att vi ej må stå efter i någon nådegåfva, medan vi vänta vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse. MenPÅ LIFVETS HAF.

liär kunna vi ock få tillägga med ord liknande Pauli egna: Lofvad vare Gud ocli vår Herre Jesus Kristus, hvilken ock skall stadfästa oss intill änden, så att vi blifva oförvitliga på vår Herre Jesu Kristi dag (1 Kor. 1: 7, 8).

VII.

Ännu ett ställe skola vi f_'sta oss vid: "Edert lif är fördoldt med Kristus i Gud" (Kol. 3: 3). Vi hafva redan sett från mer än en sida, huru Kristus är den troendes lif. Han är det först och främst och i ett framför allt vigtigt hänseende såsom försoningen för hans synder och derigenom grunden för hans rättfärdiggörelse inför Gud. Detta är han icke blott i början af det kristliga lifvet, utan alltid och i evighet. På den grunden hvilar hela frälsningen. Vi hafva äfven sett honom vara den kristnes lif genom sitt inneboende, sin lifsgenienskap med honom, hvarigenom pånyttfödelsen, helgelsen, be-.varandet i nåden och till sist den fullkomliga förlossningen ifrån allt ondt synnerligen betingas. Vi hafva påmints om tron och lifvet, såsom de uppenbarade sig hos Paulus. Ytterligare kunna vi genom några få ord påminna oss derom. Vi komma då i hag, huru Paulus, när han först möttes af Herren i vägen, icke122

rådförde sig med kött och blod, utaii Önskade genast veta Herrens vilja för att göra derefter. Hjertat var ögonblickligen hängifvet åt Gud, en hängifvenhet, som vi se allt sedan i ständig tillväxt, under det aposteln med glädje uppoffrade alla sina krafter i sin Herres tjenst. Under hvilka omständigheter kunna vi lätt förstå af den tidens anda och af hans egna ord. Han hade för tjenstens skull genomgått de största faror och lidanden, till dess hans hufvud föll för tyrannens svärd. Så omfattande hade varit hans tro, så djup hans trosvisshet, att han kunde säga: "Derföre finner jag välbehag i svagheter, i misshandlingar, i vedermödor, i förföljelser och trångmål för Kristi skull, ty när jag är svag, då är jag stark" (2 Kor. 12: 10), ocli nyss fore sin död: ';Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat loppet, jag har bevarat troil. Härefter är mig förvarad rättfärdighetens krona, hvilken Herren, den rättfärdige domaren, skall gifva mig på den dagen, men icke blott åt mig, utan ock åt alla som älska hans tillkommelse" (2 Tim. 4: 7, 8). Så stor hade varit hans kärlek, att han till Herrens ära och för sina medmenniskors väl kunde uthärda allt, på det han måtte fullgöra sitt värf och allestädes rätt delaPÅ LIFVETS HAF.

sanningens ord. "Likasom en moder omhuldar sina barn", skrifver han till tes-salonikerna, "så äro vi af innerlig kärlek till eder villiga att dela med eder icke blott Guds evangelium, utan ock vårt eget lif" (1 Tess. 2: 8). Och till korinterna, af hvilka han fick röna missaktning skref han: "Men jag vill mycket gerna uppoffra och uppoffras för edra själar, om jag ock, ju mer jag älskar eder, varder desto mindre älskad" 2 Kor. 12: 15). Hvilken erfarenhet Paulus måste hafva haft af Kristi inneboende och af den Helige Andes kraft! Hvilken salighet han måste hafva erfarit i sin trogna tjenst, i sitt umgänge med Gud och [-S}m-nerligen-] {+S}m- nerligen+} såsom uppryckt till paradiset, der han hörde outsägliga ord! Allt detta var nu en frukt af Guds nåd och en yttring af den sanna, djupa kristendom, som bodde i aposteln. För honom var lifvet Kristus och döden vinning.

Men utöfver all denna erfarenhet låg för honom en ännu högre uttalad i vår texts ord. Så ock för hvarje kristen. Erfarenheten af Guds nåd och kraft må understundom vara öfvermåttan stor, men till och med då är likväl vårt lif "fördoldt". Yi se icke hvad det skall blifva i sin fulländning. Fröet år väl för handen, men icke blomman ännu. I

är det väl hvad det skall blifva, men långt ifrån i sin fulländning. Det är ännu doldt med Kristus i Gud. Häri öfverensstämmer Pauli ord med Johannes, hvilken sade: "Mina älskade, vi äro nu Guds barn, och det är icke ännu uppenbart hvad vi skola varda, men vi veta. att när han varder uppenbar, skola vi blifva honom lika, ty vi skola se honom såsom han är" (1 Joh. 3: 2); hvarföre ock Paulus på ett annat ställe säger: "Ty nu se vi genom en spegel på ett dunkelt sätt, men då ansigte mot ansigte" 1 Kor. 13: 12), och här: "Edert lif är fördoldt med Kristus i Gud. När Kristus, vårt lif, varder uppenbarad, då skolen ock I uppenbaras med honom i härlighet". Ingen tunga kan uttala, intet förstånd här nere kan fatta hvad höjden och djupet och längden och bredden är af denna det fullt förlossade och fulländade lifvets härlighet i den höga himmelska verlden. Sådant är det hopp, som Gud har gifvit oss, sådant det mål, som han bestämt för dem som honom älska.Gifves det tillfälle till frälsning

efter döden?

———

C ron på möjlig omvändelse och frälsning efter döden har likasom tron på de o-gudaktiges slutliga tillintetgörelse sin yttersta grund i den menskliga känslan. Man ville gerna hoppas det bästa för alla, och tro, att, om än ej alla kunna frälsas, det dock måste gifvas tillfälle för alla att få höra och kunna mottaga evangelium, och enär sådant tillfälle för mången saknats här i lifvet, så borde man rimligen kunna antaga, att det icke skulle saknas efter döden och före den yttersta domen. Men enär menniskonaturen har blifvit förderfvad genom synden, så förderfvad, att till och med den pånyttfödda och helgade menniskan här i tiden ej kan undgå att känna inflytandet deraf, så följer, att vi ej, synnerligen i frågor af denna art, kunna skänka fullt förtroende hvarken at känslan eller omdömet utan stöd i126

uppenbarelsen. An klarare framstår detta, när vi betänka, att Guds tankar ocli vägar äro så mycket högre än våra, som himmelen är högre än jorden. Derföre, så vidt åsigten om möjlig omvändelse och frälsning efter döden har sin grund i känslan eller förståndet blott, är den otillförlitlig.

Vi vända oss derföre till ordet, och när vi så göra, finna vi visserligen det som vid första påseende s3m.es gifva stöd åt den berörda åsigten, som t. ex. när det heter, att "Gud är kärleken", att han icke vill "att några skola förgås, utan att alla skola vända sig till bättring". Men det heter också, att "Gud är en förtärande eld", att "rättfärdighet och rätt äro hans trons grundval", samt att "syn-dens lön är döden". Det göres häraf möjligt, att ehuru Gud i sin kärlek gerna ville se alla menniskor frälsta, han dock i sin rättfärdighet tvingas att förkasta mången, och det utan något annat tillfälle till frälsning än det som gifvits här i lifvet. De fallne änglarne skänkas intet tillfälle till frälsning, och dock är Gud kärleken. Eller när vi läsa, att Kristus "är försoningen för våra S}mder, men icke allenast för våra, utan ock for hela verldens", att "han är alla menniskors frälsare, synnerligen de troendes". Om detta språk

innebär möjligheten af tillfälle till frälsning efter döden, så innebär det äfven, taget i och för sig, möjligheten, ja hvarför ej verkligheten af alla menniskors slutliga frälsning. Men den åsigten motsäges bestämdt och klart af skriften, t. ex. när det heter, att "somliga skola uppstå till evig försmädelse och blygd", att de skola gå bort till evigt straff, "der deras mask icke dör och elden icke utsläckes". Lika litet stöd gifves här för den ås*igt vi undersöka. Ty låter icke Paulus oss förstå, att till och med hedningar, som aldrig hört evangelium eller ens Mose lag, blifva förtappade för sina synders skull, när han säger: "Ty alla, som utan lag hafva syndat, skola ock utan lag varda förtappade". Alltså när de inträda i förtappeisen, hafva de ännu ej fått kännedom om lagen, mycket mindre 0111 evangelium. De hafva ej haft något annat tillfälle till frälsning än den kallelse naturens röst här i lifvet gifvit dem. Ytterligare kunna yi tänka, att enär synden begåtts på en kort tid och straffet är evigt, så borde tillfälle till frälsning gifvas efter döden. Men vi måste komma i håg, att det icke tager lång tid till att grundlägga

sin karakter, och att när den är fullt grundlagd, den sedan torde förblifva och fortgå i den riktning den tagit i evighet.128

Det dröjer ej länge att bereda ett "kärl till vanheder", men när det är färdigt, förblifver det ett sådant kärl för alltid. Om syndaren för evigt lider icke allenast för hvad han varit och gjort, utan äfven för hvad han för evigt är och gör, så sker derigenom ingen orätt.

På dessa och dylika allmänna grunder kunna vi alltså icke uppbygga läran om möjlighet till frälsning efter döden. Yi måste komma till skrift som talar, eller som åtminstone synes tala, om sjelfva denna sak. Af sådan skrift finns det icke mycket. I Matt. 12: 32, heter det enligt bibelkommissionens öfversättning: "Honom skall det icke varda förlåtet, hvarken i denna verlden eller i den tillkommande", hvaraf man kunde tänka sig möjligheten af förlåtelse för andra synder än hädelse emot den Helige Ande, som här är i fråga, i den tillkommande verlden. Men, äfven om denna öfversättning af stället vore den bästa, så torde uttrycket vara blott ett österländskt talesätt, starkt betonande att för den synden ingen förlåtelse någonsin gifves, utan att derför antyda någon syndaförlåtelse såsom möjlig i den tillkommande verlden. Men med Lange och andra af vår tids utmärkta bibeltydare tro vi stället borde öfversättas: "Honom skall det icke varda för-PÅ LIFVETS HAF.

låtet livarken i denna tidsåldern eller i den tillkommande". I denna mening kan ordet aion, som här begagnas, tagas. Dess första betydelse är tid, obegränsad tid, deraf tidsålder, verldsålder och äfven evighet. Med uttrycket "denna tidsåldern" menas troligen tiden före Kristi andra tillkommelse, och med "den tillkommande", tiden derefter. Af detta ställe kunna vi alltså intet lära om saken.

Vi komma nu till det vigtigaste och det enda allvarliga stödet för den ifrågavarande åsigten, 1 Petr. 3: 19, 20: "I hvilken (nämligen Anden) han ock gick åstad och predikade för andarna i fängelset, som fordom icke trodde, när Guds långmodighet bidade, i Noas dagar, då arken bygdes". Detta ställe har ofta tolkats, att Jesus efter sin död på korset gick till de osaligas vistelseort och der predikade evangelium. En del skrifttolkare hafva tänkt sig Jesus predikande icke evangelium utan seger öfver ondskans magter; men ordet kärysso begagnas så allmänt i Nya Testamentet i den förra meningen, att det vore onaturligt att här taga det i någon annan. Men om evangelium predikats för de osaliga döda, till och med för sådana som i lifstiden länge hade lyssnat dertill, under det Guds långmodighet bidade i Noas dagar, då130

måste det gifvas tillfälle till frälsning äfven efter döden.

Här möter dock först och främst den svårighete,n att stället kan lika väl och kanske bättre tolkas på ett helt annat sätt, så nämligen: "I hvilken han ock gick och predikade för andarna i fängelset när en gång de icke ville tro, när Guds långmodighet bidade, i Noas dagar". Då, på Noas tid, gick Herren i sin Ande och predikade för de menniskor, hvilka då icke ville låta sig öfvertygas och derföre nu äro olycksaliga andar, inneslutna i fängelse, bidande domen. Så kan stället öfversättas och så förstås. Se t. ex. S. G. Greens grammatik öfver Nya Testamentets grekiska (sid. 215), Hoveys systematiska teologi (sid. 348) och Strongs systematiska teologi (sid 386). På ett bibel-rum så svårförstådt och så tvetydigt kan man icke uppbygga en vigtig läroåskådning, ty möjligen är just den tolkning af stället, hvilken man antager, den oriktiga.

Ytterligare möter oss den svårigheten, att bibeln ingenstädes eljest antyder någon möjlighet till frälsning efter döden, men väl innehåller mycket, som ger oss ett motsatt intryck. Under sådana omständigheter kan man icke af detta ställe göra sig något dugligt stöd för den ifrågavarande åsigten.\

Vi vända oss nu till skrift af klarare och bestämdare betydelse. När Herren Jesus gaf sin sista stora befallning till sina lärjungar, att gå ut och förkunna evangelium för hela verlden, sade han: "Gån ut i hela verlden ocli prediken

evangelium för hela skapelsen. Den som tror ocli blifver döpt, han skall varda frälst, men den som icke tror, han skall varda fördömd". Ingen kunde läsa dessa ord ocli få det intrycket af dem, att detta predikande skulle sträcka sig bortom grafven. Vattendopet kunde ej meddelas mellan döden och uppståndelsen. Hela befallningen syftar på det närvarande lifvet. Därföre, den som nu icke tror det för honom predikade evangelium, han skall varda fördömd. För honom gifves intet tillfälle till frälsning efter döden.

Till de judar, som förkastade Herren, sade han: "I skolen dö i eder synd. Dit jag går kunnen I icke komma". De kunde aldrig i evighet komma dit. Häraf böra vi sluta, att ingen som här i lifvet förkastar Kristus, kan någonsin blifva frälst.

Af allt som säges 0111 den }^ttersta dömen framgår det, att detta lifvets gerningar, icke mellantillståndets, komma att afgöra hvad den yttersta domen skall blifva för hvar och en. "Ty jag var132

hungrig och I gàfven mig icke att äta, jag var törstig och I gåfven mig icke dricka" o. s. v. — det var i denna tiden, ej efter döden. — "Så vidt I icke hafven gjort det mot en enda af dessa minsta, hafven I icke heller gjort det mot mig. Och dessa skola gå bort till evigt straff". (Se hela sammanhanget Matt. 25: 31—16). "Ty vi måste alla varda uppenbarade för Kristi domstol, på det att hvar och en skall få igen sitt lifs gerningar, allt efter som han har handlat, ehvad det är godt eller ondt" 2 Kor. 5: 10). Han skall dömas efter som han handlat medan han lefde. "De som hafva gjort det goda, till lifvets uppståndelse, och de som hafva gjort det onda, till domens uppståndelse" (Joh. 5: 29). Här lemnas intet rum för frälsning efter döden, ty för dem, som hafva gjort det onda här i lifvet, gifves det blott en "domens uppståndelse". De äro för evigt förtappade. "Och såsom det är menniskorna förelagdt en gång dö och sedan dom" — icke möjlig sinnesändring utan dom (Ebr. 9: 27). Alltså gifves enligt dessa vigtiga skriftrum ingen sinnesändring eller frälsning mellan döden och uppståndelsen. Och härmed öfverensstämmer för öfrigt allt som vi finna af förmaning och evangelisk predikan igenom hela bibeln. Menniskorna upp-139

manas alltid att tro ocli ändra sinne nu, och att alls icke uppskjuta dermed till ett tillkommande lif. "I dag, om I hören hans röst, så förhärden icke edra hjertan". "Se, nu är frälsningens dagM. Icke härefter i den tillkommande verlden.

I sin liknelse om den rike mannen och Lazarus lägger Herren dessa ord i Abrahams mun: "Och utom allt detta är mellan oss och eder ett stort svalg befäst, på det att de som vilja gå öfver härifrån till eder icke må kunna det, icke heller de som äro der må kunna komma öfver till oss" (Luk. 16: 26). Detta är så klart, så afgörande, så bestämdt, som någon skrift kunde vara. Dessa ord af Herren syfta direkt på den fråga vi afhandla. Ett svalg är befäst mellan de saliga och osaliga döda, ett svalg som gör det omöjligt för någon att komma öfver från de osaligas fängelse till de saligas himmel. Och att detta är förhållandet före uppståndelsen och domen synes deraf, att det här är fråga om tillståndet genast efter döden, ty den rike mannen hade ännu bröder lefvande på jorden. Den oundvikliga och bestämda slutsatsen är då denna, att det efter döden icke mera gifves något tillfälle eller någon möjlighet till frälsning.

Detta innefattar först och främst alla140

som i lifstiden hafva liört och förkastat lifvets ord, men äfven hedningar, hvilka hafva dött i sina synder. Ty, enär i himmelen intet orent eller besmittadt kan ingå, hafva inga sådana hedningar ingått der. De äro i de osaligas andeverld. Men mellan denna verld och de saligas är ett oöfverstigligt svalg befäst. Ingen kan komma öfver detta svalg. Här påminnas vi åter om Pauli ord: "Ty alla som utan lag hafva syndat skola ock utan lag varda förtappade" (Rom. 2: 12). Det vill säga, de varda väl förtappade, de inkomma aldrig i himmeln; men deras dom blir ej så svår som deras, hvilka hafva förkastat det ljus som gafs med Mose lag eller än mer som deras, hvilka hafva förkastat evangelii klarare ljus.

I öfverensstämmelse med dessa på tydlig skrift hvilande slutsatser står det nit och den sjelfuppoffriug, som vi

finna hos apostlarne vid den första utbredningen af kristendomen i verlden. De försakade alla jordiska fördelar, blefvo gerna aktade som dårar, utsatte sig för lidanden och förföljelser ända till döds for att bibringa sina medmenniskor frälsningens kunskap genom Jesus Kristus. Hade detta varit nödvändigt, om det gifves frälsning efter döden? Handla de, som tro på sådan frälsning, på samma sätt? Nej, alls icke!

Huru handla nu vi? Handla vi som om vi hyste hopp för våra vänner och för andra bortom grafven? Eller handla vi som de, hvilka veta, att detta närvarande lifvet måste för hvarje menniska afgöra hvad evigheten för henne skall blifva? O, att vi ändock så kunde handla och ständigt göra det till en af lifvets dyrbaraste uppgifter att söka våra med-menniskors frälsning! Då skulle vi uträtta mera i hemmet, i samhället och i verlden i allmänhet. O Gud, gif oss dertill nåd för Jesu skull! Amen.

SKAPELSEN.

Inledning.

Pentateuken skrefs af Moses. Möjligen egde lian äldre urkunder, hvilka lian lade till grund för sitt verk. En senare hand har gjort tillägg 0111 hans död, och någon revision har försiggått. Men hufvudsakligen och på det hela är Penta-teuken (det är de fem Moseböckerna) ett verk af Mose hand. Denna åsigt, hvilken varit rådande från den äldsta forntid, har nu ocli då sedan reformationstidevarfvet och synnerligen i vår egen tid blifvit anfallen af den så kallade '"högre kritiken". Denna skola, representerad af sådana namn som De Wette, Evald, Davidson, Graf, Kuenen, Wellhausen och Robertson Smith, utgår från en rationalistisk synpunkt och söker att omintetgöra det öfvernaturliga i bibelns innehåll. Pentateuken beröfvas all äkthet genom att uppdelas i fragmen-

ter. hvilka skulle vara skrifna af okände författare här och der utefter hela linien af Israels historia, ehuru Moses får ett rum med de öfriga. Slutligen skulle dessa fragmenter under konungatiden och efter fångenskapen hafva samlats till ett helt under skygd af Mose namn.

Mot denna kritik kunna vissa allmänna argument anföras, argument väl uppstälda af f. d. Englands store statsman Gladstone. Först: Israels egendomliga, oförlikneliga historia och national-karakter, en karakter så djupt rotad, att icke ens fångenskapen kunde utplåna den, utan hellre stärkte den, står i fullkomlig öfverensstämmelse med, och nästan i och för sig fordrar förutsättningen af Mose, den store ledarens, tillvaro i begynnelsen af denna historia, alldeles som vi finna honom i Pentateuken, i en tid när män bildade nationer och icke nationer män, och af en genom hans hand i enskildheter utarbetad och fast sammansluten lag, just sådan som vi finna den der.

För det andra: Under historiens lopp visa sig i Israel många tecken till andligt tillbakaskridande, till dess syndens kalk var full, ocli nationen måste lida den babyloniska fångenskapen. Ar det möjligt att hänföra uppkomsten af dessa heliga Moseböcker, hvilka gjorde liebre-

erna till ett afskildt oeli underbart folk, till tidsperioder, när deras andliga lif var lågt och aftynande? Nej, dessa böcker måste hafva fått sin tillvaro när nationen egde sin andliga styrka, och det var i dess ungdom.

Det tredje argumentet hvilar på den stora högaktning för Pentateuken — Thorn eller Mose lag—som man vet var rådande genast efter fångenskapen, en högaktning vittnande 0111 den otvifvelaktiga tron på Moseböckernas äkthet. Huru är det möjligt, att en nyss fullbordad bok, falskligen tillskrifven Moses, kunde ögonblickligen och för beständigt hafva blifvit omfattad med en sådan tro och en sådan högaktning, och hafva blifvit gjord till både teologisk ocli historisk grundval för liela den hebreiska kulturen? Omöjligt! Pentateuken måste vara, som det alltid trötts, af mosaiskt ursprung.

Förutom dessa allmänna argument må anmärkas, att den högre kritikens resultat inför en noggran granskning fitn-rdts vara ohållbara. I denna granskning hafva många skickliga och lärda män deltagit såsom Heiigstenberg, Hävernick-Ranke, Baumgarten, Keil, Green och an dra. Genom en nogrann analys af den högre kritikens slutsatser och påståenden och genom en grundlig forskning har

man funnit: först, att kritikerna hafva behandlat sitt ämne med stor godtycklighet och derigenom gått miste om ernåendet af riktiga slutsatser; och för det andra, att när alla i frågan ingående fakta sundt beaktas, Pentateukens mosaiska ursprung otvifvelaktigt bevisas.

Sålunda säger professor Bartlett i en förträfflig och vidlyftig artikel öfver Pen-tateuken i Smiths Bible Dictionary bland annat det följande: "Efter ett halft århundrades diskussion stå vi nu, der vi kunna se, att oaktadt all den lärdom och skärpa, hvarmed Pentateukens författarskap och äkthet hafva anfallits, få rörelser i kritikens historia hafva företett ett större mått af godtyckliga och öfverdrifna påståenden, intetbevisande argumenteringar, ömsesidiga motsägelser och ohållbara slutsatser." Till sist .säger han: "Alltså nå vi denna slutsats, att intet, som af senare tidens diskussioner blifvit fram-bragdt, behöfver störa vår öfvertygelse, att Moses var Pentateukens författare'1.

Längre fram säger professor Green i sin utmärkta bok, "Moses och Profeterna", hvari han recenserar Robertson Smith, Kilenen och i förbigående äfven Well-hausen: "Det är endast kritikernas godtyckliga val, intet i sakens natur, hvilket leder dem med deras grundsatser och

metoder att stanna der de göra"........

"Kuenen och Wellhausen hafva visat oss med hvilken taskspelarkonstens beliän-dighet de kunnat uppföra luftslott och tillverka historier, hvilka alls icke hafva någon annan grund än deras egen öfverdrifna inbillning, under det Lagarde tillämpar deras slutsatser genom att fordra den kristna församlingens och dess instiftelsers störtande såsom en blott följd af fariseisk vidskepelse". Ocli vid slutet af sin granskning af den nyaste tidens Pentateuk-kritik säger han: "Den har inhöljt Mont Blanc i dimma ocli förkunnat, att dess jätteklippor hafva för alltid försvunnit. Men se! dimman blåser bort, och de eviga bergen stå ännu qvar på sin plats".

Till sist Kan man vädja till klara uttryck i sjelfva Pentateukeii och till många antydningar i de följande skrifterna, hvilka angifva eller innebära Moseböckernas mosaiska ursprung. Sålunda förekommer i Pentateuken ofta uttrycket: "Herren sade till Moses", äfven uppgiften, att "Moses skref alla Herrens ord", och att "Moses upptecknade, på Herrens befallning, deras vandringar" (2 Mos. 24:4; 4 Mos. 33: 2). Alla sådana ställen tillsammantagna kunna vara nästan nog för att bevisa Pentateukens äkthet.

Genast efter Mose tid finna vi i Josua bok sådana uttryck som de följande: "Allenast var rätt fast och. stark att hålla och göra allt efter den lag, som Moses, min tjenare har budit dig Låt denna lagboken icke komma utur din mun, utan tänk deruppå både dag och natt" (Jos. 1: 7, 8). "Men våren nu väl fäste till att hålla och göra allt det, som skrifvet står i]Mose lagbok" (Jos. 23: 6). I Gamla Testamentets senare böcker finna vi många antydningar på förordningar och lagar, ja på uttryck i Pentateuken, såväl som tydliga uppgifter rörande densamma. Uttrycket "Herrens lag" förekommer ofta och i nästan alla böckerna, Benämningen "Mose lag" förekommer på åtskilliga ställen i Konunga- och Krönikoböckerna, samt äfven hos Esra, Nehemia, Daniel, och Malaki.

I Nya Testamentet benämnas Pentateuken endera "Lagen"» eller "Mose lag" eller "Moses". Alltså tillskrifver Herren Jesus sjelf Moses Pentateukens författarskap, när han säger: "Höra de icke Moses och Profeterna" (Luk. 16: 31); och åter: "Har icke Moses gifvit eder lagen?" (Joh. 7: 19). Detta uttryck är så formligt och så klart, att det genast, så väl som mycket annat, uppenbarar, att Jesus, som var sanningen ocli visste allt, deladeallmänna öfvertygelsen om Moseböckernas äkthet och bekräftade den. Mot denna klippa skola för alltid den rationalistiska

kritikens vågor fåfängt bryta sig.

Öfvertygade om Pentateukens äkthet, kunna vi nu med tillfredställelse begynna dess tolkning.Följande tolkning af 1 Mos. 1 utgjorde för några år sedan begynnelsen till en utläggning af alla Moseböckerna vid ett teologiskt seminarium i Oakland, Californien.

*

FÖRKLARING.

Materien.

I Bibelns första sats: "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden" möter oss genast frågan o ni materiens evighet eller icke-evighet. Ordet bara, skapa, afgör icke i och för sig denna fråga. Men vi tro, att den kan, oberoende deraf, på tvänne sätt afgöras.

Först på filosofisk v ag. Vi sluta till exempel på följande sätt till Guds varande. Det är ett faktum, att vi kunna hafva och verkligen ega begreppet om en oändligt fullkomlig varelse. Till detta begrepp hör oändlig fullkomlighet i magt, kunskap, vishet, godhet och i alla höga

egenskaper. Det innebär äfven nödvändig tillvaro; ty en varelse, om hvars tillvaro tvifvel kunde med rätta hysas, vore icke så fullkomlig som den, hvilken på grund af sin egen natur måste af nödvändighet vara till, och vore alltså icke den oändligt fullkomliga varelsen. Men nödvändigt varande innebär verkligt varande; ty det, som af nödvändighet måste vara, kan icke annat än vara. Det följer häraf, att, när vi tänka oss en oändligt fullkomlig varelse, så tänka vi på en varelse, hvilken är i verkligheten lika visst som i tanken. Tvifvel på hans varande är ologiskt. På samma sätt kunna vi resonera till Guds absoluthet. Såsom den oändligt fullkomlige är han den absolute. Det vill säga, att intet ting, ingen varelse utom honom sjelf kan finnas till, oberoende af honom, att han är alla tings ocli varelsers yttersta grund och ursprung. De äro till allena genom hans vilja och åstadkommelse. Materien, såsom ett ting, är alltså till genom hans vilja, genom hans åstadkommelse. Men tydligen: viljan och åstadkommaren föregå det åstadkomna. Gud föregår materien. Materien är då icke evig. Den hade en begynnelse.

För det andra kunna vi resonera från Skrifterna. Då vi jemföra parallelställe!!,finna vi i Nya Testamentet sådana uppgifter angående Sonen som de följande: "Allt ar skapadt genom honom och till honom, och han är före allt, och allt har bestånd i honom" (Kol. 1: IG, 17). Enär han är före allt, det är allt förutom Gud sjelf, så är han före materien, och materien är icke evig. Och enär allt är skapadt genom honom och har bestånd i honom, så är materien så väl som hela verldsalltet hans skapelse och eger bestånd genom hans vilja aliena.

Det följer häraf, att den vetenskapliga läran om materiens oförgäuglighet kan vara endast relativt sann. Materien är oförgänglig endast under närvarande verlds-ordning; men enär den är en skapelse, alltid beroende af Guds vilja, är det tydligt, att Gud, om han skulle vilja en annan verldsordning, kunde tillintetgöra materien i ett ögonblick.

Elohim.

Det namn, som begagnas för Gud i Bibelns första sats är Elohim. Detta ord är pluralis, icke för att antyda, att det finnes flere gudar, ty Bibeln uttalar sig med bestämdhet mot allt mångguderi och lär, att det finns endast en enda evig oändlig Gud. Ej heller är det tillfred-ställande att betrakta ordet såsom ett

"majestätspluralis", såsom konungar säga "vi"; ntan säkert hänför formen endera till fullheten och mångfalden af Guds härliga egenskaper, eller också till den mångfald i Gudomen, som vi kalla treenigheten. Om det hänför till

det förra, så må det angifva Sonens fullhet, genom hvilken allting blef gjordt, hvilken också annorstädes i Gamla Testamentet benämnes Elohim. Men det kan hänföra, och hänför troligen till treenigheten; ty vi lara af de senare Skrifterna, att Gud i fullheten af sin treenighet deltog i verldsalltets skapelse. Sålunda hade skapelsen ytterst sin källa i Fadrens tanke och vilja: "Genom hvilken (Sonen) han ock har skapat verlden" (Fbr. 1: 2). At den gudomliga tanken gaf Sonen objektiv verklighet: "Allting blef genom det" (eller honom, näml. Sonen, Joh. 1: o). Änden var också tillstädes såsom lifgif-vare: "Och Guds Ande sväfvade öfver vattnet" (1 Mos. 1: 2), Ordet "sväfvade" .(mWachäfäth) öfversättes äfven "rufvade", och antyder en lifgifvande verksamhet af Anden. Ett dylikt begrepp uttalas äfven senare: "Guds Ande har gjort mig, och den Allsmägtiges fläkt gifver mig lif" (Job. 33: 4).

I hvilket fall som helst se vi här, der för första gången Guds namn näm_nes, vår Frälsare framträda i bibelordet. Ty Jesus var Guds Son i mandomsanam-melse, kommen för att frälsa oss. Hvilken mägtig Frälsare vi då hafva! Vår Skapare, alla förnuftiga varelsers, alla verl-dars Skapare! När han har uppoffrat sig sjelf för oss och nu lefver inför Fadren, i sin egen person försoningen för våra synder och en borgen för alla Guds löften, huru stor ocli säker är icke då den grundval, på hvilken vi kunna bygga vårt hopp för tid och för evighet! Låtom oss derför glada följa Esaias råd: “Förtrösten på Herren till evig tid, ty Herren Gud är en evig klippa” (Es. 26: 4).

Stilen.

Se nu, hvilken enkelhet och höghet uimärker detta bibelns första uttryck! Intet resonerande 0111 Guds tillvaro. Hans varande fattas nästan intuitivt af menniskan. Naturen och uppenbarelsen hafva från begynnelsen burit vittnesböld om honom. Fördenskull det enkla men höga uttrycket: UI begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden", ett uttryck genom hvilket med ett enda penndrag verldsalltets gåta, hvilken sysselsatt filosofer under århundraden, är löst. Hvarifrån kom verldsalltet? Gud skapade det. Hvad ärdet? En skapelse af honom, som besitter oändlig magt, vishet och godhet. Hvad är dess ändamål? Såsom en Guds skapelse, Guds ära. Slutet skall blifva godt. Totalsumman af alla tilldragelser inom verldsalltet skall prisa Gud, om än en del förnuftiga varelser, emedan de föredraga sig sjelfva framför Gud och älska orättfärdighet hellre än rättfärdighet, måste evigt förgås. Ty äfven derigenom skall Guds rättvisa och helighet så mycket fullständigare uppenbaras och med hängifven kärlek af alla rättfärdiga beprisas.

Nebularteorien.

Astronomien har nästan fullständigt bevisat nebularteoriens sanning. Denna teori är som följer. Materien i ett fört unnadt tillstånd sattes i rörelse. Genom kemisk verksamhet frambragtes ljus. Roterande rörelse bildade en centralkropp. Denna sammandrogs och förtätades allt mera. Från dess eqvatorsbälte afskildes ringar, hvilka fortsatte att röra sig omkring centralkroppen, alldeles som vi nu se fallet vara i Saturni system. Slutligen brötos genom sammandragning ringarna och hoprullade sig till runda kroppar, hvilka fortgingo i banor omkring centralkroppen, hvilken nu blifvit en sol elleren planet. På detta sätt uppkommo planetsystem och andra dylika system. Alltså danades jorden länge efter det andra verldskroppar hade danats, ja, kanske sedan stjernsystem efter stjernsysteni hade kommit till stånd. Huru sant och lämpligt är alltså uttrycket, att Gud i begynnelsen skapade himmelen och jorden.

Den geologiska ritningen.

Geologien är jemförelsevis en ny vetenskap, men den har gjort raska framsteg. Jordskalets lager hafva flitigt ran-sakats i alla verldsdelar, och som en följd deraf känner man den ordning i hvilken jordlagren hafva bildats, jemte det, som är betecknande för de olika tidsåldrar, under hvilka detta skal eller fasta omhölje har blifvit danadt.

Enär de olika lagren på ett eller annat sätt bragts i dagen på sjelfva ytan af jordskalet, kunna de lätt undersökas. I bergformationer finnes till exempel ett centerparti, hvilket är bergets granitaxel. Under en senare tid har denna granitmassa i smält tillstånd trängt sig upp genom lagren och hvälft dem åsido, så att de stå på kant. Derför kunna de med lätthet ses och undersökas på ytan af jorden. På andra ställen har hafsbotten efter hafsbotten småningom höjts ur haf-vet och blifvit fast land, representerande olika tidsåldrar. Qvarlemningar i de olika jordlagren i deras rätta ordning angifva tillståndet på jorden under motsvarande tidsperioder. Deraf fä vi alltså jordskalets historia, hvilken utgör föremål för den historiska geologien.

Ritningen framställer för ögat lagerbildningen i ordning från de tidigaste plutoniska bergformationerna till närvarande tid. Den är grundad på arbeten af framstående geologer såsom Lyell, Dana och Le Conte. Full uppmärksamhet har äfven egnats författare, hvilka jemfört den historiska geologien med Bibeln, såsom Mc Causland, Guyot och Kinns, samt andra, hvilka skrifvit i ämnet. De hufvudsakligen betecknande fakta äro desamma hos alla och afbildas med tillräcklig noggrannhet på ritningen, hvilken alltså angifver den historiska geologiens gäng, hvarmed en jemförelse med den mosaiska skapelsehistorien är antecknad. Vi skola nu spåra denna jemförelse.

Den första dagen.

När jorden danats till ett klot, var den först i smält tillstånd. Småningom afkyldes ytan, till dess den öfverdrogs af en tunn bergskorpa, likasom is bildas på vattnet om vintern. Öfver denna150

skorpa omgafs jorden af täta ångor. Dessa kondenserades småningom och bildade med tiden ett grundt verldshaf, hvilket betäckte hela jordytan. Men detta var ett upprördt, kokande haf. Stundom öfvergingo stora massor vatten hastigt till auga. Denna sköt högt upp i rymden, kondenserades och föll i störtfloder ned på ytan igen, söndermalande bergen till grus och lera. .Dessa sprängdes äfven af krafter inifrån. Scenerna i denna nödvändigtvis liflösa verld voro till det yttersta vilda. Dock höljdes dessa scener genom täta molnmassor i en lång tidsåldrarnas natt.

Småningom ökades dock vattenmassan på jordens yta och afsvalnade, till dess lif kunde förekomma i den. Tecken till sådant lif förekommer redan i de Lauren-tiska klipplagren. Grafit, funnen i dessa klippor, anses vara qvarlemningar af hafs-plantor. I kalkstenen har man funnit bildningar, hvilka anses hafva tillhört en tidig djurart, en protozo Eozoon Canadense. Men så fort vi uppnå de öfre Kambriska och lägre Siluriska lagren, finna vi många och väl bestämda djurarter. I de Siluriska lagren har man funnit öfver tio tusen olika arter af hafsdjur. Här träffar man genast på fyra af djurrikets stora afdelningar: Urdjur, Stråldjur, BlötdjurPÅ LIFVETS HAF.

och Leddjur. Af dessa förekomma bland andra, i den första afdelningen Svampar; i den andra Grafiter, Koraller och En-criniter; i den tredje många slags snäckdjur, bland hvilka Orthoceratiten utmärkte sig för sin storhet. Man har funnit förstenade orthoceratiter af ända till femton fots längd. Så stort var blötdjurens eller moluskernas antal, att den Siluriska tidsåldern har blifvit kallad "Moluskåldern". Med större skäl kallas den de "Ryggradslösa djurens tidsålder". Bland leddjur förekomma Crustacéer och Hafsma-skar. Till de förra hör den intressanta Trilobiten, så kallad på grund deraf, att kroppen från hufvudet bakåt genom tvenne fåror delas i tre afdelningar. Denna del af kroppen liknar for öfrigt stjerten af en kräfta. Trilobiten förekommer förstenad af från endast några få liniers ända till två fots längd. Den hade vidlyftigt bygda ögon, 0111 hvilka vi skola hafva något att säga före slutet af denna afhandling, då vi komma att vidröra evolutionsteorien. Deras tillvaro angifva emellertid tydligt, att det fanns ljus under denna tidsålder. Småningom hade de täta molnlagren, hvilka tryckte omedelbart på vattenytan, genom afsvalning förtunnats derhän, att ljus kunde tränga genom dem till jordytan och till hafvets botten.152

Låtom oss nu jemföra med Bibeln. "Och jorden var öde och tom", eller: "Och jorden var vildhet och tomhet" (tliolni vaboliu, jemf. Jer. 4: 23—26). Huru kunde ett mera lämpligt språk hafva blifvit valdt? Synes det icke, som om Moses kunde hafva varit närvarande och skådat de vilda scenerna i denna öde verld? Eller var det Guds allvetande Ande, som lade sjelfva de ord i hans mun, hvilka skulle bäst beskrifva jordens tillstånd under denna tidigaste danings-period?

Vi läsa vidare: "Och mörker var på djupet". Djupet, thlwm, betecknar icke rymdens tysta djup, som de bibeltolkare mena, hvilka i de första verserna se ne-bularmassans tillstånd före jordens daning, utan hafvet. Ty ordets första mening är ett dånande ljud och deraf det dånande djupet, hafvet. I denna mening förekommer det annorstädes (1 Mos. 7: 11, 8: 2; 2 Mos. 15: 5 m. fl.). Se åter, huru fullkomligt uttrycket öfverensstämmer med vetenskapen!

"Och Guds Atide sväfvade öfver vattnet", skapande, lifgifvande. Se detta faktum, så tydligt framvisadt af geologien. Det heter icke: "Guds Ande sväfvade öfver höjder och dalar", nej, "utan öfver vattnet". Detta uttryck, såväl som detföregående, angifver, att jorden var be" täckt af ett allmänt verldshaf. Ar det icke underbart, att hvarje lifsform från den tidigaste utvecklingsperioden tillhör hafvets växt- eller djurrike? Huru kom Bibeln att angifva dessa fakta redan tusentals år förr än vetenskapen hade upptäckt dem?

"Ocli Gud sade: Varde ljus! och det vardt ljus". Se i trilobitens ögon denna sanning angifven. "Och Gud såg ljuset, att det var godt. Och Gud skilde ljuset ifrån mörkret. Och Gud kallade ljuset dag och mörkret kallade han natt. Och det vardt afton, och vardt morgon den första dagen". Så fullbordades den första stora skapelsedagens verk. Tidsåldrar hafva förflutit, och andra tidsåldrar komma, under hvilka jordens yta utvecklas mot sitt mål. Att ordet "dag" här betecknar en tidsperiod af obestämd längd, öfverensstämmer icke allenast med naturen, tolkad af vetenskapen, utan äfven med sammanhanget. •Ty solen blef ej synlig och ej ett medel att bestämma dag och natt förr än på den fjerde skapelsedagen. Jom, dag, begagnas äfven i det andra kapitlet 0111 alla sex skapelsedagarna tillsammans: “Alltså äro himmel och jord tillkomna, när de skapade vordo på den dag, då Herren Gud gjorde jord och himmel” (v. 4).

Andra dagen.

I de öfre Siluriska eller öfvergångs-lagren till de Devoniska bildningarna visa sig för första gången fiskar. Snart svärmade hafvet af dessa nya lifsformer; olika alla sina föregångare; ty detta var ryggradsdjurens första uppträdande i naturen. Så många äro fiskarne och af så många arter, att den Devoniska åldern har blifvit benämd "Fiskåldern1'. På ritningen äro tecknade Pterichthys Cornutus, Cephalas-pis Lvelli, Coccosteus m. m. Exemplar af Dinichtys, tillhörande Amerika, hafva funnits, aderton fot i längd, och af As-terolepis, tillhörande de Devoniska lagren i Europa, trettio fot i längd.

De flesta af dessa fiskar äro Placoider och Ganoidei". De första representeras i vår tid af hajen, de senare af stören. Ga-noiderna äro bäst bevarade. Dessa fiskar voro af en mycket hög, delvis reptilisk, byggnad. De voro öfverdragna med ett pansar af ben, de hade skarpa koniska tänder med refflad bas och inre labyrin-tisk bygnad. De hade äfven vertebrerad heterocerk svansfena, och troligen, som i senare tids ganoider, simblåsa, hvilken öppnade sig åt halsen ooh tjenade till en ofullständig lunga. Detta tycks angifva tillvaron af en luft, som kunde stå djurettill tjenst. Småningom hade molnen blifvit så tillvida uttömda på sitt tyngre innehåll, att en lufthimmel hade kommit till stånd och skilt för alltid mellan hafsytan och de mer eller mindre högt öfver densamma sväfvande molnen.

o

Ater läsa vi: “Och Gud sade: Varde ett fäste mellan vattnen och skilje vatten ifrån vatten! Och Gud gjorde fästet och skilde det vatten, som var under fästet, ifrån det vatten, som var ofvan fästet. Och det skedde så. Och Gud

kallade fästet himmel. Och det vardt afton, och det vardt morgon den andra dagen”. Åter är öfverensstämmelsen fullkomlig.

Tredje dagen.

Redan under de Laurentiska formationernas tid torde några klippiga öar hafva höjts ur det allmänna verldshafvet. Under den Siluriska tidsåldern ökades begynnelserna till land. Detta blef än 'mer händelsen under den Devoniska tiden. Men icke förr än i Kolperioden var landet så vidsträckt, att det stod i någon betydlig proportion till hafvet. FÖrst nu kan man med lämplighet tala om kontinenter. Men dessa kontinenter voro likväl små samt i allmänhet låga och ofta träskiga.

I de mellersta Siluriska lagren har man funnit några Ormbunkar, alltså qvar-lemningar af en landvegetation af den lägsta ordningen. Längre fram i de De-voniska lagren, förekomma först Ormbunkar och Mossväxter, sedan Barrträd och slutligen en sorts Fruktträd med en grof frukt, Cardiocarpum, Trigonocarpum o. s. v. Alltså stiger landvegetationen småningom från en låg kryptogamisk ordning hela vägen upp till fruktträden. I Kolperioden förekomma, förutom barrträd och trädlika ormbunkar, Sigillarier, Lepido-dendrer och Kalamiter.

Så snart landvegetationen började, började äfven landdjur att visa sig. Först några insekter, liknande Trollsländor eller möjligen Gräshoppor; derefter Spindlar och Skorpioner. Amfibier visade sig mot slutet af den Devoniska tidsåldern och ökades så betydligt under Kolperioden, att denna period äfven fått namn af "Amfibieålderii". Bland dessa amfibier befann sig en jättelik groda, Labyrintodont, så kallad på grund af dess tänder, hvilka hade labyrin-tisk byggnad. Denna groda nådde ett vanligt svins storlek. I hafvet fortforo de devoniska fiskarna.

Kolperiodens klimat var lika öfver allt på jorden. Detta ser man dels deraf, att kolfält, upptäckta i polartrakter såsom

på]Melville ön ocli pä Spetsbergen, äro bildade af samma slags träd som de, hvilka utgöra kolfälten i de tempererade och heta zonerna, och dels deraf, att djurarterna på denna tid voro de samma vid polerna som vid euqvatorn. Orsaken till denna företeelse var troligen dels jordklotets inre värme, dels och synnerligen luftens tillstånd. Denna innehöll nämligen necken kolsyra och mycket väte. Himmelen var öfverdragen af moln, så att värmen icke, såsom med klar himmel, kunde utstråla i rymden, utan behölls nära jordytan. Härigenom blef klimatet i allmänhet varmt. Det var också mycket fuktigt. Häraf förklaras icke allenast växtlighetens rikedom, utan äfven dess mjuka b^-ggnad.

Exempel på dylikt klimat finnes i vår tid. På ön Chiloe, nära kusten af Chili, der det regnar omkring tre hundra dagar årligen, och der solen sällan synes, likna klimat och vegetation mycket, hvad de voro under Kolperioden. Af planeterna betäckas Jupiter och Saturnus af täta molnlager. Af dessa planeter torde Jupiter nu vara stadd i samma formation som jorden nnder Kolperioden. Det ljus, som kommer från Jupiter, är solljus, re-flekteradt icke från planetens yta, utan från de molnlager, af hvilka den öfver

allt omgifves. Troligtvis har intet öga på dess yta ännu sett hvarken sol, måne eller stjernor.

Om vi försätta oss tillbaka i Kolperioden, så befinna vi oss i täta skogar. Yi stå upp till våra knän i vatten. Ståtliga sigillarier lyfta sina kronor högt öfver våra hufvuden, grofva lepidodendrer, spensliga kalamiter och trädlika ormbunkar omgifva oss. Himmelen är öfverdragen, luften är qväfvande och våt. Nu och då höra vi det surrande ljudet af en insekt, eller en jättegrodas qväkande. Intet djur af någon högre ordning synes till och ingen menniska. Vi tycka oss vara i en alldeles främmande verld. I ett nu skingras skuggorna och enformigheten brytes. Hvad .betyda dessa skarpa flammor, hvilka eldfärga molnen för hundratals mil? Hvad menar detta väldiga dunder, liknande tiotusen bataljer? Jo, det är uppkomsten af hela bergskedjor, det är den uAppalachiska revolutionen"; tv nu, mot slutet af Kolperioden uppskö-tos Appalacherna (bergskedjor utefter Norra Amerikas östra kust), en profetia om stora förändringar i den närmaste framtiden.

Vi läsa: "Och Gud sade: Sanile sig vattnen, som äro under himmelen, på ett rum, att det torra må synas! Och detskedde så. Och Gud kallade det torra jord, och. vattnens samlingar kallade han haf. Och Gud såg, att det var godt. Och Gud sade: Frambringe jorden gräs (däschä, växt, förr än den bildar frö, frölös, kryptogamisk växtlighet), örter, som hafva frö (esäb), och fruktträd *(ets p'ri)* .... Och det skedde så ..... Och det vardt afton, och det vardt morgon, den tredje dagen". Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen med naturen, ord för ord alltigenom! Huru lämplig är icke uppgifternas ordning!

Fjerde dagen.

Lppkomsten af bergskedjor förorsakade en stor klimatförändring; ty de kyliga bergspetsarua befordrade de atmosferiska vattenångornas kondensation, och i den mån himmelen klarnade, utstrålade värme från jordytan i rymden, och ett kyligare tillstånd med betydliga omväxlingar i värmegrad kom till ständ. Den Permiska tidsåldern, till hvilken vi nu komma och de följande åldrarna förete hvarje tecken till j ti st en sådan förändring. De gamla paläozoiska lifsformerna i allmänhet försvinna nu hastigt, och en till stor del ny fauna uppträder i deras ställe. Äfven förökar sig storligen en fastare vedartad byggnad i träden, och1G0 PA LIFVETS HAF.

tydlig klimatskilnad på olika delar af jorden visar sig. Allt detta häntyder på klar himmel och betydligt solsken. Så långt hafva nu molnmassornas vattengaser blifvit kondenserade och utfälda på jorden, att den blå himmelen i stor utsträckning har blifvit synlig och på densamma solen, månen och stjernorna.

Möjligen bör äfven jordens ljusat-mosfer tagas i beräkning. Det tros nämligen, att jorden under de första tidsåldrarna var omgifven af enljusatmosfer. Denna låg då utom molnen alldeles som på soleil i vår tid. Det anses i så fall, att det ljus, som trängde sig till jordytan och till hafvets botten, kom från denna ljusatmosfer. Genom den var också jorden i sitt. tidigaste skick en sol. Norrskenet torde vara en svag efterlemning af denna ljusatmosfer, hvilken förvisso under Kolperioden hade blifvit så förskingrad, att sol, måne och stjernor kunde visa sig, så snart molnen drogos undan. Solljus fanns det nog redan och hade kanske länge funnits, men icke solsken, åtminstone icke mycket på vår planet.

Ater läsa vi: "Och Gud sade: Varde ljus på himmelens fäste till att skilja mellan dag och natt, och varde de till tecken och till årstider och till dagar ochPÅ LIFVETS HAF.

161

år........Och Gud gjorde de två stora ljusen........och stjernorna......och Gud satte

dem på himmelens fäste till att lysa på jorden och till att herska öfver dagen, och natten och till att skilja mellan ljuset och mörkret........Och det vardt afton,

och det. vardt morgon, den fjerde dagen.11

Huru kom Moses att införa solens, månens och stj ernornas synlighet och inflytande just här, länge efter det ljus och växtlighet, enligt hans egen uppgift, hade börjat på jorden, ja, efter det redan trenne skapelsedagar hade förflutit? Sannerligen, han kunde icke hafva skrifvit så skenbarligen orimligt, 0111 han icke hade varit ledd af en vishet högre än menniskors. Ty han har infört denna företeelse på alldeles det rätta stället i utvecklingens gång, sådan som denna skulle hafva visat sig för ett öga på jordytan. Och, som vi hafva sett från begynnelsen: efter uppgiften, att Gud skapade himmel och jord, framställer Moses tilldragelserna alldeles som de kunde hafva skådats på jordens yta. Först nu, efter Kolperioden, frambröt solen med så stor kraft till årstiders och dagars bestämmelse, att här är rätta stället att tala derom, vare sig hennes ljus hade trängt igenom molnen mer eller mindre före denna tid. Att Gud gjordede två stora ljusen ocli stjernorna, menar icke nödvändigtvis att de nu blefvo skapade. Hellre menar det, att de nu blefvo tillsatta att uppfylla vissa ändamål, som det vidare beter: "Gud satte dem på himmelens fäste till att lysa på jorde n ocli till att herska öfver dagen och natten" o. s. v. Det verb, hvilket öfver-sättes med göra (asa), när det, som här, följes af prepositionen lamed (/), har denna betydelse. Biler

också kan språket beteckna, att himlakropparna nu, som det skulle synas för jordiska ögon, kommo till och sattes på fästet för att härefter på ett afgörande sätt för alltid bestämma da g och natt, vinter och sommar. Öfverensstämmelsen mellan Moses och vetenskapen är lika fullkomlig, som den är underbar.

Femte dagen.

Vi inträda nu i den Mesozoiska eller Sekundära tidsåldern. Denna tidsålder öppnas med många nya lifsformer. I alla dess bildningar, Trias-, Jura- och Krit-bildningarna, öfverflöda molusker. Bland dessa äro Ammoniter och Belemniter framstående. De förra, fint danade Ce-phalopoder med ett vackert vridet skal, kunde ofta hafva varseblifvits på hafsytan, badande sig i solljuset. De senare,

som en pil till formen, sköto i mängd fram bland vågorna. I Kritåldern öfver-flödade Foraminiferer. Otaliga millioner af dessa djur svärmade i hafvet; och ehuru de voro så små, att millioner kunde få rum i en enda kubiktum, bildades dock af deras skal hela berg, såsom kritbergen i England och Frankrike. Numuliter, större foraminiferer, öfverflödade litet senare i Eocen-perioden. Deras skal bilda Pyreneernas fina marmor, och de ligga spridda i massor bland bergen öfver tusentals qvadratmil från Atlantiska hafvets kust till Himalaiabergens sluttningar. En stor mängd andra hafsdjur lefde under Sekundär- och Tertiär-åldrar-na, så att hafvet riktigt svärmade af lif.

Här hafva också i Trias periodens sandsten fossila fotspår af Fåglar blifvit upptäckta. Somliga af dessa spår hafva gjorts af små fåglar, andra af fåglar dubbelt så stora som strutsen. Det har satts i fråga huruvida dessa spår efterlemnats af fåglar eller reptilier. Den förra åsigten har dock så starka skäl för sig, att den hyllas af åtskilliga framstående vetenskapsmän. Ett är visst, att litet senare fåglar af reptilisk natur funnos till. Upptäckta exemplar af sådana fåglar äro Pterodactylus, försedd med läderlappsvingar, och Archäopteryx, betäckt med fjäd-

rar. Derefter förekomma och föröka sig fåglar af många slag.

Mest betecknande för denna tidsperiod är uppkomsten af en mängd väldiga Reptilier, hvarför den också blifvit kallad "Reptil-åldern". Likasom Fisk-åldern förebådades af några små fiskar mot slutet af den Siluriska tiden, och Amfibie-åldern genom några små amfibier mot slutet af den Devoniska tiden, så förebådades äfven Reptil-åldern genom några små reptilier i den Permiska tiden. I de Msozoiska lagren finner man Icthyosaurus, en vattenreptil med stora simfenor, Plesiosaurus, till utseendet en sammansättning af sköldpadda och orm. Ichtyosaurer af trettio fots längd hafva funnits. Dessa hade käkben sex fot långa och ögon stora som en menniskas hufvud. Dessa voro väldiga djur, men andra ännu väldigare förekommo. Mogalosaurus uppnådde en längd af femtio fot och hade tänder, liknande en sammansättning af såg knif och sabel, samt mägtiga att såsom läckerbitar söndermala sköldpaddan eller krokodilen. Iguanodon, en gräsätande reptil, uppnådde sextio fots längd. De sistnämda reptili-erna vandrade med ledighet omkring på land. I Amerika har man från denna tid funnit Hadrosaurer och Atlantosaurer, reptilier af från trettio till åttio fots längd,Dessa djur kuude i upprat ställning gå på sina bakben, stödjande sig med sin grofva stjert. Frambenen voro korta och. tjenade synnerligen till simverktyg. Ormlika Elasmosaurer och Edestosaurer uppnådde en längd af nittio fot.

Vi läsa nu åter: "Och Gud sade; Vattnen vimla af lefvande djur". Huru träffande detta uttryck! Huru det målar verkligheten! "Och fåglar flyge öfver jorden under himmelens fäste!" Alldeles riktigt! Ty icke förr än i denna period hade fåglar funnits till på jorden. "Ocli Gud skapade de stora sjödjuren". Det hebreiska ordet ihanninim, hvilket öfversatts med sjödjur, kommer af en rot, titancin, som betyder, att sträcka ut, göra lång. Ordet betyder alltså egentligen de långa djuren eller vidundren, Det begagnas på andra ställen i Bibeln 0111 ormar ocli krokodiler. Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen! Se i Reptilålderns långa hafs- och lands-vidunder, dessa Bibelns thanniniml “Och det vardt afton, och det vardt morgon, den femte dagen”.

Sjette dagen.

Underden Mesozoiska tidsåldern hade en liten Marsupial visat sig, förebådande Mam-maliernas eller Däggdjurens uppkomst.

Ocli genast vid inträdet i den Cenozoiska tiden allaredan i Eoceu-perioden träffa vi på många slag och arter af mammalier. Många fler följa i Meiocen- och Pleiocen perioderna. Bland de allra första äro Paläotherium, Anoplotherium, Tapiren ocli ett slags Apa. I Meiocen-perioden uppträda Räfven, Apan, Hyenan, Tigern (Machairodus, stor med långa betar) och af snabel djur bland andra Dinothetium och Mastodon. Det sistnämde däggdjuret uppnådde trettio fots längd och fjorton fots höjd. I New Jersey har man funnit ett sådant djur, der det under tusentals år legat sänkt i ett träsk. Det var dock väl bevaradt och hade qvar i sin måge sin sista måltid osmält. Denna bestod af löf och qvistar af barrträd och skulle, 0111 den kunde hafva förvandlats till mjöl, hafva varit tillräcklig att förse 448 män med ett skålpund bröd hvardera! Detta kan gifva oss något begrepp 0111 djurets storlek. I Pleiocenperioden funnos Elefanten, Kamelen, Elgen, Rådjuret, Vargen ocli en sorts Muskoxe. Hästen, eller ett djur liknande den, förekom under alla dessa perioder. Den hade att börja med en i fyra tår uppdelad hof. Tårnas antal minskades småningom, till dess hofven förekom odelad.

I början af den Qvaternära tidsåldern

inträffade Isperioden, under hvilken en stor del af den norra jordhalfvan var öfverdragen af stora ismassor. Denna företeelse tros hafva kommit genom ovanlig höjning för en längre tid af allt land i norden. Sedan följde Diluvialperioden, då landet åter sänktes, isen smälte bort, och stora Öfversvämningar inträffade. Denna period följdes af Terrassperioden och till sist af den nyaste tiden. Från början af Qvaternäråldern ända till Terrassperiodens slut förekommo väldiga Mammuth-djur, dubbelt så stora som elefanten. Här påträffades äfven Lejonet, Björnen och bland trögdjur det väldiga Megatherium, hvars styrka var så stor; att det med ett enda slag af sin tass eller svans kunde hafva krossat lejonet eller tigern. En stor mängd smådjur förekommo äfven, såsom Harar, Råttor, Vesslor m. m. Boskapsdjuren uppkommo nyss fore meni-niskan.

I växtriket försiggick äfven efter Kol-perioden en ständig utveckling. Bland annat visade sig Cykader i Triasperioden, Ekar, Palmer och Björkar i Kritperioden, och nyss före menniskan Sädesarterna och vår tids Frukttträd.

Till sist uppträder Menniskan i denna verld, en förnuftig varelse med ett lif och en verksamhet, i grunden olika allt som

hade föregått henne. Hon förvandlar jorden från ett tillhåll för endast instinktens lif till ett hem för de högsta civilisationer. Mägtig af umgänge med sin Skapare, blickar hon äfven framåt och uppåt till ett lif efter detta i ett tillstånd ocli en omgifning af outsäglig härlighet. Huru stort är icke det svalg, som skiljer henne från djuret! Huru omätlig skilnaden mellan henne och den lägre skapelsen.

Angående menniskans ålder på jorden, är det ett faktum, att de tidigaste qvarlemningar af hennes benbyggnad hafva funnits i den lägre Terrass-formationen ocli hennes verktyg i Diluvialpe-rioden. Det är icke troligt, att hon fanns före den tid, som angifves af dessa qvarlemningar; ty dels har man fåfängt sökt spår efter henne i tidigare jordlager, och dels fordrar öfverensstämmelsen med naturens allmänna gång, att menniskan skulle hafva uppkommit samtidigt med eller efter de sista däggdjuren, och detta för oss till midten af Diluvialperioden. Tidsförloppet sedan dess har olika beräknats. Somliga anse, att det uppnår 100,000 år, andra endast sex till tio tusen år. Det senare är tvifvelsutan närmare sanningen än det förra, ty många upptäckter och experiment hafva visat,

att geologerna i allmänhet varit benägna att öfverdrifva sina beräkningar. Dessa mindre belopp öfverensstämma väl nog med bibeln; ty bibelns kronologiska namnlistor utelemna af olika orsaker många namn. Det följer häraf, att slägtets ålder kan vara större än det på grund af de bibliska namnlistorna beräknats.

Låtom oss nu åter läsa: "Och Gud gjorde de vilda djuren, hvart efter sin art, och fänaden hvart efter sin art, och allehanda kräldjur på jorden, hvart efter.sin art. Och Gud såg att det var godt. Och Gud sade: Vi vilja göra menniskan efter vårt beläte, till vår afbild, att råda öfver fiskarna i hafvet och öfver fåglarna under himmelen ocli öfver fänaden och öfver hela -jorden och öfver alla kräldjur, som kräla på jorden. Och Gud skapade menniskan efter sitt beläte. Efter Guds beläte skapade han henne. Man och

qvinna skapade han dem.......Och Gud

såg på allt, som han hade gjort, och si det var ganska godt. Och det vardt afton, och det vardt morgon, den sjette dagen." Af andra kapitlet se vi, att Gud hade planterat en lustgård i Edén, i hvilken han satte menniskan, samt äfven att han hvilade på den sjunde dagen. Menniskan är den sista af alla skapade varelser på jorden. Öfverensstämmelsenmellan bibeln och naturen är fullkomlig.

Inspirationen.

Låtom oss nu blicka tillbaka öfver tidsåldrarna. Huru underbart bibeln stämmer öfverens med den historiska geologien! Först se vi, att uppgifternas ordning icke kunde hafva bättre valts. Hufvuddragen i den utveckling, som försiggått på jordens yta, äro så riktigt tecknade af Moses, som om han kunde hafva varit närvarande och skådat tilldragelserna. Men icke det allenast, utan så noggrann ända till de minsta enskildheter är öfverensstämmelsen, att sjelfva de hebreiska ord, hvilka begagnats, kunna med största lämplighet ställas sida vid sida med de geologiska beskrifningarna såsom träffande uttryck för naturens fakta.

Nyckeln till kassahvalfvet i London Bank har i axet femton flyttbara metallbitar. Hvalfvet kan stängas med bitarna i hvilken ordning som helst; men det kan icke öppnas, utan att ordningen är densamma som den, hvilken stängde det. Då nu bitarna omordnas, hvad är troligheten, att en tjuf som möjligen kunnat få tag i nyckeln, kunde ordna dem rätt och öppna kassahvalfvet? Det beror på huru många kombinationer kunna göras med femton

olika pjeser; ty tjufven torde få lof att försöka alla dessa kombinationer, förr än ban hittade på den rätta. I förundren eder säkert, när jag säger eder, at femton pjeser kunna ordnas på 1,307,674,-368,000 olika sätt. Till och med att räkna till detta tal, om man räknade ett hvarje sekund dag och natt, skulle fordra öfver 41,000 år! Antag att ett försök med nyckeln kunde hinnas med hvarje fem minuter dag och natt, det skulle då behöfvas öfver tolf millioner år att försöka alla kombinationerna. Det synes häraf genast, att der är praktiskt omöjligt för en person, obekant med nyckeln, att finna metallbitarnas rätta ordning. Vi skola nu jemföra överensstämmelserna mellan den mosaiska skapelsehistorien och naturen med dessa metallbitar, dock kommande ihåg, att överensstämmelserna äro flera än metallbitarna. Vi hafva undergången af textens utläggniug märkt tj ugnen olika öfverensstämmelser med naturen i deras ordning. Det synes häraf genast, att hvarken Moses eller någon annan menniska, utan inspirationen från höjden, kunde, hafva nedtecknat den mosaiska skapelsehistorien tusentals år förr än geologien fanns till. Alltså möter oss på bibelns första sida ett mägtigt vittnesbörd om dess inspiration. Detta vittnes-börd understödjes vidare genom hela boken. Vi förnimma äfven delvis inspirationens natur. Den är tydligen ett särskildt inflytande af den Helige Ande, hvarigenom bibelns författare leddes att ofelbart uttala Guds sanning. Hvilken skatt vi då ega i denna bibel! Guds bok i sanning! Ingen annan bok är den lik, ingen annan kan jemföras med den; ty genom dess ord lär oss vår Skapare sjelf ofelbart hela salighetens väg. Intet under, att bibeln är den mest tryckta och spridda och den mest dyrbara af alla böcker. Så skall det också förblifva. Himmel och jord skola förgås, men aldrig Guds ord.

Evolutionsteorien.

Darwin höll före, att i striden för tillvaron den lämpligaste lifsformen blefve den öfverlefvande, och att derigenom en ständig förbättring komme till stånd, hvarigenom nya och högre ordningar af lefvande varelser producerades i en oafbruten kedja från det lägsta protoplasm till menniskan. Denna teori har funnits ohållbar och har derför af evolutionister på olika sätt modifierats. Dock bibehålles idéen om en obruten naturlig utveckling från lifvets början på jorden till dess högsta uttryck i menniskan. Detta är dock blott en teori. Låtom oss hålla

oss till fakta. Vi hafva redan fått ett intryck af den omätliga skilnaden mellan menniskan och djuret, mellan den förnuftiga, med intelligens, samvete och religion begåfvade själen, och djurets in-stinktlif. Denna skilnad så är stor att vetenskapsmän tillstå, att den utgör ett oöfverstigligt svalg och alltså ett bevis lör omedelbar skapelse, åtminstone hvad angår menniskans själ. Men om skapelse är möjlig och verklig här, så torde den äfven hafva förekommit vid andra punkter af utvecklingens gång. Att så varit fallet antydes starkt af den hast, med hvilken stora nya afdelningar af djurriket hafva uppkommit, sauit af djurslägternas fasta begränsning inom sina egna områden. De öfvergå icke i hvarandra, 0111 de än kunna genomgå vissa modifikationer. Huru hastigt uppkom icke däggdjurens fauna! Det kan icke bevisas, att denna fauna härledt sig från föregående ålders reptilier, ej heller att dessa kommo från den Devoniska tidens fiskar, eller att fiskarna skulle hafva härledt sig från den Siluriska tidens krustacéer och molusker. Och hvarifrån kommo väl dessa? Ty före dem funnos inga andra djurarter än några protozoer. Dessutom, hvad skola vi tänka om lifvets begynnelse på jorden? Hvarifrån kom

detta lif? För dess spontana uppkomst finns intet bevis. Veteuskapsmän må för öfrigt blanda materien och behandla den huru som helst, någon lefvande organism uppkommer icke deraf, med mindre något lefvande frö ingår med i blandningen. Här är alltså tydligen skapelse för handen.

Bland de tidigaste krustacéer finna vi trilobiten med ögon bygda som på flugan eller biet, hvardera bestående af en mängd små linser, hvilka alla producerade särskilda bilder af det skådade föremålet. Anda upp till sex tusen sådana linser hafva räknats på trilobitens ögon. Huru fint måste icke det nervsystem hafva varit, som stod i förbindelse med alla dessa linser! Huru kunde enligt evolutionsteorien en så vidlyftig och fin byggnad som dessa ögon hafva kommit till stånd allaredan vid början af den Siluriska tidens fauna, utan att hafva småningom nalkats af föregående lifsformer. Barande, en framstående auktoritet, rörande den Siluriska tidens djurarter, säger oss, att högt utvecklade trilobiter förekommo från första början af denna tidsålder, och att lägre former förekommo senare, ja, att trilobiter öfverflöda, der vi kunde vänta, att de knappast skulle finnas, utan i stället en stor mängd forami-

niferer. Men sådana förekomma icke alls. Äfven andra lägre djurarter saknas, der vi enligt evolutionsteorien skulle vänta att finna dem. På detta sätt motsäges evolutionsteorien och det på många ställen af naturen sjelf. Många vackra exempel af nya kroppsbyggnader, underbar instinkt och fullkomlig lämplighet kunde gifvas, exempel hvilka bära vittnesbörd om Guds hands närvaro med skapande magt och vishet.

Ett framåtskridande af lifsformerna visar sig visserligen. Men detta framåtskridande är icke af genealogisk art. Föreningsbandet mellan lägre och högre slägten är icke materielt, utan idealiskt. Det uppenbarar Guds plan i skapelsen, den idé efter hvilken han utfört sitt skapelseverk. Skapelsen är väl icke alltid i hvarje afseende omedelbar; dock åstadkoms den genom Guds personliga handling. Sålunda formade Gud enligt bibeln menniskan, hvad hennes kropp beträffar, af "jordens stoft". I denna kropp insatte han genom en särskild skaparehandling hennes förnuftiga ande. Gud sade: "Jorden frainbringe lefvande djur". "Frain-bringe jorden gräss och örter". Detta språk tycks angifva en medelbar skapelse, d. ä. ett danande af förut befintliga ämnen, dock

endast genom Guds omedelbara182 PÅ LIFVETS HAF,

vilja och kraft och i hans egen tid. Han beslöt, hvad han ville skapa, och ntförde sina beslut tidsålder efter tidsålder, delvis medelbart, delvis omedelbart. Till en del fingo äfven de skapade varelserna en natur, som kunde och skulle åstadkomma modifikationer inom vissa gränser. Detta Guds handlingssätt i naturen är den bästa förklaringen af de stora gap i utvecklingskedjan, hvilka blifvit märkta och erkända af Huxley, LeConte och andra evolutionister.

Allt lif på jorden är alltså en produkt af Guds skaparekraft. Men icke det allenast, utan äfven hela verldsalltet. Huru stort är icke detta verk. Och dock utgör icke verldsalltet gränsen för Guds magt, ty detta är begränsadt, men Gud är obegränsad. Hans tillgångar sträcka sig oändlig bortom alla skapade krafter, varelser och företeelser. Med skapelsens underverk inför oss jemte sanningen om Guds allmagt, huru lätt det borde vara att tro på alla mindre underverk i evangelierna, såsom när Jesus af fem bröd och två fiskar skapade föda nog för tusentals menniskor, eller när han helbreg-dagjorde de sjuka eller uppväckte de döda. Inkarnationens underverk ensamt må kunna mäta sig med eller till och med öfverträffa skapelsens, Men för Gud ärNaturenBibeln Nebular utvecklingingen ting omöjligt, icke ens detta. Och huru lätt borde vi icke tro på bönhörelsens möjlighet! Pl vilken dyrbar mening vi då se i Herrens ord: "Bedjen, och det skall gifvas eder, söken, oeh I skolen finna; klappen, och det skall öppnas för eder".

Framtiden.

Ytterligare en sak, och vi skola sluta. Många tidsåldrar hafva förflutit. De hafva varit långa, kanske hundra tusentals år hvardera. Vi veta, att profetian förutsäger en tillkommande tidsålder, hvilken i Uppenbarelebokens symboliska språk kallas tusen år. Denna tidsålder är ett med det tusenåriga riket. Den skall inträda efter det stora omhvälfningar i den politiska och sociala verlden såväl som i materiens verld hafva försiggått. Evangelium skall först blifva predikadt för alla folk. Men detta oaktadt skall en mägtig, laglös antikristisk rörelse under en ledare, åt hvilken jordens konungar och djefvulen sjelf skola gifva sin magt, uppkomma. Men denne ledare skall blifva i grund förgjord genom Herrens muns anda och genom hans tillkommelses uppenbarelse (2 Tess. 2: 8). Vid den tiden säger oss uppenbarelsen, skall naturen svigta. En jordbäfning så stor, att en dylik icke hade varit alltsedan menniskor178

blefvo till på jorden, skall inträffa (Upp. 16: 18). Detta språk antyder, att dylika stora jordbäfningar hade inträffat fore menniskans tid. Vi påminnas härvid om de väldiga naturrevolutioner, genom hvilka jordens stora bergskedjor uppkommo, såsom Sierra-bergen i Juraperioden, eller Himalaya-bergen, Alperna, Pyrene-erna och Klippiga bergen i Tertiäråldern. Kraftigt är Esaias språk rörande den ännu förestående verldsrevolutionen. "Fönstren ifrån ofvan äro upplåtna, och jordens grundvalar bäfva. Brakande brakar jorden, bristande brister jorden, vacklande vacklar jorden. Raglaiide raglar jorden, såsom en drucken oeh gungar såsom en hängmatta" (Es. 24: 18—20). Kraftigt är också Johannes' språk i Uppenbarelseboken (6: 12): "Och se, det vardt en stor jordbäfning, ocli solen blef svart som en säck af hår, och månen vardt hel och hållen såsom blod, och himmelens stjernor föllo ned på jorden, likasom ett fikonträd fäller sina omogna frukter, när det skakas af en stark vind. Och himmelen försvann såsom en bok, som hoprullas, och alla berg och öar flyttades från sina rum". Efter denna omhvälfning skall ett nytt tillstånd inträda i sjelfva naturen, ty af Esaias synes det, som om menniskor då skulle komma att lefva,likasom före syndafloden, i nära tusen år eller möjligen längre (Es. 65: 32).

Skall då det tusenåriga rikets tid blifva en ny geologisk tidsålder? I detta fall torde den komma att vara hundra tusentals år, under hvilka jorden skall vara full af Herrens äras kunskap, “likasom vattnet täcker hafvet” (Es. 11: 9). Då torde den närvarande tiden, så märkt af synd och otro, vara en blott kort inledning till menniskans egentliga tidsålder på jorden; och då skola de, hvilka förgås, hufvudsakligen i den närvarande perioden, till sist blifva i jemförelse med de frälsta likasom droppen i jemförelse med hafvet. Storartade blifva emellertid de

förvandlingar, hvilka förestå vår planet; hög den bestämmelse, som väntar menniskan i den tillkommande verldsåldern.

SKAPELSEN.

Inledning.

Pentateuken skrefs af Moses. Möjligen egde lian äldre urkunder, hvilka lian lade till grund för sitt verk. En senare hand har gjort tillägg 0111 hans död, och någon revision har försiggått. Men hufvudsakligen och på det hela är Penta-teuken (det är de fem Moseböckerna) ett verk af Mose hand. Denna åsigt, hvilken varit rådande från den äldsta forntid, har nu ocli då sedan reformationstidevarfvet och synnerligen i vår egen tid blifvit anfallen af den så kallade '"högre kritiken". Denna skola, representerad af sådana namn som De Wette, Evald, Davidson, Graf, Kuenen, Wellhausen och Robertson Smith, utgår från en rationalistisk synpunkt och söker att omintetgöra det öfvernaturliga i bibelns innehåll. Pentateuken beröfvas all äkthet genom att uppdelas i fragmen-143 PÅ LIFVETS IIAF.

ter. hvilka skulle vara skrifna af okände författare här och der utefter hela linien af Israels historia, ehuru Moses får ett rum med de öfriga. Slutligen skulle dessa fragmenter under konungatiden och efter fångenskapen hafva samlats till ett helt under skygd af Mose namn.

Mot denna kritik kunna vissa allmänna argument anföras, argument väl uppstälda af f. d. Englands store statsman Gladstone. Först: Israels egendomliga, oförlikneliga historia och national-karakter, en karakter så djupt rotad, att icke ens fångenskapen kunde utplåna den, utan hellre stärkte den, står i fullkomlig öfverensstämmelse med, och nästan i och för sig fordrar förutsättningen af Mose, den store ledarens, tillvaro i begynnelsen af denna historia, alldeles som vi finna honom i Pentateuken, i en tid när män bildade nationer och icke nationer män, och af en genom hans hand i enskildheter utarbetad och fast sammansluten lag, just sådan som vi finna den der.

För det andra: Under historiens lopp visa sig i Israel många tecken till andligt tillbakaskridande, till dess syndens kalk var full, ocli nationen måste lida den babyloniska fångenskapen. Ar det möjligt att hänföra uppkomsten af dessa heliga Moseböcker, hvilka gjorde liebre-138

erna till ett afskildt oeli underbart folk, till tidsperioder, när deras andliga lif var lågt och aftynande? Nej, dessa böcker måste hafva fått sin tillvaro när nationen egde sin andliga styrka, och det var i dess ungdom.

Det tredje argumentet hvilar på den stora högaktning för Pentateuken — Thorn eller Mose lag—som man vet var rådande genast efter fångenskapen, en högaktning vittnande 0111 den otvifvelaktiga tron på Moseböckernas äkthet. Huru är det möjligt, att en nyss fullbordad bok, falskligen tillskrifven Moses, kunde ögonblickligen och för beständigt hafva blifvit omfattad med en sådan tro och en sådan högaktning, och hafva blifvit gjord till både teologisk ocli historisk grundval för liela den hebreiska kulturen? Omöjligt! Pentateuken måste vara, som det alltid trötts, af mosaiskt ursprung.

Förutom dessa allmänna argument må anmärkas, att den högre kritikens resultat inför en noggran granskning fitn-rdts vara ohållbara. I denna granskning hafva många skickliga och lärda män deltagit såsom Heiigstenberg, Hävernick-Ranke, Baumgarten, Keil, Green och an dra. Genom en nogrann analys af den högre kritikens slutsatser och påståenden och genom en grundlig forskning harPÅ LIFVETS HAF.

man funnit: först, att kritikerna hafva behandlat sitt ämne med stor godtycklighet och derigenom gått miste om ernåendet af riktiga slutsatser; och för det andra, att när alla i frågan ingående fakta sundt beaktas, Pentateukens mosaiska ursprung otvifvelaktigt bevisas.

Sålunda säger professor Bartlett i en förträfflig och vidlyftig artikel öfver Pen-tateuken i Smiths Bible Dictionary bland annat det följande: "Efter ett halft århundrades diskussion stå vi nu, der vi kunna se, att oaktadt all den lärdom och skärpa, hvarmed Pentateukens författarskap och äkthet hafva anfallits, få rörelser i kritikens historia hafva företett ett större mått af godtyckliga och öfverdrifna påståenden, intetbevisande argumenteringar, ömsesidiga motsägelser och ohållbara slutsatser." Till sist .säger han: "Alltså nå vi denna slutsats, att intet, som af senare tidens diskussioner blifvit fram-bragdt, behöfver störa vår öfvertygelse, att Moses var Pentateukens författare'1.

Längre fram säger professor Green i sin utmärkta bok, "Moses och Profeterna", hvari han recenserar Robertson Smith, Kilenen och i förbigående äfven Well-hausen: "Det är endast kritikernas godtyckliga val, intet i sakens natur, hvilket leder dem med deras grundsatser och140

metoder att stanna der de göra"........

"Kuenen och Wellhausen hafva visat oss med hvilken taskspelarkonstens beliän-dighet de kunnat uppföra luftslott och tillverka historier, hvilka alls icke hafva någon annan grund än deras egen öfverdrifna inbillning, under det Lagarde tillämpar deras slutsatser genom att fordra den kristna församlingens och dess instiftelsers störtande såsom en blott följd af fariseisk vidskepelse". Ocli vid slutet af sin granskning af den nyaste tidens Pentateuk-kritik säger han: "Den har inhöljt Mont Blanc i dimma ocli förkunnat, att dess jätteklippor hafva för alltid försvunnit. Men se! dimman blåser bort, och de eviga bergen stå ännu qvar på sin plats".

Till sist Kan man vädja till klara uttryck i sjelfva Pentateukeii och till många antydningar i de följande skrifterna, hvilka angifva eller innebära Moseböckernas mosaiska ursprung. Sålunda förekommer i Pentateuken ofta uttrycket: "Herren sade till Moses", äfven uppgiften, att "Moses skref alla Herrens ord", och att "Moses upptecknade, på Herrens befallning, deras vandringar" (2 Mos. 24:4; 4 Mos. 33: 2). Alla sådana ställen tillsammantagna kunna vara nästan nog för att bevisa Pentateukens äkthet.PÅ LIFVETS HAF.

Genast efter Mose tid finna vi i Josua bok sådana uttryck som de följande: "Allenast var rätt fast och. stark att hålla och göra allt efter den lag, som Moses, min tjenare har budit dig Låt denna lagboken icke komma utur din mun, utan tänk deruppå både dag och natt" (Jos. 1: 7, 8). "Men våren nu väl fäste till att hålla och göra allt det, som skrifvet står i]Mose lagbok" (Jos. 23: 6). I Gamla Testamentets senare böcker finna vi många antydningar på förordningar och lagar, ja på uttryck i Pentateuken, såväl som tydliga uppgifter rörande densamma. Uttrycket "Herrens lag" förekommer ofta och i nästan alla böckerna, Benämningen "Mose lag" förekommer på åtskilliga ställen i Konunga- och Krönikoböckerna, samt äfven hos Esra, Nehemia, Daniel, och Malaki.

I Nya Testamentet benämnas Pentateuken endera "Lagen"» eller "Mose lag" eller "Moses". Alltså tillskrifver Herren Jesus sjelf Moses Pentateukens författarskap, när han säger: "Höra de icke Moses och Profeterna" (Luk. 16: 31); och åter: "Har icke Moses gifvit eder lagen?" (Joh. 7: 19). Detta uttryck är så formligt och så klart, att det genast, så väl som mycket annat, uppenbarar, att Jesus, som var sanningen ocli visste allt, deladeallmänna öfvertygelsen om Moseböckernas äkthet och bekräftade den. Mot denna klippa skola för alltid den rationalistiska kritikens vågor fåfängt bryta sig.

Öfvertygade om Pentateukens äkthet, kunna vi nu med tillfredställelse begynna dess tolkning.Följande tolkning af 1 Mos. 1 utgjorde för några år sedan begynnelsen till en utläggning af alla Moseböckerna vid ett teologiskt seminarium i Oakland, Californien.

*

FÖRKLARING.

Materien.

I Bibelns första sats: "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden" möter oss genast frågan o ni materiens evighet eller icke-evighet. Ordet bara, skapa, afgör icke i och för sig denna fråga. Men vi tro, att den kan, oberoende deraf, på tvänne sätt afgöras.

Först på filosofisk v ag. Vi sluta till exempel på följande sätt till Guds varande. Det är ett faktum, att vi kunna hafva och verkligen ega begreppet om en oändligt fullkomlig varelse. Till detta begrepp hör oändlig fullkomlighet i magt, kunskap, vishet, godhet och i alla höga allmänna öfvertygelsen om Moseböckernas äkthet och bekräftade den. Mot denna klippa skola för alltid den rationalistiska kritikens vågor fåfängt bryta sig.

Öfvertygade om Pentateukens äkthet, kunna vi nu med tillfredställelse begynna dess tolkning.Följande tolkning af 1 Mos. 1 utgjorde för några år sedan begynnelsen till en utläggning af alla Moseböckerna vid ett teologiskt seminarium i Oakland, Californien.

*

FÖRKLARING.

Materien.

I Bibelns första sats: "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden" möter oss genast frågan o ni materiens evighet eller icke-evighet. Ordet bara, skapa, afgör icke i och för sig denna fråga. Men vi tro, att den kan, oberoende deraf, på tvänne sätt afgöras.

Först på filosofisk v ag. Vi sluta till exempel på följande sätt till Guds varande. Det är ett faktum, att vi kunna hafva och verkligen ega begreppet om en oändligt fullkomlig varelse. Till detta begrepp hör oändlig fullkomlighet i magt, kunskap, vishet, godhet och i alla höga

egenskaper. Det innebär äfven nödvändig tillvaro; ty en varelse, om hvars tillvaro tvifvel kunde med rätta hysas, vore icke så fullkomlig som den, hvilken på grund af sin egen natur måste af nödvändighet vara till, och vore alltså icke den oändligt fullkomliga varelsen. Men nödvändigt varande innebär verkligt varande; ty det, som af nödvändighet måste vara, kan icke annat än vara. Det följer häraf, att, när vi tänka oss en oändligt fullkomlig varelse, så tänka vi på en varelse, hvilken är i verkligheten lika visst som i tanken. Tvifvel på hans varande är ologiskt. På samma sätt kunna vi resonera till Guds absoluthet. Såsom den oändligt fullkomlige är han den absolute. Det vill säga, att intet ting, ingen varelse utom honom sjelf kan finnas till, oberoende af honom, att han är alla tings ocli varelsers yttersta grund och ursprung. De äro till allena genom hans vilja och åstadkommelse. Materien, såsom ett ting, är alltså till genom hans vilja, genom hans åstadkommelse. Men tydligen: viljan och åstadkommaren föregå det åstadkomna. Gud föregår materien. Materien är då icke evig. Den hade en begynnelse.

För det andra kunna vi resonera från Skrifterna. Då vi jemföra parallelställe!!,finna vi i Nya Testamentet sådana uppgifter angående Sonen som de följande: "Allt ar skapadt genom honom och till honom, och han är före allt, och allt har bestånd i honom" (Kol. 1: IG, 17). Enär han är före allt, det är allt förutom Gud sjelf, så är han före materien, och materien är icke evig. Och enär allt är skapadt genom honom och har bestånd i honom, så är materien så väl som hela verldsalltet hans skapelse och eger bestånd genom hans vilja aliena.

Det följer häraf, att den vetenskapliga läran om materiens oförgäuglighet kan vara endast relativt sann. Materien är oförgänglig endast under närvarande verlds-ordning; men enär den är en skapelse, alltid beroende af Guds vilja, är det tydligt, att Gud, om han skulle vilja en annan verldsordning, kunde tillintetgöra materien i ett ögonblick.

Elohim.

Det namn, som begagnas för Gud i Bibelns första sats är Elohim. Detta ord är pluralis, icke för att antyda, att det finnes flere gudar, ty Bibeln uttalar sig med bestämdhet mot allt mångguderi och lär, att det finns endast en enda evig oändlig Gud. Ej heller är det tillfred-ställande att betrakta ordet såsom ett

"majestätspluralis", såsom konungar säga "vi"; ntan säkert hänför formen endera till fullheten och mångfalden af Guds härliga egenskaper, eller också till den mångfald i Gudomen, som vi kalla treenigheten. Om det hänför till det förra, så må det angifva Sonens fullhet, genom hvilken allting blef gjordt, hvilken också annorstädes i Gamla Testamentet benämnes Elohim. Men det kan hänföra, och hänför troligen till treenigheten; ty vi lara af de senare Skrifterna, att Gud i fullheten af sin treenighet deltog i verldsalltets skapelse. Sålunda hade skapelsen ytterst sin källa i Fadrens tanke och vilja: "Genom hvilken (Sonen) han ock har skapat verlden" (Fbr. 1: 2). At den gudomliga tanken gaf Sonen objektiv verklighet: "Allting blef genom det" (eller honom, näml. Sonen, Joh. 1: o). Änden var också tillstädes såsom lifgif-vare: "Och Guds Ande sväfvade öfver vattnet" (1 Mos. 1: 2), Ordet "sväfvade" .(mWachäfäth) öfversättes äfven "rufvade", och antyder en lifgifvande verksamhet af Anden. Ett dylikt begrepp uttalas äfven senare: "Guds Ande har gjort mig, och den Allsmägtiges fläkt gifver mig lif" (Job. 33: 4).

I hvilket fall som helst se vi här, der för första gången Guds namn näm_nes, vår Frälsare framträda i bibelordet. Ty Jesus var Guds Son i mandomsanam-melse, kommen för att frälsa oss. Hvilken mägtig Frälsare vi då hafva! Vår Skapare, alla förnuftiga varelsers, alla verl-dars Skapare! När han har uppoffrat sig sjelf för oss och nu lefver inför Fadren, i sin egen person försoningen för våra synder och en borgen för alla Guds löften, huru stor ocli säker är icke då den grundval, på hvilken vi kunna bygga vårt hopp för tid och för evighet! Låtom oss derför glada följa Esaias råd: “Förtrösten på Herren till evig tid, ty Herren Gud är en evig klippa” (Es. 26: 4).

Stilen.

Se nu, hvilken enkelhet och höghet uimärker detta bibelns första uttryck! Intet resonerande 0111 Guds tillvaro. Hans varande fattas nästan intuitivt af menniskan. Naturen och uppenbarelsen hafva från begynnelsen burit vittnesböld om honom. Fördenskull det enkla men höga uttrycket: UI begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden", ett uttryck genom hvilket med ett enda penndrag verldsalltets gåta, hvilken sysselsatt filosofer under århundraden, är löst. Hvarifrån kom verldsalltet? Gud skapade det. Hvad ärdet? En skapelse af honom, som besitter oändlig magt, vishet och godhet. Hvad är dess ändamål? Såsom en Guds skapelse, Guds ära. Slutet skall blifva godt. Totalsumman af alla tilldragelser inom verldsalltet skall prisa Gud, om än en del förnuftiga varelser, emedan de föredraga sig sjelfva framför Gud och älska orättfärdighet hellre än rättfärdighet, måste evigt förgås. Ty äfven derigenom skall Guds rättvisa och helighet så mycket fullständigare uppenbaras och med hängifven kärlek af alla rättfärdiga beprisas.

Nebularteorien.

Astronomien har nästan fullständigt bevisat nebularteoriens sanning. Denna teori är som följer. Materien i ett fört unnadt tillstånd sattes i rörelse. Genom kemisk verksamhet frambragtes ljus. Roterande rörelse bildade en centralkropp. Denna sammandrogs och förtätades allt mera. Från dess eqvatorsbälte afskildes ringar, hvilka fortsatte att röra sig omkring centralkroppen, alldeles som vi nu se fallet vara i Saturni system. Slutligen brötos genom sammandragning ringarna och hoprullade sig till runda kroppar, hvilka fortgingo i banor omkring centralkroppen, hvilken nu blifvit en sol elleren planet. På detta sätt uppkommo planetsystem och andra dylika

system. Alltså danades jorden länge efter det andra verldskroppar hade danats, ja, kanske sedan stjernsystem efter stjernsysteni hade kommit till stånd. Huru sant och lämpligt är alltså uttrycket, att Gud i begynnelsen skapade himmelen och jorden.

Den geologiska ritningen.

Geologien är jemförelsevis en ny vetenskap, men den har gjort raska framsteg. Jordskalets lager hafva flitigt ransakats i alla verldsdelar, och som en följd deraf känner man den ordning i hvilken jordlagren hafva bildats, jemte det, som är betecknande för de olika tidsåldrar, under hvilka detta skal eller fasta omhölje har blifvit danadt.

Enär de olika lagren på ett eller annat sätt bragts i dagen på sjelfva ytan af jordskalet, kunna de lätt undersökas. I bergformationer finnes till exempel ett centerparti, hvilket är bergets granitaxel. Under en senare tid har denna granitmassa i smält tillstånd trängt sig upp genom lagren och hvälft dem åsido, så att de stå på kant. Derför kunna de med lätthet ses och undersökas på ytan af jorden. På andra ställen har hafsbotten efter hafsbotten småningom höjts ur haf-vet och blifvit fast land, representerande olika tidsåldrar. Qvarlemningar i de olika jordlagren i deras rätta ordning angifva tillståndet på jorden under motsvarande tidsperioder. Deraf fä vi alltså jordskalets historia, hvilken utgör föremål för den historiska geologien.

Ritningen framställer för ögat lagerbildningen i ordning från de tidigaste plutoniska bergformationerna till närvarande tid. Den är grundad på arbeten af framstående geologer såsom Lyell, Dana och Le Conte. Full uppmärksamhet har äfven egnats författare, hvilka jemfört den historiska geologien med Bibeln, såsom Mc Causland, Guyot och Kinns, samt andra, hvilka skrifvit i ämnet. De hufvudsakligen betecknande fakta äro desamma hos alla och afbildas med tillräcklig noggrannhet på ritningen, hvilken alltså angifver den historiska geologiens gäng, hvarmed en jemförelse med den mosaiska skapelsehistorien är antecknad. Vi skola nu spåra denna jemförelse.

Den första dagen.

När jorden danats till ett klot, var den först i smält tillstånd. Småningom afkyldes ytan, till dess den öfverdrogs af en tunn bergskorpa, likasom is bildas på vattnet om vintern. Öfver denna150

skorpa omgafs jorden af täta ångor. Dessa kondenserades småningom och bildade med tiden ett grundt verldshaf, hvilket betäckte hela jordytan. Men detta var ett upprördt, kokande haf. Stundom öfvergingo stora massor vatten hastigt till auga. Denna sköt högt upp i rymden, kondenserades och föll i störtfloder ned på ytan igen, söndermalande bergen till grus och lera. .Dessa sprängdes äfven af krafter inifrån. Scenerna i denna nödvändigtvis liflösa verld voro till det yttersta vilda. Dock höljdes dessa scener genom täta molnmassor i en lång tidsåldrarnas natt.

Småningom ökades dock vattenmassan på jordens yta och afsvalnade, till dess lif kunde förekomma i den. Tecken till sådant lif förekommer redan i de Lauren-tiska klipplagren. Grafit, funnen i dessa klippor, anses vara qvarlemningar af hafs-plantor. I kalkstenen har man funnit bildningar, hvilka anses hafva tillhört en tidig djurart, en protozo Eozoon Canadense. Men så fort vi uppnå de öfre Kambriska och lägre Siluriska lagren, finna vi många och väl bestämda djurarter. I de Siluriska lagren har man funnit öfver tio tusen olika arter af hafsdjur. Här träffar man genast på fyra af djurrikets stora afdelningar: Urdjur, Stråldjur, BlötdjurPÅ LIFVETS HAF.

och Leddjur. Af dessa förekomma bland andra, i den första afdelningen Svampar; i den andra Grafiter, Koraller och En-criniter; i den tredje många slags snäckdjur, bland hvilka Orthoceratiten utmärkte sig för sin storhet. Man

har funnit förstenade orthoceratiter af ända till femton fots längd. Så stort var blötdjurens eller moluskernas antal, att den Siluriska tidsåldern har blifvit kallad "Moluskåldern". Med större skäl kallas den de "Ryggradslösa djurens tidsålder". Bland leddjur förekomma Crustacéer och Hafsma-skar. Till de förra hör den intressanta Trilobiten, så kallad på grund deraf, att kroppen från hufvudet bakåt genom tvenne fåror delas i tre afdelningar. Denna del af kroppen liknar for öfrigt stjerten af en kräfta. Trilobiten förekommer förstenad af från endast några få liniers ända till två fots längd. Den hade vidlyftigt bygda ögon, 0111 hvilka vi skola hafva något att säga före slutet af denna afhandling, då vi komma att vidröra evolutionsteorien. Deras tillvaro angifva emellertid tydligt, att det fanns ljus under denna tidsålder. Småningom hade de täta molnlagren, hvilka tryckte omedelbart på vattenytan, genom afsvalning förtunnats derhän, att ljus kunde tränga genom dem till jordytan och till hafvets botten.152

Låtom oss nu jemföra med Bibeln. "Och jorden var öde och tom", eller: "Och jorden var vildhet och tomhet" (tliolni vaboliu, jemf. Jer. 4: 23—26). Huru kunde ett mera lämpligt språk hafva blifvit valdt? Synes det icke, som om Moses kunde hafva varit närvarande och skådat de vilda scenerna i denna öde verld? Eller var det Guds allvetande Ande, som lade sjelfva de ord i hans mun, hvilka skulle bäst beskrifva jordens tillstånd under denna tidigaste danings-period?

Vi läsa vidare: "Och mörker var på djupet". Djupet, thlwm, betecknar icke rymdens tysta djup, som de bibeltolkare mena, hvilka i de första verserna se ne-bularmassans tillstånd före jordens daning, utan hafvet. Ty ordets första mening är ett dånande ljud och deraf det dånande djupet, hafvet. I denna mening förekommer det annorstädes (1 Mos. 7: 11, 8: 2; 2 Mos. 15: 5 m. fl.). Se åter, huru fullkomligt uttrycket öfverensstämmer med vetenskapen!

"Och Guds Atide sväfvade öfver vattnet", skapande, lifgifvande. Se detta faktum, så tydligt framvisadt af geologien. Det heter icke: "Guds Ande sväfvade öfver höjder och dalar", nej, "utan öfver vattnet". Detta uttryck, såväl som detföregående, angifver, att jorden var be" täckt af ett allmänt verldshaf. Ar det icke underbart, att hvarje lifsform från den tidigaste utvecklingsperioden tillhör hafvets växt- eller djurrike? Huru kom Bibeln att angifva dessa fakta redan tusentals år förr än vetenskapen hade upptäckt dem?

"Ocli Gud sade: Varde ljus! och det vardt ljus". Se i trilobitens ögon denna sanning angifven. "Och Gud såg ljuset, att det var godt. Och Gud skilde ljuset ifrån mörkret. Och Gud kallade ljuset dag och mörkret kallade han natt. Och det vardt afton, och vardt morgon den första dagen". Så fullbordades den första stora skapelsedagens verk. Tidsåldrar hafva förflutit, och andra tidsåldrar komma, under hvilka jordens yta utvecklas mot sitt mål. Att ordet "dag" här betecknar en tidsperiod af obestämd längd, öfverensstämmer icke allenast med naturen, tolkad af vetenskapen, utan äfven med sammanhanget. •Ty solen blef ej synlig och ej ett medel att bestämma dag och natt förr än på den fjerde skapelsedagen. Jom, dag, begagnas äfven i det andra kapitlet 0111 alla sex skapelsedagarna tillsammans: “Alltså äro himmel och jord tillkomna, när de skapade vordo på den dag, då Herren Gud gjorde jord och himmel” (v. 4).

Andra dagen.

I de öfre Siluriska eller öfvergångs-lagren till de Devoniska bildningarna visa sig för första gången fiskar. Snart svärmade hafvet af dessa nya lifsformer; olika alla sina föregångare; ty detta var ryggradsdjurens första uppträdande i naturen. Så många äro fiskarne och af så många arter, att den Devoniska åldern har blifvit benämd "Fiskåldern1'. På ritningen äro tecknade Pterichthys Cornutus, Cephalas-pis Lvelli, Coccosteus m. m. Exemplar af Dinichtys, tillhörande Amerika, hafva funnits, aderton fot i längd, och af As-terolepis, tillhörande de Devoniska lagren i Europa, trettio fot i längd.

De flesta af dessa fiskar äro Placoider och Ganoidei". De första representeras i vår tid af hajen, de senare af stören. Ga-noiderna äro bäst bevarade. Dessa fiskar voro af en mycket hög, delvis reptilisk, byggnad. De voro

öfverdragna med ett pansar af ben, de hade skarpa koniska tänder med refflad bas och inre labyrin-tisk bygnad. De hade äfven vertebrerad heterocerk svansfena, och troligen, som i senare tids ganoider, simblåsa, hvilken öppnade sig åt halsen ooh tjenade till en ofullständig lunga. Detta tycks angifva tillvaron af en luft, som kunde stå djurettill tjenst. Småningom hade molnen blifvit så tillvida uttömda på sitt tyngre innehåll, att en lufthimmel hade kommit till stånd och skilt för alltid mellan hafsytan och de mer eller mindre högt öfver densamma sväfvande molnen.

o

Ater läsa vi: “Och Gud sade: Varde ett fäste mellan vattnen och skilje vatten ifrån vatten! Och Gud gjorde fästet och skilde det vatten, som var under fästet, ifrån det vatten, som var ofvan fästet. Och det skedde så. Och Gud kallade fästet himmel. Och det vardt afton, och det vardt morgon den andra dagen”. Åter är öfverensstämmelsen fullkomlig.

Tredje dagen.

Redan under de Laurentiska formationernas tid torde några klippiga öar hafva höjts ur det allmänna verldshafvet. Under den Siluriska tidsåldern ökades begynnelserna till land. Detta blef än 'mer händelsen under den Devoniska tiden. Men icke förr än i Kolperioden var landet så vidsträckt, att det stod i någon betydlig proportion till hafvet. FÖrst nu kan man med lämplighet tala om kontinenter. Men dessa kontinenter voro likväl små samt i allmänhet låga och ofta träskiga.

I de mellersta Siluriska lagren har man funnit några Ormbunkar, alltså qvar-lemningar af en landvegetation af den lägsta ordningen. Längre fram i de De-voniska lagren, förekomma först Ormbunkar och Mossväxter, sedan Barrträd och slutligen en sorts Frukträd med en grof frukt, Cardiocarpum, Trigonocarpum o. s. v. Alltså stiger landvegetationen småningom från en låg kryptogamisk ordning hela vägen upp till fruktträden. I Kolperioden förekomma, förutom barrträd och trädlika ormbunkar, Sigillarier, Lepido-dendrer och Kalamiter.

Så snart landvegetationen började, började äfven landdjur att visa sig. Först några insekter, liknande Trollsländor eller möjligen Gräshoppor; derefter Spindlar och Skorpioner. Amfibier visade sig mot slutet af den Devoniska tidsåldern och ökades så betydligt under Kolperioden, att denna period äfven fått namn af "Amfibieålderii". Bland dessa amfibier befann sig en jättelik groda, Labyrintodont, så kallad på grund af dess tänder, hvilka hade labyrin-tisk byggnad. Denna groda nådde ett vanligt svins storlek. I hafvet fortforo de devoniska fiskarna.

Kolperiodens klimat var lika öfver allt på jorden. Detta ser man dels deraf, att kolfält, upptäckta i polartrakter såsom

på]Melville ön ocli pä Spetsbergen, äro bildade af samma slags träd som de, hvilka utgöra kolfälten i de tempererade och heta zonerna, och dels deraf, att djurarterna på denna tid voro de samma vid polerna som vid euqvatorn. Orsaken till denna företeelse var troligen dels jordklotets inre värme, dels och synnerligen luftens tillstånd. Denna innehöll nämligen necken kolsyra och mycket väte. Himmelen var öfverdragen af moln, så att värmen icke, såsom med klar himmel, kunde utstråla i rymden, utan behölls nära jordytan. Härigenom blef klimatet i allmänhet varmt. Det var också mycket fuktigt. Häraf förklaras icke allenast växtlighetens rikedom, utan äfven dess mjuka b^-ggnad.

Exempel på dylikt klimat finnes i vår tid. På ön Chiloe, nära kusten af Chili, der det regnar omkring tre hundra dagar årligen, och der solen sällan synes, likna klimat och vegetation mycket, hvad de voro under Kolperioden. Af planeterna betäckas Jupiter och Saturnus af täta molnlager. Af dessa planeter torde Jupiter nu vara stadd i samma formation som jorden nnder Kolperioden. Det ljus, som kommer från Jupiter, är solljus, re-flekteradt icke från planetens yta, utan från de molnlager, af hvilka den öfver

allt omgifves. Troligtvis har intet öga på dess yta ännu sett hvarken sol, måne eller stjernor.

Om vi försätta oss tillbaka i Kolperioden, så befinna vi oss i täta skogar. Yi stå upp till våra knän i vatten. Ståtliga sigillarier lyfta sina kronor högt öfver våra hufvuden, grofva lepidodendrer, spensliga kalamiter och trädlika ormbunkar omgifva oss. Himmelen är öfverdragen, luften är qväfvande och våt. Nu och då höra vi det surrande ljudet af en insekt, eller en jättegrodas qväkande. Intet djur af någon högre ordning synes till och ingen menniska. Vi tycka oss vara i en alldeles främmande verld. I ett nu skingras skuggorna och enformigheten brytes. Hvad .betyda dessa skarpa flammor, hvilka eldfärga molnen för hundratals mil? Hvad menar detta väldiga dunder, liknande tiotusen bataljer? Jo, det är uppkomsten af hela bergskedjor, det är den uAppalachiska revolutionen"; tv nu, mot slutet af Kolperioden uppskö-tos Appalacherna (bergskedjor utefter Norra Amerikas östra kust), en profetia om stora förändringar i den närmaste framtiden.

Vi läsa: "Och Gud sade: Sanile sig vattnen, som äro under himmelen, på ett rum, att det torra må synas! Och detskedde så. Och Gud kallade det torra jord, och. vattnens samlingar kallade han haf. Och Gud såg, att det var godt. Och Gud sade: Frambringe jorden gräs (däschä, växt, förr än den bildar frö, frölös, kryptogamisk växtlighet), örter, som hafva frö (esäb), och fruktträd *(ets p'ri)* .... Och det skedde så ..... Och det vardt afton, och det vardt morgon, den tredje dagen". Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen med naturen, ord för ord alltigenom! Huru lämplig är icke uppgifternas ordning!

Fjerde dagen.

Lppkomsten af bergskedjor förorsakade en stor klimatförändring; ty de kyliga bergspetsarua befordrade de atmosferiska vattenångornas kondensation, och i den mån himmelen klarnade, utstrålade värme från jordytan i rymden, och ett kyligare tillstånd med betydliga omväxlingar i värmegrad kom till ständ. Den Permiska tidsåldern, till hvilken vi nu komma och de följande åldrarna förete hvarje tecken till j ti st en sådan förändring. De gamla paläozoiska lifsformerna i allmänhet försvinna nu hastigt, och en till stor del ny fauna uppträder i deras ställe. Äfven förökar sig storligen en fastare vedartad byggnad i träden, och1G0 PA LIFVETS HAF.

tydlig klimatskilnad på olika delar af jorden visar sig. Allt detta häntyder på klar himmel och betydligt solsken. Så långt hafva nu molnmassornas vattengaser blifvit kondenserade och utfälda på jorden, att den blå himmelen i stor utsträckning har blifvit synlig och på densamma solen, månen och stjernorna.

Möjligen bör äfven jordens ljusat-mosfer tagas i beräkning. Det tros nämligen, att jorden under de första tidsåldrarna var omgifven af enljusatmosfer. Denna låg då utom molnen alldeles som på soleil i vår tid. Det anses i så fall, att det ljus, som trängde sig till jordytan och till hafvets botten, kom från denna ljusatmosfer. Genom den var också jorden i sitt. tidigaste skick en sol. Norrskenet torde vara en svag efterlemning af denna ljusatmosfer, hvilken förvisso under Kolperioden hade blifvit så förskingrad, att sol, måne och stjernor kunde visa sig, så snart molnen drogos undan. Solljus fanns det nog redan och hade kanske länge funnits, men icke solsken, åtminstone icke mycket på vår planet.

Ater läsa vi: "Och Gud sade: Varde ljus på himmelens fäste till att skilja mellan dag och natt, och varde de till tecken och till årstider och till dagar ochPÅ LIFVETS HAF.

161

år........Och Gud gjorde de två stora ljusen........och stjernorna......och Gud satte

dem på himmelens fäste till att lysa på jorden och till att herska öfver dagen, och natten och till att skilja mellan ljuset och mörkret........Och det vardt afton,

och det. vardt morgon, den fjerde dagen.11

Huru kom Moses att införa solens, månens och stj ernornas synlighet och inflytande just här, länge efter det ljus och växtlighet, enligt hans egen uppgift, hade börjat på jorden, ja, efter det redan trenne skapelsedagar hade

förflutit? Sannerligen, han kunde icke hafva skrifvit så skenbarligen orimligt, 0111 han icke hade varit ledd af en vishet högre än menniskors. Ty han har infört denna företeelse på alldeles det rätta stället i utvecklingens gång, sådan som denna skulle hafva visat sig för ett öga på jordytan. Och, som vi hafva sett från begynnelsen: efter uppgiften, att Gud skapade himmel och jord, framställer Moses tilldragelserna alldeles som de kunde hafva skådats på jordens yta. Först nu, efter Kolperioden, frambröt solen med så stor kraft till årstiders och dagars bestämmelse, att här är rätta stället att tala derom, vare sig hennes ljus hade trängt igenom molnen mer eller mindre före denna tid. Att Gud gjordede två stora ljusen ocli stjernorna, menar icke nödvändigtvis att de nu blefvo skapade. Hellre menar det, att de nu blefvo tillsatta att uppfylla vissa ändamål, som det vidare beter: "Gud satte dem på himmelens fäste till att lysa på jorde n ocli till att herska öfver dagen och natten" o. s. v. Det verb, hvilket öfver-sättes med göra (asa), när det, som här, följes af prepositionen lamed (/), har denna betydelse. Biler också kan språket beteckna, att himlakropparna nu, som det skulle synas för jordiska ögon, kommo till och sattes på fästet för att härefter på ett afgörande sätt för alltid bestämma da g och natt, vinter och sommar. Öfverensstämmelsen mellan Moses och vetenskapen är lika fullkomlig, som den är underbar.

Femte dagen.

Vi inträda nu i den Mesozoiska eller Sekundära tidsåldern. Denna tidsålder öppnas med många nya lifsformer. I alla dess bildningar, Trias-, Jura- och Krit-bildningarna, öfverflöda molusker. Bland dessa äro Ammoniter och Belemniter framstående. De förra, fint danade Ce-phalopoder med ett vackert vridet skal, kunde ofta hafva varseblifvits på hafsytan, badande sig i solljuset. De senare,

som en pil till formen, sköto i mängd fram bland vågorna. I Kritåldern öfver-flödade Foraminiferer. Otaliga millioner af dessa djur svärmade i hafvet; och ehuru de voro så små, att millioner kunde få rum i en enda kubiktum, bildades dock af deras skal hela berg, såsom kritbergen i England och Frankrike. Numuliter, större foraminiferer, öfverflödade litet senare i Eocen-perioden. Deras skal bilda Pyreneernas fina marmor, och de ligga spridda i massor bland bergen öfver tusentals qvadratmil från Atlantiska hafvets kust till Himalaiabergens sluttningar. En stor mängd andra hafsdjur lefde under Sekundär- och Tertiär-åldrar-na, så att hafvet riktigt svärmade af lif.

Här hafva också i Trias periodens sandsten fossila fotspår af Fåglar blifvit upptäckta. Somliga af dessa spår hafva gjorts af små fåglar, andra af fåglar dubbelt så stora som strutsen. Det har satts i fråga huruvida dessa spår efterlemnats af fåglar eller reptilier. Den förra åsigten har dock så starka skäl för sig, att den hyllas af åtskilliga framstående vetenskapsmän. Ett är visst, att litet senare fåglar af reptilisk natur funnos till. Upptäckta exemplar af sådana fåglar äro Pterodactylus, försedd med läderlappsvingar, och Archäopteryx, betäckt med fjäd-

rar. Derefter förekomma och föröka sig fåglar af många slag.

Mest betecknande för denna tidsperiod är uppkomsten af en mängd väldiga Reptilier, hvarför den också blifvit kallad "Reptil-åldern". Likasom Fisk-åldern förebådades af några små fiskar mot slutet af den Siluriska tiden, och Amfibie-åldern genom några små amfibier mot slutet af den Devoniska tiden, så förebådades äfven Reptil-åldern genom några små reptilier i den Permiska tiden. I de Msozoiska lagren finner man Icthyosaurus, en vattenreptil med stora simfenor, Plesiosaurus, till utseendet en sammansättning af sköldpadda och orm. Ichtyosaurer af trettio fots längd hafva funnits. Dessa hade käkben sex fot långa och ögon stora som en menniskas hufvud. Dessa voro väldiga djur, men andra ännu väldigare förekommo. Mogalosaurus uppnådde en längd af femtio fot och hade tänder, liknande en sammansättning af såg knif och sabel, samt mägtiga att såsom läckerbitar söndermala sköldpaddan eller krokodilen. Iguanodon, en gräsätande reptil, uppnådde sextio fots längd. De sistnämda reptili-erna vandrade med ledighet omkring på land. I Amerika har man från denna tid funnit Hadrosaurer och

Atlantosaurer, reptilier af från trettio till åttio fots längd,Dessa djur kuude i upprat ställning gå på sina bakben, stödjande sig med sin grofva stjert. Frambenen voro korta och. tjenade synnerligen till simverktyg. Ormlika Elasmosaurer och Edestosaurer uppnådde en längd af nittio fot.

Vi läsa nu åter: "Och Gud sade; Vattnen vimla af lefvande djur". Huru träffande detta uttryck! Huru det målar verkligheten! "Och fåglar flyge öfver jorden under himmelens fäste!" Alldeles riktigt! Ty icke förr än i denna period hade fåglar funnits till på jorden. "Ocli Gud skapade de stora sjödjuren". Det hebreiska ordet ihanninim, hvilket öfversatts med sjödjur, kommer af en rot, titancin, som betyder, att sträcka ut, göra lång. Ordet betyder alltså egentligen de långa djuren eller vidundren, Det begagnas på andra ställen i Bibeln 0111 ormar ocli krokodiler. Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen! Se i Reptilålderns långa hafs- och lands-vidunder, dessa Bibelns thanniniml “Och det vardt afton, och det vardt morgon, den femte dagen”.

Sjette dagen.

Underden Mesozoiska tidsåldern hade en liten Marsupial visat sig, förebådande Mam-maliernas eller Däggdjurens uppkomst.172 PÅ LIFVETS HAF,

Ocli genast vid inträdet i den Cenozoiska tiden allaredan i Eoceu-perioden träffa vi på många slag och arter af mammalier. Många fler följa i Meiocen- och Pleiocen perioderna. Bland de allra första äro Paläotherium, Anoplotherium, Tapiren ocli ett slags Apa. I Meiocen-perioden uppträda Räfven, Apan, Hyenan, Tigern (Machairodus, stor med långa betar) och af snabel djur bland andra Dinothetium och Mastodon. Det sistnämde däggdjuret uppnådde trettio fots längd och fjorton fots höjd. I New Jersey har man funnit ett sådant djur, der det under tusentals år legat sänkt i ett träsk. Det var dock väl bevaradt och hade qvar i sin måge sin sista måltid osmält. Denna bestod af löf och qvistar af barrträd och skulle, 0111 den kunde hafva förvandlats till mjöl, hafva varit tillräcklig att förse 448 män med ett skålpund bröd hvardera! Detta kan gifva oss något begrepp 0111 djurets storlek. I Pleiocenperioden funnos Elefanten, Kamelen, Elgen, Rådjuret, Vargen ocli en sorts Muskoxe. Hästen, eller ett djur liknande den, förekom under alla dessa perioder. Den hade att börja med en i fyra tår uppdelad hof. Tårnas antal minskades småningom, till dess hofven förekom odelad.

I början af den Qvaternära tidsåldernPÅ LIFVETS HAF.

167

inträffade Isperioden, under hvilken en stor del af den norra jordhalfvan var öfverdragen af stora ismassor. Denna företeelse tros hafva kommit genom ovanlig höjning för en längre tid af allt land i norden. Sedan följde Diluvialperioden, då landet åter sänktes, isen smälte bort, och stora Öfversvämningar inträffade. Denna period följdes af Terrassperioden och till sist af den nyaste tiden. Från början af Qvaternäråldern ända till Terrassperiodens slut förekommo väldiga Mammuth-djur, dubbelt så stora som elefanten. Här påträffades äfven Lejonet, Björnen och bland trögdjur det väldiga Megatherium, hvars styrka var så stor; att det med ett enda slag af sin tass eller svans kunde hafva krossat lejonet eller tigern. En stor mängd smådjur förekommo äfven, såsom Harar, Råttor, Vesslor m. m. Boskapsdjuren uppkommo nyss fore meni-niskan.

I växtriket försiggick äfven efter Kol-perioden en ständig utveckling. Bland annat visade sig Cykader i Triasperioden, Ekar, Palmer och Björkar i Kritperioden, och nyss före menniskan Sädesarterna och vår tids Frukträd.

Till sist uppträder Menniskan i denna verld, en förnuftig varelse med ett lif och en verksamhet, i grunden olika allt som168

PÅ LIFVETS IIAF.

hade föregått henne. Hon förvandlar jorden från ett tillhåll för endast instinktens lif till ett hem för de högsta civilisationer. Mägtig af umgänge med sin Skapare, blickar hon äfven framåt och uppåt till ett lif efter detta i ett

tillstånd ocli en omgifning af outsäglig härlighet. Huru stort är icke det svalg, som skiljer henne från djuret! Huru omätlig skilnaden mellan henne och den lägre skapelsen.

Angående menniskans ålder på jorden, är det ett faktum, att de tidigaste qvarlemningar af hennes benbyggnad hafva funnits i den lägre Terrass-formationen ocli hennes verktyg i Diluvialpe-rioden. Det är icke troligt, att hon fanns före den tid, som angifves af dessa qvarlemningar; ty dels har man fåfängt sökt spår efter henne i tidigare jordlager, och dels fordrar öfverensstämmelsen med naturens allmänna gång, att menniskan skulle hafva uppkommit samtidigt med eller efter de sista däggdjuren, och detta för oss till midten af Diluvialperioden. Tidsförloppet sedan dess har olika beräknats. Somliga anse, att det uppnår 100,000 år, andra endast sex till tio tusen år. Det senare är tvifvelsutan närmare sanningen än det förra, ty många upptäckter och experiment hafva visat,

att geologerna i allmänhet varit benägna att öfverdrifva sina beräkningar. Dessa mindre belopp öfverensstämma väl nog med bibeln; ty bibelns kronologiska namnlistor utelemna af olika orsaker många namn. Det följer häraf, att slägtets ålder kan vara större än det på grund af de bibliska namnlistorna beräknats.

Låtom oss nu åter läsa: "Och Gud gjorde de vilda djuren, hvart efter sin art, och fänaden hvart efter sin art, och allehanda kräldjur på jorden, hvart efter.sin art. Och Gud såg att det var godt. Och Gud sade: Vi vilja göra menniskan efter vårt beläte, till vår afbild, att råda öfver fiskarna i hafvet och öfver fåglarna under himmelen ocli öfver fänaden och öfver hela -jorden och öfver alla kräldjur, som kräla på jorden. Och Gud skapade menniskan efter sitt beläte. Efter Guds beläte skapade han henne. Man och

qvinna skapade han dem.......Och Gud

såg på allt, som han hade gjort, och si det var ganska godt. Och det vardt afton, och det vardt morgon, den sjette dagen." Af andra kapitlet se vi, att Gud hade planterat en lustgård i Edén, i hvilken han satte menniskan, samt äfven att han hvilade på den sjunde dagen. Menniskan är den sista af alla skapade varelser på jorden. Öfverensstämmelsenmellan bibeln och naturen är fullkomlig.

Inspirationen.

Låtom oss nu blicka tillbaka öfver tidsåldrarna. Huru underbart bibeln stämmer öfverens med den historiska geologien! Först se vi, att uppgifternas ordning icke kunde hafva bättre valts. Hufvuddragen i den utveckling, som försiggått på jordens yta, äro så riktigt tecknade af Moses, som om han kunde hafva varit närvarande och skådat tilldragelserna. Men icke det allenast, utan så noggrann ända till de minsta enskildheter är öfverensstämmelsen, att sjelfva de hebreiska ord, hvilka begagnats, kunna med största lämplighet ställas sida vid sida med de geologiska beskrifningarna såsom träffande uttryck för naturens fakta.

Nyckeln till kassahvalfvet i London Bank har i axet femton flyttbara metallbitar. Hvalfvet kan stängas med bitarna i hvilken ordning som helst; men det kan icke öppnas, utan att ordningen är densamma som den, hvilken stängde det. Då nu bitarna omordnas, hvad är troligheten, att en tjuf som möjligen kunnat få tag i nyckeln, kunde ordna dem rätt och öppna kassahvalfvet? Det beror på huru många kombinationer kunna göras med femton

olika pjeser; ty tjufven torde få lof att försöka alla dessa kombinationer, förr än ban hittade på den rätta. I förundren eder säkert, när jag säger eder, at femton pjeser kunna ordnas på 1,307,674,-368,000 olika sätt. Till och med att räkna till detta tal, om man räknade ett hvarje sekund dag och natt, skulle fordra öfver 41,000 år! Antag att ett försök med nyckeln kunde hinnas med hvarje fem minuter dag och natt, det skulle då behöfvas öfver tolf millioner år att försöka alla kombinationerna. Det synes häraf genast, att der är praktiskt omöjligt för en

person, obekant med nyckeln, att finna metallbitarnas rätta ordning. Vi skola nu jemföra överensstämmelserna mellan den mosaiska skapelsehistorien och naturen med dessa metallbitar, dock kommande ihåg, att överensstämmelserna äro flera än metallbitarna. Vi hafva undergången af textens utläggniug märkt tj ugnen olika öfverensstämmelser med naturen i deras ordning. Det synes häraf genast, att hvarken Moses eller någon annan menniska, utan inspirationen från höjden, kunde, hafva nedtecknat den mosaiska skapelsehistorien tusentals år förr än geologien fanns till. Alltså möter oss på bibelns första sida ett mägtigt vittnesbörd om dess inspiration. Detta vittnes-börd understödjes vidare genom hela boken. Vi förnimma äfven delvis inspirationens natur. Den är tydligen ett särskildt inflytande af den Helige Ande, hvarigenom bibelns författare leddes att ofelbart uttala Guds sanning. Hvilken skatt vi då ega i denna bibel! Guds bok i sanning! Ingen annan bok är den lik, ingen annan kan jemföras med den; ty genom dess ord lär oss vår Skapare sjelf ofelbart hela salighetens väg. Intet under, att bibeln är den mest tryckta och spridda och den mest dyrbara af alla böcker. Så skall det också förblifva. Himmel och jord skola förgås, men aldrig Guds ord.

Evolutionsteorien.

Darwin höll före, att i striden för tillvaron den lämpligaste lifsformen blefve den öfverlefvande, och att derigenom en ständig förbättring komme till stånd, hvarigenom nya och högre ordningar af lefvande varelser producerades i en oafbruten kedja från det lägsta protoplasm till menniskan. Denna teori har funnits ohållbar och har derför af evolutionister på olika sätt modifierats. Dock bibehålles idéen om en obruten naturlig utveckling från lifvets början på jorden till dess högsta uttryck i menniskan. Detta är dock blott en teori. Låtom oss hålla

oss till fakta. Vi hafva redan fått ett intryck af den omätliga skilnaden mellan menniskan och djuret, mellan den förnuftiga, med intelligens, samvete och religion begåfvade själen, och djurets in-stinktlif. Denna skilnad så är stor att vetenskapsmän tillstå, att den utgör ett oöfverstigligt svalg och alltså ett bevis lör omedelbar skapelse, åtminstone hvad angår menniskans själ. Men om skapelse är möjlig och verklig här, så torde den äfven hafva förekommit vid andra punkter af utvecklingens gång. Att så varit fallet antydes starkt af den hast, med hvilken stora nya afdelningar af djurriket hafva uppkommit, sauit af djurslägternas fasta begränsning inom sina egna områden. De öfvergå icke i hvarandra, 0111 de än kunna genomgå vissa modifikationer. Huru hastigt uppkom icke däggdjurens fauna! Det kan icke bevisas, att denna fauna härledt sig från föregående ålders reptilier, ej heller att dessa kommo från den Devoniska tidens fiskar, eller att fiskarna skulle hafva härledt sig från den Siluriska tidens krustacéer och molusker. Och hvarifrån kommo väl dessa? Ty före dem funnos inga andra djurarter än några protozoer. Dessutom, hvad skola vi tänka om lifvets begynnelse på jorden? Hvarifrån kom

detta lif? För dess spontana uppkomst finns intet bevis. Veteuskapsmän må för öfrigt blanda materien och behandla den huru som helst, någon lefvande organism uppkommer icke deraf, med mindre något lefvande frö ingår med i blandningen. Här är alltså tydligen skapelse för handen.

Bland de tidigaste krustacéer finna vi trilobiten med ögon bygda som på flugan eller biet, hvardera bestående af en mängd små linser, hvilka alla producerade särskilda bilder af det skådade föremålet. Anda upp till sex tusen sådana linser hafva räknats på trilobitens ögon. Huru fint måste icke det nervsystem hafva varit, som stod i förbindelse med alla dessa linser! Huru kunde enligt evolutionsteorien en så vidlyftig och fin byggnad som dessa ögon hafva kommit till stånd allaredan vid början af den Siluriska tidens fauna, utan att hafva småningom nalkats af föregående lifsformer. Barande, en framstående auktoritet, rörande den Siluriska tidens djurarter, säger oss, att högt utvecklade trilobiter förekommo från första början af denna tidsålder, och att lägre former förekommo senare, ja, att trilobiter öfverflöda, der vi kunde vänta, att de knappast skulle finnas, utan i stället en stor mängd forami-

niferer. Men sådana förekomma icke alls. Äfven andra lägre djurarter saknas, der vi enligt evolutionsteorien skulle vänta att finna dem. På detta sätt motsäges evolutionsteorien och det på många ställen af naturen sjelf. Många vackra exempel af nya kroppsbyggnader, underbar instinkt och fullkomlig lämplighet kunde gifvas, exempel hvilka bära vittnesbörd om Guds hands närvaro med skapande magt och vishet.

Ett framåtskridande af lifsformerna visar sig visserligen. Men detta framåtskridande är icke af genealogisk art. Föreningsbandet mellan lägre och högre slägten är icke materielt, utan idealiskt. Det uppenbarar Guds plan i skapelsen, den idé efter hvilken han utfört sitt skapelseverk. Skapelsen är väl icke alltid i hvarje afseende omedelbar; dock åstadkoms den genom Guds personliga handling. Sålunda formade Gud enligt bibeln menniskan, hvad hennes kropp beträffar, af "jordens stoft". I denna kropp insatte han genom en särskild skaparehandling hennes förnuftiga ande. Gud sade: "Jorden frainbringe lefvande djur". "Frain-bringe jorden gräss och örter". Detta språk tycks angifva en medelbar skapelse, d. ä. ett danande af förut befintliga ämnen, dock endast genom Guds omedelbara182 PÅ LIFVETS HAF,

vilja och kraft och i hans egen tid. Han beslöt, hvad han ville skapa, och ntförde sina beslut tidsålder efter tidsålder, delvis medelbart, delvis omedelbart. Till en del fingo äfven de skapade varelserna en natur, som kunde och skulle åstadkomma modifikationer inom vissa gränser. Detta Guds handlingssätt i naturen är den bästa förklaringen af de stora gap i utvecklingskedjan, hvilka blifvit märkta och erkända af Huxley, LeConte och andra evolutionister.

Allt lif på jorden är alltså en produkt af Guds skaparekraft. Men icke det allenast, utan äfven hela verldsalltet. Huru stort är icke detta verk. Och dock utgör icke verldsalltet gränsen för Guds magt, ty detta är begränsadt, men Gud är obegränsad. Hans tillgångar sträcka sig oändlig bortom alla skapade krafter, varelser och företeelser. Med skapelsens underverk inför oss jemte sanningen om Guds allmagt, huru lätt det borde vara att tro på alla mindre underverk i evangelierna, såsom när Jesus af fem bröd och två fiskar skapade föda nog för tusentals menniskor, eller när han helbreg-dagjorde de sjuka eller uppväckte de döda. Inkarnationens underverk ensamt må kunna mäta sig med eller till och med öfverträffa skapelsens, Men för Gud ärNaturenBibeln Nebular utvecklingingen ting omöjligt, icke ens detta. Och huru lätt borde vi icke tro på bönhörelsens möjlighet! Pl vilken dyrbar mening vi då se i Herrens ord: "Bedjen, och det skall gifvas eder, söken, oeh I skolen finna; klappen, och det skall öppnas för eder".

Framtiden.

Ytterligare en sak, och vi skola sluta. Många tidsåldrar hafva förflutit. De hafva varit långa, kanske hundra tusentals år hvardera. Vi veta, att profetian förutsäger en tillkommande tidsålder, hvilken i Uppenbarelebokens symboliska språk kallas tusen år. Denna tidsålder är ett med det tusenåriga riket. Den skall inträda efter det stora omhvälfningar i den politiska och sociala verlden såväl som i materiens verld hafva försiggått. Evangelium skall först blifva predikadt för alla folk. Men detta oaktadt skall en mägtig, laglös antikristisk rörelse under en ledare, åt hvilken jordens konungar och djefvulen sjelf skola gifva sin magt, uppkomma. Men denne ledare skall blifva i grund förgjord genom Herrens muns anda och genom hans tillkommelses uppenbarelse (2 Tess. 2: 8). Vid den tiden säger oss uppenbarelsen, skall naturen svigta. En jordbäfning så stor, att en dylik icke hade varit alltsedan menniskor178

PÅ LIFVETS IIAF.

blefvo till på jorden, skall inträffa (Upp. 16: 18). Detta språk antyder, att dylika stora jordbäfningar hade inträffat fore menniskans tid. Vi påminnas härvid om de väldiga naturrevolutioner, genom hvilka jordens stora bergskedjor uppkommo, såsom Sierra-bergen i Juraperioden, eller Himalaya-bergen, Alperna, Pyrene-erna och Klippiga bergen i Tertiäråldern. Kraftigt är Esaias språk rörande den ännu förestående verldsrevolutionen.

"Fönstren ifrån ofvan äro upplåtna, och jordens grundvalar bäfva. Brakande brakar jorden, bristande brister jorden, vacklande vacklar jorden. Raglaiide raglar jorden, såsom en drucken oeh gungar såsom en hängmatta" (Es. 24: 18—20). Kraftigt är också Johannes' språk i Uppenbarelseboken (6: 12): "Och se, det vardt en stor jordbäfning, ocli solen blef svart som en säck af hår, och månen vardt hel och hållen såsom blod, och himmelens stjernor föllo ned på jorden, likasom ett fikonträd fäller sina omogna frukter, när det skakas af en stark vind. Och himmelen försvann såsom en bok, som hoprullas, och alla berg och öar flyttades från sina rum". Efter denna omhvälfning skall ett nytt tillstånd inträda i sjelfva naturen, ty af Esaias synes det, som om menniskor då skulle komma att lefva,likasom före syndafloden, i nära tusen år eller möjligen längre (Es. 65: 32).

Skall då det tusenåriga rikets tid blifva en ny geologisk tidsålder? I detta fall torde den komma att vara hundra tusentals år, under hvilka jorden skall vara full af Herrens äras kunskap, “likasom vattnet täcker hafvet” (Es. 11: 9). Då torde den närvarande tiden, så märkt af synd och otro, vara en blott kort inledning till menniskans egentliga tidsålder på jorden; och då skola de, hvilka förgås, hufvudsakligen i den närvarande perioden, till sist blifva i jemförelse med de frälsta likasom droppen i jemförelse med hafvet. Storartade blifva emellertid de förvandlingar, hvilka förestå vår planet; hög den bestämmelse, som väntar menniskan i den tillkommande verldsåldern. allmänna öfvertygelsen om Moseböckernas äkthet och bekräftade den. Mot denna klippa skola för alltid den rationalistiska kritikens vågor fåfängt bryta sig.

Öfvertygade om Pentateukens äkthet, kunna vi nu med tillfredställelse begynna dess tolkning.Följande tolkning af 1 Mos. 1 utgjorde för några år sedan begynnelsen till en utläggning af alla Moseböckerna vid ett teologiskt seminarium i Oakland, Californien.

*

FÖRKLARING.

Materien.

I Bibelns första sats: "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden" möter oss genast frågan o ni materiens evighet eller icke-evighet. Ordet bara, skapa, afgör icke i och för sig denna fråga. Men vi tro, att den kan, oberoende deraf, på tvänne sätt afgöras.

Först på filosofisk v ag. Vi sluta till exempel på följande sätt till Guds varande. Det är ett faktum, att vi kunna hafva och verkligen ega begreppet om en oändligt fullkomlig varelse. Till detta begrepp hör oändlig fullkomlighet i magt, kunskap, vishet, godhet och i alla höga

egenskaper. Det innebär äfven nödvändig tillvaro; ty en varelse, om hvars tillvaro tvifvel kunde med rätta hysas, vore icke så fullkomlig som den, hvilken på grund af sin egen natur måste af nödvändighet vara till, och vore alltså icke den oändligt fullkomliga varelsen. Men nödvändigt varande innebär verkligt varande; ty det, som af nödvändighet måste vara, kan icke annat än vara. Det följer häraf, att, när vi tänka oss en oändligt fullkomlig varelse, så tänka vi på en varelse, hvilken är i verkligheten lika visst som i tanken. Tvifvel på hans varande är ologiskt. På samma sätt kunna vi resonera till Guds absoluthet. Såsom den oändligt fullkomlige är han den absolute. Det vill säga, att intet ting, ingen varelse utom honom sjelf kan finnas till, oberoende af honom, att han är alla tings ocli varelsers yttersta grund och ursprung. De äro till allena genom hans vilja och åstadkommelse. Materien, såsom ett ting, är alltså till genom hans vilja, genom hans åstadkommelse. Men tydligen: viljan och åstadkommaren föregå det åstadkomna. Gud föregår materien. Materien är då icke evig. Den hade en begynnelse.

För det andra kunna vi resonera från Skrifterna. Då vi jemföra parallelställe!!,finna vi i Nya Testamentet sådana uppgifter angående Sonen som de följande: "Allt ar skapadt genom honom och till honom, och han är före allt, och allt har bestånd i honom" (Kol. 1: IG, 17). Enär han är före allt, det är allt förutom Gud sjelf, så är han före materien, och materien är icke evig. Och enär allt är skapadt genom honom och har bestånd i honom, så är

materien så väl som hela verldsalltet hans skapelse och eger bestånd genom hans vilja aliena.

Det följer häraf, att den vetenskapliga läran om materiens oförgäuglighet kan vara endast relativt sann. Materien är oförgänglig endast under närvarande verlds-ordning; men enär den är en skapelse, alltid beroende af Guds vilja, är det tydligt, att Gud, om han skulle vilja en annan verldsordning, kunde tillintetgöra materien i ett ögonblick.

Elohim.

Det namn, som begagnas för Gud i Bibelns första sats är Elohim. Detta ord är pluralis, icke för att antyda, att det finnes flere gudar, ty Bibeln uttalar sig med bestämdhet mot allt mångguderi och lär, att det finns endast en enda evig oändlig Gud. Ej heller är det tillfred-ställande att betrakta ordet såsom ett finna vi i Nya Testamentet sådana uppgifter angående Sonen som de följande: "Allt ar skapadt genom honom och till honom, och han är före allt, och allt har bestånd i honom" (Kol. 1: IG, 17). Enär han är före allt, det är allt förutom Gud sjelf, så är han före materien, och materien är icke evig. Och enär allt är skapadt genom honom och har bestånd i honom, så är materien så väl som hela verldsalltet hans skapelse och eger bestånd genom hans vilja aliena.

Det följer häraf, att den vetenskapliga läran om materiens oförgäuglighet kan vara endast relativt sann. Materien är oförgänglig endast under närvarande verlds-ordning; men enär den är en skapelse, alltid beroende af Guds vilja, är det tydligt, att Gud, om han skulle vilja en annan verldsordning, kunde tillintetgöra materien i ett ögonblick.

Elohim.

Det namn, som begagnas för Gud i Bibelns första sats är Elohim. Detta ord är pluralis, icke för att antyda, att det finnes flere gudar, ty Bibeln uttalar sig med bestämdhet mot allt mångguderi och lär, att det finns endast en enda evig oändlig Gud. Ej heller är det tillfred-ställande att betrakta ordet såsom ett

"majestätspluralis", såsom konungar säga "vi"; ntan säkert hänför formen endera till fullheten och mångfalden af Guds härliga egenskaper, eller också till den mångfald i Gudomen, som vi kalla treenigheten. Om det hänför till det förra, så må det angifva Sonens fullhet, genom hvilken allting blef gjordt, hvilken också annorstädes i Gamla Testamentet benämnes Elohim. Men det kan hänföra, och hänför troligen till treenigheten; ty vi lara af de senare Skrifterna, att Gud i fullheten af sin treenighet deltog i verldsalltets skapelse. Sålunda hade skapelsen ytterst sin källa i Fadrens tanke och vilja: "Genom hvilken (Sonen) han ock har skapat verlden" (Fbr. 1: 2). At den gudomliga tanken gaf Sonen objektiv verklighet: "Allting blef genom det" (eller honom, näml. Sonen, Joh. 1: o). Änden var också tillstädes såsom lifgif-vare: "Och Guds Ande sväfvade öfver vattnet" (1 Mos. 1: 2), Ordet "sväfvade" .(mWachäfäth) öfversättes äfven "rufvade", och antyder en lifgifvande verksamhet af Anden. Ett dylikt begrepp uttalas äfven senare: "Guds Ande har gjort mig, och den Allsmägtiges fläkt gifver mig lif" (Job. 33: 4).

I hvilket fall som helst se vi här, der för första gången Guds namn näm_nes, vår Frälsare framträda i bibelordet. Ty Jesus var Guds Son i mandomsanam-melse, kommen för att frälsa oss. Hvilken mägtig Frälsare vi då hafva! Vår Skapare, alla förnuftiga varelsers, alla verl-dars Skapare! När han har uppoffrat sig sjelf för oss och nu lefver inför Fadren, i sin egen person försoningen för våra synder och en borgen för alla Guds löften, huru stor ocli säker är icke då den grundval, på hvilken vi kunna bygga vårt hopp för tid och för evighet! Låtom oss derför glada följa Esaias råd: “Förtrösten på Herren till evig tid, ty Herren Gud är en evig klippa” (Es. 26: 4).

Stilen.

Se nu, hvilken enkelhet och höghet uimärker detta bibelns första uttryck! Intet resonerande 0111 Guds tillvaro. Hans varande fattas nästan intuitivt af menniskan. Naturen och uppenbarelsen hafva från begynnelsen burit vittnesböld om honom. Fördenskull det enkla men höga uttrycket: UI begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden", ett uttryck genom hvilket med ett enda penndrag verldsalltets gåta, hvilken sysselsatt filosofer under århundraden, är löst. Hvarifrån kom verldsalltet? Gud skapade det. Hvad är nes, vår Frälsare framträda i bibelordet. Ty Jesus var Guds Son i mandomsanam-melse, kommen för att frälsa oss. Hvilken mägtig Frälsare vi då hafva! Vår Skapare, alla förnuftiga varelsers, alla verl-dars Skapare! När han har uppoffrat sig sjelf för oss och nu lefver inför Fadren, i sin egen person försoningen för våra synder och en borgen för alla Guds löften, huru stor ocli säker är icke då den grundval, på hvilken vi kunna bygga vårt hopp för tid och för evighet! Låtom oss derför glada följa Esaias råd: “Förtrösten på Herren till evig tid, ty Herren Gud är en evig klippa” (Es. 26: 4).

Stilen.

Se nu, hvilken enkelhet och höghet uimärker detta bibelns första uttryck! Intet resonerande 0111 Guds tillvaro. Hans varande fattas nästan intuitivt af menniskan. Naturen och uppenbarelsen hafva från begynnelsen burit vittnesböld om honom. Fördenskull det enkla men höga uttrycket: UI begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden", ett uttryck genom hvilket med ett enda penndrag verldsalltets gåta, hvilken sysselsatt filosofer under århundraden, är löst. Hvarifrån kom verldsalltet? Gud skapade det. Hvad ärdet? En skapelse af honom, som besitter oändlig magt, vishet och godhet. Hvad är dess ändamål? Såsom en Guds skapelse, Guds ära. Slutet skall blifva godt. Totalsumman af alla tilldragelser inom verldsalltet skall prisa Gud, om än en del förnuftiga varelser, emedan de föredraga sig sjelfva framför Gud och älska orättfärdighet hellre än rättfärdighet, måste evigt förgås. Ty äfven derigenom skall Guds rättvisa och helighet så mycket fullständigare uppenbaras och med hängifven kärlek af alla rättfärdiga beprisas.

Nebularteorien.

Astronomien har nästan fullständigt bevisat nebularteoriens sanning. Denna teori är som följer. Materien i ett fört unnadt tillstånd sattes i rörelse. Genom kemisk verksamhet frambragtes ljus. Roterande rörelse bildade en centralkropp. Denna sammandrogs och förtätades allt mera. Från dess eqvatorsbälte afskildes ringar, hvilka fortsatte att röra sig omkring centralkroppen, alldeles som vi nu se fallet vara i Saturni system. Slutligen brötos genom sammandragning ringarna och hoprullade sig till runda kroppar, hvilka fortgingo i banor omkring centralkroppen, hvilken nu blifvit en sol eller det? En skapelse af honom, som besitter oändlig magt, vishet och godhet. Hvad är dess ändamål? Såsom en Guds skapelse, Guds ära. Slutet skall blifva godt. Totalsumman af alla tilldragelser inom verldsalltet skall prisa Gud, om än en del förnuftiga varelser, emedan de föredraga sig sjelfva framför Gud och älska orättfärdighet hellre än rättfärdighet, måste evigt förgås. Ty äfven derigenom skall Guds rättvisa och helighet så mycket fullständigare uppenbaras och med hängifven kärlek af alla rättfärdiga beprisas.

Nebularteorien.

Astronomien har nästan fullständigt bevisat nebularteoriens sanning. Denna teori är som följer. Materien i ett fört unnadt tillstånd sattes i rörelse. Genom kemisk verksamhet frambragtes ljus. Roterande rörelse bildade en centralkropp. Denna sammandrogs och förtätades allt mera. Från dess eqvatorsbälte afskildes ringar, hvilka fortsatte att röra sig omkring centralkroppen, alldeles som vi nu se fallet vara i Saturni system. Slutligen brötos genom sammandragning ringarna och hoprullade sig till runda kroppar, hvilka fortgingo i banor omkring centralkroppen, hvilken nu blifvit en sol elleren planet. På detta sätt uppkommo planetsystem och andra dylika system. Alltså danades jorden länge efter det andra verldskroppar hade danats, ja, kanske sedan stjernsystem

efter stjernsysteni hade kommit till stånd. Huru sant och lämpligt är alltså uttrycket, att Gud i begynnelsen skapade himmelen och jorden.

Den geologiska ritningen.

Geologien är jemförelsevis en ny vetenskap, men den har gjort raska framsteg. Jordskalets lager hafva flitigt ransakats i alla verldsdelar, och som en följd deraf känner man den ordning i hvilken jordlagren hafva bildats, jemte det, som är betecknande för de olika tidsåldrar, under hvilka detta skal eller fasta omhölje har blifvit danadt.

Enär de olika lagren på ett eller annat sätt bragts i dagen på sjelfva ytan af jordskalet, kunna de lätt undersökas. I bergformationer finnes till exempel ett centerparti, hvilket är bergets granitaxel. Under en senare tid har denna granitmassa i smält tillstånd trängt sig upp genom lagren och hvälft dem åsido, så att de stå på kant. Derför kunna de med lätthet ses och undersökas på ytan af jorden. På andra ställen har hafsbotten efter hafsbotten småningom höjts ur haf- en planet. På detta sätt uppkommo planetsystem och andra dylika system. Alltså danades jorden länge efter det andra verldskroppar hade danats, ja, kanske sedan stjernsystem efter stjernsysteni hade kommit till stånd. Huru sant och lämpligt är alltså uttrycket, att Gud i begynnelsen skapade himmelen och jorden.

Den geologiska ritningen.

Geologien är jemförelsevis en ny vetenskap, men den har gjort raska framsteg. Jordskalets lager hafva flitigt ransakats i alla verldsdelar, och som en följd deraf känner man den ordning i hvilken jordlagren hafva bildats, jemte det, som är betecknande för de olika tidsåldrar, under hvilka detta skal eller fasta omhölje har blifvit danadt.

Enär de olika lagren på ett eller annat sätt bragts i dagen på sjelfva ytan af jordskalet, kunna de lätt undersökas. I bergformationer finnes till exempel ett centerparti, hvilket är bergets granitaxel. Under en senare tid har denna granitmassa i smält tillstånd trängt sig upp genom lagren och hvälft dem åsido, så att de stå på kant. Derför kunna de med lätthet ses och undersökas på ytan af jorden. På andra ställen har hafsbotten efter hafsbotten småningom höjts ur haf-vet och blifvit fast land, representerande olika tidsåldrar. Qvarlemningar i de olika jordlagren i deras rätta ordning angifva tillståndet på jorden under motsvarande tidsperioder. Deraf fä vi alltså jordskalets historia, hvilken utgör föremål för den historiska geologien.

Ritningen framställer för ögat lagerbildningen i ordning från de tidigaste plutoniska bergformationerna till närvarande tid. Den är grundad på arbeten af framstående geologer såsom Lyell, Dana och Le Conte. Full uppmärksamhet har äfven egnats författare, hvilka jemfört den historiska geologien med Bibeln, såsom Mc Causland, Guyot och Kinns, samt andra, hvilka skrifvit i ämnet. De hufvudsakligen betecknande fakta äro desamma hos alla och afbildas med tillräcklig noggrannhet på ritningen, hvilken alltså angifver den historiska geologiens gäng, hvarmed en jemförelse med den mosaiska skapelsehistorien är antecknad. Vi skola nu spåra denna jemförelse.

Den första dagen.

När jorden danats till ett klot, var den först i smält tillstånd. Småningom afkyldes ytan, till dess den öfverdrogs af en tunn bergskorpa, likasom is bildas på vattnet om vintern. Öfver denna vet och blifvit fast land, representerande olika tidsåldrar. Qvarlemningar i de olika jordlagren i deras rätta ordning angifva tillståndet på jorden under motsvarande tidsperioder. Deraf fä vi alltså jordskalets historia, hvilken utgör föremål för den historiska geologien.

Ritningen framställer för ögat lagerbildningen i ordning från de tidigaste plutoniska bergformationerna till närvarande tid. Den är grundad på arbeten af framstående geologer såsom Lyell, Dana och Le Conte. Full

uppmärksamhet har äfven egnats författare, hvilka jemfört den historiska geologien med Bibeln, såsom Mc Causland, Guyot och Kinns, samt andra, hvilka skrifvit i ämnet. De hufvudsakligen betecknande fakta äro desamma hos alla och afbildas med tillräcklig noggrannhet på ritningen, hvilken alltså angifver den historiska geologiens gäng, hvarmed en jemförelse med den mosaiska skapelsehistorien är antecknad. Vi skola nu spåra denna jemförelse.

Den första dagen.

När jorden danats till ett klot, var den först i smält tillstånd. Småningom afkyldes ytan, till dess den öfverdrogs af en tunn bergskorpa, likasom is bildas på vattnet om vintern. Öfver denna150

skorpa omgafs jorden af täta ångor. Dessa kondenserades småningom och bildade med tiden ett grundt verldshaf, hvilket betäckte hela jordytan. Men detta var ett upprördt, kokande haf. Stundom öfvergingo stora massor vatten hastigt till auga. Denna sköt högt upp i rymden, kondenserades och föll i störtfloder ned på ytan igen, söndermalande bergen till grus och lera. .Dessa sprängdes äfven af krafter inifrån. Scenerna i denna nödvändigtvis liflösa verld voro till det yttersta vilda. Dock höljdes dessa scener genom täta molnmassor i en lång tidsåldrarnas natt.

Småningom ökades dock vattenmassan på jordens yta och afsvalnade, till dess lif kunde förekomma i den. Tecken till sådant lif förekommer redan i de Lauren-tiska klipplagren. Grafit, funnen i dessa klippor, anses vara qvarlemningar af hafs-plantor. I kalkstenen har man funnit bildningar, hvilka anses hafva tillhört en tidig djurart, en protozo Eozoon Canadense. Men så fort vi uppnå de öfre Kambriska och lägre Siluriska lagren, finna vi många och väl bestämda djurarter. I de Siluriska lagren har man funnit öfver tio tusen olika arter af hafsdjur. Här träffar man genast på fyra af djurrikets stora afdelningar: Urdjur, Stråldjur, BlötdjurPÅ LIFVETS HAF.

och Leddjur. Af dessa förekomma bland andra, i den första afdelningen Svampar; i den andra Grafiter, Koraller och En-criniter; i den tredje många slags snäckdjur, bland hvilka Orthoceratiten utmärkte sig för sin storhet. Man har funnit förstenade orthoceratiter af ända till femton fots längd. Så stort var blötdjurens eller moluskernas antal, att den Siluriska tidsåldern har blifvit kallad "Moluskåldern". Med större skäl kallas den de "Ryggradslösa djurens tidsålder". Bland leddjur förekomma Crustacéer och Hafsma-skar. Till de förra hör den intressanta Trilobiten, så kallad på grund deraf, att kroppen från hufvudet bakåt genom tvenne fåror delas i tre afdelningar. Denna del af kroppen liknar for öfrigt stjerten af en kräfta. Trilobiten förekommer förstenad af från endast några få liniers ända till två fots längd. Den hade vidlyftigt bygda ögon, 0111 hvilka vi skola hafva något att säga före slutet af denna afhandling, då vi komma att vidröra evolutionsteorien. Deras tillvaro angifva emellertid tydligt, att det fanns ljus under denna tidsålder. Småningom hade de täta molnlagren, hvilka tryckte omedelbart på vattenytan, genom afsvalning förtunnats derhän, att ljus kunde tränga genom dem till jordytan och till hafvets botten.152

Låtom oss nu jemföra med Bibeln. "Och jorden var öde och tom", eller: "Och jorden var vildhet och tomhet" (tliolni vaboliu, jemf. Jer. 4: 23—26). Huru kunde ett mera lämpligt språk hafva blifvit valdt? Synes det icke, som om Moses kunde hafva varit närvarande och skådat de vilda scenerna i denna öde verld? Eller var det Guds allvetande Ande, som lade sjelfva de ord i hans mun, hvilka skulle bäst beskrifva jordens tillstånd under denna tidigaste danings-period?

Vi läsa vidare: "Och mörker var på djupet". Djupet, thlwm, betecknar icke rymdens tysta djup, som de bibeltolkare mena, hvilka i de första verserna se ne-bularmassans tillstånd före jordens daning, utan hafvet. Ty ordets första mening är ett dånande ljud och deraf det dånande djupet, hafvet. I denna mening förekommer det

annorstädes (1 Mos. 7: 11, 8: 2; 2 Mos. 15: 5 m. fl.). Se åter, huru fullkomligt uttrycket öfverensstämmer med vetenskapen!

"Och Guds Atide sväfvade öfver vattnet", skapande, lifgifvande. Se detta faktum, så tydligt framvisadt af geologien. Det heter icke: "Guds Ande sväfvade öfver höjder och dalar", nej, "utan öfver vattnet". Detta uttryck, såväl som detföregående, angifver, att jorden var be" täckt af ett allmänt verldshaf. Ar det icke underbart, att hvarje lifsform från den tidigaste utvecklingsperioden tillhör hafvets växt- eller djurrike? Huru kom Bibeln att angifva dessa fakta redan tusentals år förr än vetenskapen hade upptäckt dem?

"Ocli Gud sade: Varde ljus! och det vardt ljus". Se i trilobitens ögon denna sanning angifven. "Och Gud såg ljuset, att det var godt. Och Gud skilde ljuset ifrån mörkret. Och Gud kallade ljuset dag och mörkret kallade han natt. Och det vardt afton, och vardt morgon den första dagen". Så fullbordades den första stora skapelsedagens verk. Tidsåldrar hafva förflutit, och andra tidsåldrar komma, under hvilka jordens yta utvecklas mot sitt mål. Att ordet "dag" här betecknar en tidsperiod af obestämd längd, öfverensstämmer icke allenast med naturen, tolkad af vetenskapen, utan äfven med sammanhanget. •Ty solen blef ej synlig och ej ett medel att bestämma dag och natt förr än på den fjerde skapelsedagen. Jom, dag, begagnas äfven i det andra kapitlet 0111 alla sex skapelsedagarna tillsammans: “Alltså äro himmel och jord tillkomna, när de skapade vordo på den dag, då Herren Gud gjorde jord och himmel” (v. 4).

Andra dagen.

I de öfre Siluriska eller öfvergångs-lagren till de Devoniska bildningarna visa sig för första gången fiskar. Snart svärmade hafvet af dessa nya lifsformer; olika alla sina föregångare; ty detta var ryggradsdjurens första uppträdande i naturen. Så många äro fiskarne och af så många arter, att den Devoniska åldern har blifvit benämd "Fiskåldern1'. På ritningen äro tecknade Pterichthys Cornutus, Cephalas-pis Lvelli, Coccosteus m. m. Exemplar af Dinichtys, tillhörande Amerika, hafva funnits, aderton fot i längd, och af As-terolepis, tillhörande de Devoniska lagren i Europa, trettio fot i längd.

De flesta af dessa fiskar äro Placoider och Ganoidei". De första representeras i vår tid af hajen, de senare af stören. Ga-noiderna äro bäst bevarade. Dessa fiskar voro af en mycket hög, delvis reptilisk, byggnad. De voro öfverdragna med ett pansar af ben, de hade skarpa koniska tänder med refflad bas och inre labyrin-tisk bygnad. De hade äfven vertebrerad heterocerk svansfena, och troligen, som i senare tids ganoider, simblåsa, hvilken öppnade sig åt halsen ooh tjenade till en ofullständig lunga. Detta tycks angifva tillvaron af en luft, som kunde stå djurettill tjenst. Småningom hade molnen blifvit så tillvida uttömda på sitt tyngre innehåll, att en lufthimmel hade kommit till stånd och skilt för alltid mellan hafsytan och de mer eller mindre högt öfver densamma sväfvande molnen.

o

Ater läsa vi: “Och Gud sade: Varde ett fäste mellan vattnen och skilje vatten ifrån vatten! Och Gud gjorde fästet och skilde det vatten, som var under fästet, ifrån det vatten, som var ofvan fästet. Och det skedde så. Och Gud kallade fästet himmel. Och det vardt afton, och det vardt morgon den andra dagen”. Åter är öfverensstämmelsen fullkomlig.

Tredje dagen.

Redan under de Laurentiska formationernas tid torde några klippiga öar hafva höjts ur det allmänna verldshafvet. Under den Siluriska tidsåldern ökades begynnelserna till land. Detta blef än 'mer händelsen under den Devoniska tiden. Men icke förr än i Kolperioden var landet så vidsträckt, att det stod i någon betydlig proportion till hafvet. FÖrst nu kan man med lämplighet tala om kontinenter. Men dessa kontinenter voro likväl små samt i allmänhet

låga och ofta träskiga. till tjenst. Småningom hade molnen blifvit så tillvida uttömda på sitt tyngre innehåll, att en lufthimmel hade kommit till stånd och skilt för alltid mellan hafsytan och de mer eller mindre högt öfver densamma sväfvande molnen.

o

Ater läsa vi: “Och Gud sade: Varde ett fäste mellan vattnen och skilje vatten ifrån vatten! Och Gud gjorde fästet och skilde det vatten, som var under fästet, ifrån det vatten, som var ofvan fästet. Och det skedde så. Och Gud kallade fästet himmel. Och det vardt afton, och det vardt morgon den andra dagen”. Åter är öfverensstämmelsen fullkomlig.

Tredje dagen.

Redan under de Laurentiska formationernas tid torde några klippiga öar hafva höjts ur det allmänna verldshafvet. Under den Siluriska tidsåldern ökades begynnelserna till land. Detta blef än 'mer händelsen under den Devoniska tiden. Men icke förr än i Kolperioden var landet så vidsträckt, att det stod i någon betydlig proportion till hafvet. FÖrst nu kan man med lämplighet tala om kontinenter. Men dessa kontinenter voro likväl små samt i allmänhet låga och ofta träskiga.

I de mellersta Siluriska lagren har man funnit några Ormbunkar, alltså qvar-lemningar af en landvegetation af den lägsta ordningen. Längre fram i de De-voniska lagren, förekomma först Ormbunkar och Mossväxter, sedan Barrträd och slutligen en sorts Fruktträd med en grof frukt, Cardiocarpum, Trigonocarpum o. s. v. Alltså stiger landvegetationen småningom från en låg kryptogamisk ordning hela vägen upp till fruktträden. I Kolperioden förekomma, förutom barrträd och trädlika ormbunkar, Sigillarier, Lepido-dendrer och Kalamiter.

Så snart landvegetationen började, började äfven landdjur att visa sig. Först några insekter, liknande Trollsländor eller möjligen Gräshoppor; derefter Spindlar och Skorpioner. Amfibier visade sig mot slutet af den Devoniska tidsåldern och ökades så betydligt under Kolperioden, att denna period äfven fått namn af "Amfibieålderii". Bland dessa amfibier befann sig en jättelik groda, Labyrintodont, så kallad på grund af dess tänder, hvilka hade labyrin-tisk byggnad. Denna groda nådde ett vanligt svins storlek. I hafvet fortforo de devoniska fiskarna.

Kolperiodens klimat var lika öfver allt på jorden. Detta ser man dels deraf, att kolfält, upptäckta i polartrakter såsom

på]Melville ön ocli pä Spetsbergen, äro bildade af samma slags träd som de, hvilka utgöra kolfälten i de tempererade och heta zonerna, och dels deraf, att djurarterna på denna tid voro de samma vid polerna som vid euqvatorn. Orsaken till denna företeelse var troligen dels jordklotets inre värme, dels och synnerligen luftens tillstånd. Denna innehöll nämligen necken kolsyra och mycket väte. Himmelen var öfverdragen af moln, så att värmen icke, såsom med klar himmel, kunde utstråla i rymden, utan behölls nära jordytan. Härigenom blef klimatet i allmänhet varmt. Det var också mycket fuktigt. Häraf förklaras icke allenast växtlighetens rikedom, utan äfven dess mjuka b^-ggnad.

Exempel på dylikt klimat finnes i vår tid. På ön Chiloe, nära kusten af Chili, der det regnar omkring tre hundra dagar årligen, och der solen sällan synes, likna klimat och vegetation mycket, hvad de voro under Kolperioden. Af planeterna betäckas Jupiter och Saturnus af täta molnlager. Af dessa planeter torde Jupiter nu vara stadd i samma formation som jorden nnder Kolperioden. Det ljus, som kommer från Jupiter, är solljus, re-flekteradt icke från planetens yta, utan från de molnlager, af hvilka den öfver

allt omgifves. Troligtvis har intet öga på dess yta ännu sett hvarken sol, måne eller stjernor.

Om vi försätta oss tillbaka i Kolperioden, så befinna vi oss i täta skogar. Yi stå upp till våra knän i vatten. Ståtliga sigillarier lyfta sina kronor högt öfver våra hufvuden, grofva lepidodendrer, spensliga kalamiter och

trädlika ormbunkar omgifva oss. Himmelen är öfverdragen, luften är qväfvande och våt. Nu och då höra vi det surrande ljudet af en insekt, eller en jättegrodas qväkande. Intet djur af någon högre ordning synes till och ingen menniska. Vi tycka oss vara i en alldeles främmande verld. I ett nu skingras skuggorna och enformigheten brytes. Hvad .betyda dessa skarpa flammor, hvilka eldfärga molnen för hundratals mil? Hvad menar detta väldiga dunder, liknande tiotusen bataljer? Jo, det är uppkomsten af hela bergskedjor, det är den uAppalachiska revolutionen"; tv nu, mot slutet af Kolperioden uppskö-tos Appalacherna (bergskedjor utefter Norra Amerikas östra kust), en profetia om stora förändringar i den närmaste framtiden.

Vi läsa: "Och Gud sade: Sanile sig vattnen, som äro under himmelen, på ett rum, att det torra må synas! Och detskedde så. Och Gud kallade det torra jord, och. vattnens samlingar kallade han haf. Och Gud såg, att det var godt. Och Gud sade: Frambringe jorden gräs (däschä, växt, förr än den bildar frö, frölös, kryptogamisk växtlighet), örter, som hafva frö (esäb), och fruktträd *(ets p'ri)* .... Och det skedde så ..... Och det vardt afton, och det vardt morgon, den tredje dagen". Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen med naturen, ord för ord alltigenom! Huru lämplig är icke uppgifternas ordning!

Fjerde dagen.

Lppkomsten af bergskedjor förorsakade en stor klimatförändring; ty de kyliga bergspetsarua befordrade de atmosferiska vattenångornas kondensation, och i den mån himmelen klarnade, utstrålade värme från jordytan i rymden, och ett kyligare tillstånd med betydliga omväxlingar i värmegrad kom till ständ. Den Permiska tidsåldern, till hvilken vi nu komma och de följande åldrarna förete hvarje tecken till j ti st en sådan förändring. De gamla paläozoiska lifsformerna i allmänhet försvinna nu hastigt, och en till stor del ny fauna uppträder i deras ställe. Äfven förökar sig storligen en fastare vedartad byggnad i träden, och skedde så. Och Gud kallade det torra jord, och. vattnens samlingar kallade han haf. Och Gud såg, att det var godt. Och Gud sade: Frambringe jorden gräs (däschä, växt, förr än den bildar frö, frölös, kryptogamisk växtlighet), örter, som hafva frö (esäb), och fruktträd *(ets p'ri)* .... Och det skedde så ..... Och det vardt afton, och det vardt morgon, den tredje dagen". Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen med naturen, ord för ord alltigenom! Huru lämplig är icke uppgifternas ordning!

Fjerde dagen.

Lppkomsten af bergskedjor förorsakade en stor klimatförändring; ty de kyliga bergspetsarua befordrade de atmosferiska vattenångornas kondensation, och i den mån himmelen klarnade, utstrålade värme från jordytan i rymden, och ett kyligare tillstånd med betydliga omväxlingar i värmegrad kom till ständ. Den Permiska tidsåldern, till hvilken vi nu komma och de följande åldrarna förete hvarje tecken till j ti st en sådan förändring. De gamla paläozoiska lifsformerna i allmänhet försvinna nu hastigt, och en till stor del ny fauna uppträder i deras ställe. Äfven förökar sig storligen en fastare vedartad byggnad i träden, och1G0 PA LIFVETS HAF.

tydlig klimatskilnad på olika delar af jorden visar sig. Allt detta häntyder på klar himmel och betydligt solsken. Så långt hafva nu molnmassornas vattengaser blifvit kondenserade och utfälda på jorden, att den blå himmelen i stor utsträckning har blifvit synlig och på densamma solen, månen och stjernorna.

Möjligen bör äfven jordens ljusat-mosfer tagas i beräkning. Det tros nämligen, att jorden under de första tidsåldrarna var omgifven af enljusatmosfer. Denna låg då utom molnen alldeles som på soleil i vår tid. Det anses i så fall, att det ljus, som trängde sig till jordytan och till hafvets botten, kom från denna ljusatmosfer. Genom den var också jorden i sitt. tidigaste skick en sol. Norrskenet torde vara en svag efterlemning af denna ljusatmosfer, hvilken förvisso under Kolperioden hade blifvit så förskingrad, att sol, måne och stjernor kunde visa sig, så snart molnen drogos undan. Solljus fanns det nog redan och hade kanske länge funnits, men icke solsken, åtminstone icke mycket på vår planet.

Ater läsa vi: "Och Gud sade: Varde ljus på himmelens fäste till att skilja mellan dag och natt, och varde de till tecken och till årstider och till dagar och

år........Och Gud gjorde de två stora ljusen........och stjernorna......och Gud satte

dem på himmelens fäste till att lysa på jorden och till att herska öfver dagen, och natten och till att skilja mellan ljuset och mörkret........Och det vardt afton,

och det. vardt morgon, den fjerde dagen.11

Huru kom Moses att införa solens, månens och stj ernornas synlighet och inflytande just här, länge efter det ljus och växtlighet, enligt hans egen uppgift, hade börjat på jorden, ja, efter det redan trenne skapelsedagar hade förflutit? Sannerligen, han kunde icke hafva skrifvit så skenbarligen orimligt, 0111 han icke hade varit ledd af en vishet högre än menniskors. Ty han har infört denna företeelse på alldeles det rätta stället i utvecklingens gång, sådan som denna skulle hafva visat sig för ett öga på jordytan. Och, som vi hafva sett från begynnelsen: efter uppgiften, att Gud skapade himmel och jord, framställer Moses tilldragelserna alldeles som de kunde hafva skådats på jordens yta. Först nu, efter Kolperioden, frambröt solen med så stor kraft till årstiders och dagars bestämmelse, att här är rätta stället att tala derom, vare sig hennes ljus hade trängt igenom molnen mer eller mindre före denna tid. Att Gud gjordede två stora ljusen ocli stjernorna, menar icke nödvändigtvis att de nu blefvo skapade. Hellre menar det, att de nu blefvo tillsatta att uppfylla vissa ändamål, som det vidare beter: "Gud satte dem på himmelens fäste till att lysa på jorde n ocli till att herska öfver dagen och natten" o. s. v. Det verb, hvilket öfver-sättes med göra (asa), när det, som här, följes af prepositionen lamed (/), har denna betydelse. Biler också kan språket beteckna, att himlakropparna nu, som det skulle synas för jordiska ögon, kommo till och sattes på fästet för att härefter på ett afgörande sätt för alltid bestämma da g och natt, vinter och sommar. Öfverensstämmelsen mellan Moses och vetenskapen är lika fullkomlig, som den är underbar.

Femte dagen.

Vi inträda nu i den Mesozoiska eller Sekundära tidsåldern. Denna tidsålder öppnas med många nya lifsformer. I alla dess bildningar, Trias-, Jura- och Krit-bildningarna, öfverflöda molusker. Bland dessa äro Ammoniter och Belemniter framstående. De förra, fint danade Ce-phalopoder med ett vackert vridet skal, kunde ofta hafva varseblifvits på hafsytan, badande sig i solljuset. De senare, de två stora ljusen ocli stjernorna, menar icke nödvändigtvis att de nu blefvo skapade. Hellre menar det, att de nu blefvo tillsatta att uppfylla vissa ändamål, som det vidare beter: "Gud satte dem på himmelens fäste till att lysa på jorde n ocli till att herska öfver dagen och natten" o. s. v. Det verb, hvilket öfver-sättes med göra (asa), när det, som här, följes af prepositionen lamed (/), har denna betydelse. Biler också kan språket beteckna, att himlakropparna nu, som det skulle synas för jordiska ögon, kommo till och sattes på fästet för att härefter på ett afgörande sätt för alltid bestämma da g och natt, vinter och sommar. Öfverensstämmelsen mellan Moses och vetenskapen är lika fullkomlig, som den är underbar.

Femte dagen.

Vi inträda nu i den Mesozoiska eller Sekundära tidsåldern. Denna tidsålder öppnas med många nya lifsformer. I alla dess bildningar, Trias-, Jura- och Krit-bildningarna, öfverflöda molusker. Bland dessa äro Ammoniter och Belemniter framstående. De förra, fint danade Ce-phalopoder med ett vackert vridet skal, kunde ofta hafva varseblifvits på hafsytan, badande sig i solljuset. De senare,

som en pil till formen, sköto i mängd fram bland vågorna. I Kritåldern öfver-flödade Foraminiferer. Otaliga millioner af dessa djur svärmade i hafvet; och ehuru de voro så små, att millioner kunde få rum i en enda kubiktum, bildades dock af deras skal hela berg, såsom kritbergen i England och Frankrike. Numuliter, större foraminiferer, öfverflödade litet senare i Eocen-perioden. Deras skal bilda Pyreneernas fina marmor, och de ligga spridda i massor bland bergen öfver tusentals qvadratmil från Atlantiska hafvets kust till Himalaiabergens sluttningar. En stor mängd andra hafsdjur lefde under Sekundär- och Tertiär-åldrar-na, så att hafvet riktigt svärmade af lif.

Här hafva också i Trias periodens sandsten fossila fotspår af Fåglar blifvit upptäckta. Somliga af dessa spår hafva gjorts af små fåglar, andra af fåglar dubbelt så stora som strutsen. Det har satts i fråga huruvida dessa spår efterlemnats af fåglar eller reptilier. Den förra åsigten har dock så starka skäl för sig, att den hyllas af åtskilliga framstående vetenskapsmän. Ett är visst, att litet senare fåglar af reptilisk natur funnos till. Upptäckta exemplar af sådana fåglar äro Pterodactylus, försedd med läderlappsvingar, och Archäopteryx, betäckt med fjäd-164

rar. Derefter förekomma och föröka sig fåglar af många slag.

Mest betecknande för denna tidsperiod är uppkomsten af en mängd väldiga Reptilier, hvarför den också blifvit kallad "Reptil-åldern". Likasom Fisk-åldern förebådades af några små fiskar mot slutet af den Siluriska tiden, och Amfibie-åldern genom några små amfibier mot slutet af den Devoniska tiden, så förebådades äfven Reptil-åldern genom några små reptilier i den Permiska tiden. I de Msozoiska lagren finner man Icthyosaurus, en vattenreptil med stora simfenor, Plesiosaurus, till utseendet en sammansättning af sköldpadda och orm. Ichtyosaurer af trettio fots längd hafva funnits. Dessa hade käkben sex fot långa och ögon stora som en menniskas hufvud. Dessa voro väldiga djur, men andra ännu väldigare förekommo. Mogalosaurus uppnådde en längd af femtio fot och hade tänder, liknande en sammansättning af såg knif och sabel, samt mägtiga att såsom läckerbitar söndermala sköldpaddan eller krokodilen. Iguanodon, en gräsätande reptil, uppnådde sextio fots längd. De sistnämda reptili-erna vandrade med ledighet omkring på land. I Amerika har man från denna tid funnit Hadrosaurer och Atlantosaurer, reptilier af från trettio till åttio fots längd,Dessa djur kuude i upprat ställning gå på sina bakben, stödjande sig med sin grofva stjert. Frambenen voro korta och. tjenade synnerligen till simverktyg. Ormlika Elasmosaurer och Edestosaurer uppnådde en längd af nittio fot.

Vi läsa nu åter: "Och Gud sade; Vattnen vimla af lefvande djur". Huru träffande detta uttryck! Huru det målar verkligheten! "Och fåglar flyge öfver jorden under himmelens fäste!" Alldeles riktigt! Ty icke förr än i denna period hade fåglar funnits till på jorden. "Ocli Gud skapade de stora sjödjuren". Det hebreiska ordet ihanninim, hvilket öfversatts med sjödjur, kommer af en rot, titancin, som betyder, att sträcka ut, göra lång. Ordet betyder alltså egentligen de långa djuren eller vidundren, Det begagnas på andra ställen i Bibeln 0111 ormar ocli krokodiler. Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen! Se i Reptilålderns långa hafs- och lands-vidunder, dessa Bibelns thanniniml “Och det vardt afton, och det vardt morgon, den femte dagen”.

Sjette dagen.

Underden Mesozoiska tidsåldern hade en liten Marsupial visat sig, förebådande Mam-maliernas eller Däggdjurens uppkomst. Dessa djur kuude i upprat ställning gå på sina bakben, stödjande sig med sin grofva stjert. Frambenen voro korta och. tjenade synnerligen till simverktyg. Ormlika Elasmosaurer och Edestosaurer uppnådde en längd af nittio fot.

Vi läsa nu åter: "Och Gud sade; Vattnen vimla af lefvande djur". Huru träffande detta uttryck! Huru det målar verkligheten! "Och fåglar flyge öfver jorden under himmelens fäste!" Alldeles riktigt! Ty icke förr än i denna period hade fåglar funnits till på jorden. "Ocli Gud skapade de stora sjödjuren". Det hebreiska ordet ihanninim, hvilket öfversatts med sjödjur, kommer af en rot, titancin, som betyder, att sträcka ut, göra lång. Ordet betyder

alltså egentligen de långa djuren eller vidundren, Det begagnas på andra ställen i Bibeln 0111 ormar ocli krokodiler. Huru fullkomlig är icke öfverensstämmelsen! Se i Reptilålderns långa hafs- och lands-vidunder, dessa Bibelns thanniniml "Och det vardt afton, och det vardt morgon, den femte dagen".

Sjette dagen.

Underden Mesozoiska tidsåldern hade en liten Marsupial visat sig, förebådande Mam-maliernas eller Däggdjurens uppkomst.172 PÅ LIFVETS HAF,

Ocli genast vid inträdet i den Cenozoiska tiden allaredan i Eoceu-perioden träffa vi på många slag och arter af mammalier. Många fler följa i Meiocen- och Pleiocen perioderna. Bland de allra första äro Paläotherium, Anoplotherium, Tapiren ocli ett slags Apa. I Meiocen-perioden uppträda Räfven, Apan, Hyenan, Tigern (Machairodus, stor med långa betar) och af snabel djur bland andra Dinothetium och Mastodon. Det sistnämde däggdjuret uppnådde trettio fots längd och fjorton fots höjd. I New Jersey har man funnit ett sådant djur, der det under tusentals år legat sänkt i ett träsk. Det var dock väl bevaradt och hade qvar i sin måge sin sista måltid osmält. Denna bestod af löf och qvistar af barrträd och skulle, 0111 den kunde hafva förvandlats till mjöl, hafva varit tillräcklig att förse 448 män med ett skålpund bröd hvardera! Detta kan gifva oss något begrepp 0111 djurets storlek. I Pleiocenperioden funnos Elefanten, Kamelen, Elgen, Rådjuret, Vargen ocli en sorts Muskoxe. Hästen, eller ett djur liknande den, förekom under alla dessa perioder. Den hade att börja med en i fyra tår uppdelad hof. Tårnas antal minskades småningom, till dess hofven förekom odelad.

I början af den Qvaternära tidsåldernPÅ LIFVETS HAF.

inträffade Isperioden, under hvilken en stor del af den norra jordhalfvan var öfverdragen af stora ismassor. Denna företeelse tros hafva kommit genom ovanlig höjning för en längre tid af allt land i norden. Sedan följde Diluvialperioden, då landet åter sänktes, isen smälte bort, och stora Öfversvämningar inträffade. Denna period följdes af Terrassperioden och till sist af den nyaste tiden. Från början af Qvaternäråldern ända till Terrassperiodens slut förekommo väldiga Mammuth-djur, dubbelt så stora som elefanten. Här påträffades äfven Lejonet, Björnen och bland trögdjur det väldiga Megatherium, hvars styrka var så stor; att det med ett enda slag af sin tass eller svans kunde hafva krossat lejonet eller tigern. En stor mängd smådjur förekommo äfven, såsom Harar, Råttor, Vesslor m. m. Boskapsdjuren uppkommo nyss fore meni-niskan.

I växtriket försiggick äfven efter Kol-perioden en ständig utveckling. Bland annat visade sig Cykader i Triasperioden, Ekar, Palmer och Björkar i Kritperioden, och nyss före menniskan Sädesarterna och vår tids Fruktträd.

Till sist uppträder Menniskan i denna verld, en förnuftig varelse med ett lif och en verksamhet, i grunden olika allt som168

hade föregått henne. Hon förvandlar jorden från ett tillhåll för endast instinktens lif till ett hem för de högsta civilisationer. Mägtig af umgänge med sin Skapare, blickar hon äfven framåt och uppåt till ett lif efter detta i ett tillstånd ocli en omgifning af outsäglig härlighet. Huru stort är icke det svalg, som skiljer henne från djuret! Huru omätlig skilnaden mellan henne och den lägre skapelsen.

Angående menniskans ålder på jorden, är det ett faktum, att de tidigaste qvarlemningar af hennes benbyggnad hafva funnits i den lägre Terrass-formationen ocli hennes verktyg i Diluvialpe-rioden. Det är icke troligt, att hon fanns före den tid, som angifves af dessa qvarlemningar; ty dels har man fåfängt sökt spår efter henne i tidigare jordlager, och dels fordrar öfverensstämmelsen med naturens allmänna gång, att menniskan skulle hafva uppkommit samtidigt med eller efter de sista däggdjuren, och detta för oss till midten af Diluvialperioden.

Tidsförloppet sedan dess har olika beräknats. Somliga anse, att det uppnår 100,000 år, andra endast sex till tio tusen år. Det senare är tvifvelsutan närmare sanningen än det förra, ty många upptäckter och experiment hafva visat,PÅ LIFVETS HAF.

169

att geologerna i allmänhet varit benägna att öfverdrifva sina beräkningar. Dessa mindre belopp öfverensstämma väl nog med bibeln; ty bibelns kronologiska namnlistor utelemna af olika orsaker många namn. Det följer häraf, att slägtets ålder kan vara större än det på grund af de bibliska namnlistorna beräknats.

Låtom oss nu åter läsa: "Och Gud gjorde de vilda djuren, hvart efter sin art, och fänaden hvart efter sin art, och allehanda kräldjur på jorden, hvart efter.sin art. Och Gud såg att det var godt. Och Gud sade: Vi vilja göra menniskan efter vårt beläte, till vår afbild, att råda öfver fiskarna i hafvet och öfver fåglarna under himmelen ocli öfver fänaden och öfver hela -jorden och öfver alla kräldjur, som kräla på jorden. Och Gud skapade menniskan efter sitt beläte. Efter Guds beläte skapade han henne. Man och

qvinna skapade han dem.......Och Gud

såg på allt, som han hade gjort, och si det var ganska godt. Och det vardt afton, och det vardt morgon, den sjette dagen." Af andra kapitlet se vi, att Gud hade planterat en lustgård i Edén, i hvilken han satte menniskan, samt äfven att han hvilade på den sjunde dagen. Menniskan är den sista af alla skapade varelser på jorden. Öfverensstämmelsenmellan bibeln och naturen är fullkomlig.

Inspirationen.

Låtom oss nu blicka tillbaka öfver tidsåldrarna. Huru underbart bibeln stämmer öfverens med den historiska geologien! Först se vi, att uppgifternas ordning icke kunde hafva bättre valts. Hufvuddragen i den utveckling, som försiggått på jordens yta, äro så riktigt tecknade af Moses, som om han kunde hafva varit närvarande och skådat tilldragelserna. Men icke det allenast, utan så noggrann ända till de minsta enskildheter är öfverensstämmelsen, att sjelfva de hebreiska ord, hvilka begagnats, kunna med största lämplighet ställas sida vid sida med de geologiska beskrifningarna såsom träffande uttryck för naturens fakta.

Nyckeln till kassahvalfvet i London Bank har i axet femton flyttbara metallbitar. Hvalfvet kan stängas med bitarna i hvilken ordning som helst; men det kan icke öppnas, utan att ordningen är densamma som den, hvilken stängde det. Då nu bitarna omordnas, hvad är troligheten, att en tjuf som möjligen kunnat få tag i nyckeln, kunde ordna dem rätt och öppna kassahvalfvet? Det beror på huru många kombinationer kunna göras med femton mellan bibeln och naturen är fullkomlig.

Inspirationen.

Låtom oss nu blicka tillbaka öfver tidsåldrarna. Huru underbart bibeln stämmer öfverens med den historiska geologien! Först se vi, att uppgifternas ordning icke kunde hafva bättre valts. Hufvuddragen i den utveckling, som försiggått på jordens yta, äro så riktigt tecknade af Moses, som om han kunde hafva varit närvarande och skådat tilldragelserna. Men icke det allenast, utan så noggrann ända till de minsta enskildheter är öfverensstämmelsen, att sjelfva de hebreiska ord, hvilka begagnats, kunna med största lämplighet ställas sida vid sida med de geologiska beskrifningarna såsom träffande uttryck för naturens fakta.

Nyckeln till kassahvalfvet i London Bank har i axet femton flyttbara metallbitar. Hvalfvet kan stängas med bitarna i hvilken ordning som helst; men det kan icke öppnas, utan att ordningen är densamma som den, hvilken stängde det. Då nu bitarna omordnas, hvad är troligheten, att en tjuf som möjligen kunnat få tag i nyckeln, kunde ordna dem rätt och öppna kassahvalfvet? Det beror på huru många kombinationer kunna göras med femtonPÅ

olika pjeser; ty tjufven torde få lof att försöka alla dessa kombinationer, förr än ban hittade på den rätta. I förundren eder säkert, när jag säger eder, at femton pjeser kunna ordnas på 1,307,674,-368,000 olika sätt. Till och med att räkna till detta tal, om man räknade ett hvarje sekund dag och natt, skulle fordra öfver 41,000 år! Antag att ett försök med nyckeln kunde hinnas med hvarje fem minuter dag och natt, det skulle då behöfvas öfver tolf millioner år att försöka alla kombinationerna. Det synes häraf genast, att der är praktiskt omöjligt för en person, obekant med nyckeln, att finna metallbitarnas rätta ordning. Vi skola nu jemföra överensstämmelserna mellan den mosaiska skapelsehistorien och naturen med dessa metallbitar, dock kommande ihåg, att överensstämmelserna äro flera än metallbitarna. Vi hafva undergången af textens utläggniug märkt tj ugnen olika öfverensstämmelser med naturen i deras ordning. Det synes häraf genast, att hvarken Moses eller någon annan menniska, utan inspirationen från höjden, kunde, hafva nedtecknat den mosaiska skapelsehistorien tusentals år förr än geologien fanns till. Alltså möter oss på bibelns första sida ett mägtigt vittnesbörd om dess inspiration. Detta vittnes-börd understödjes vidare genom hela boken. Vi förnimma äfven delvis inspirationens natur. Den är tydligen ett särskildt inflytande af den Helige Ande, hvarigenom bibelns författare leddes att ofelbart uttala Guds sanning. Hvilken skatt vi då ega i denna bibel! Guds bok i sanning! Ingen annan bok är den lik, ingen annan kan jemföras med den; ty genom dess ord lär oss vår Skapare sjelf ofelbart hela salighetens väg. Intet under, att bibeln är den mest tryckta och spridda och den mest dyrbara af alla böcker. Så skall det också förblifva. Himmel och jord skola förgås, men aldrig Guds ord.

Evolutionsteorien.

Darwin höll före, att i striden för tillvaron den lämpligaste lifsformen blefve den öfverlefvande, och att derigenom en ständig förbättring komme till stånd, hvarigenom nya och högre ordningar af lefvande varelser producerades i en oafbruten kedja från det lägsta protoplasm till menniskan. Denna teori har funnits ohållbar och har derför af evolutionister på olika sätt modifierats. Dock bibehålles idéen om en obruten naturlig utveckling från lifvets början på jorden till dess högsta uttryck i menniskan. Detta är dock blott en teori. Låtom oss hålla börd understödjes vidare genom hela boken. Vi förnimma äfven delvis inspirationens natur. Den är tydligen ett särskildt inflytande af den Helige Ande, hvarigenom bibelns författare leddes att ofelbart uttala Guds sanning. Hvilken skatt vi då ega i denna bibel! Guds bok i sanning! Ingen annan bok är den lik, ingen annan kan jemföras med den; ty genom dess ord lär oss vår Skapare sjelf ofelbart hela salighetens väg. Intet under, att bibeln är den mest tryckta och spridda och den mest dyrbara af alla böcker. Så skall det också förblifva. Himmel och jord skola förgås, men aldrig Guds ord.

Evolutionsteorien.

Darwin höll före, att i striden för tillvaron den lämpligaste lifsformen blefve den öfverlefvande, och att derigenom en ständig förbättring komme till stånd, hvarigenom nya och högre ordningar af lefvande varelser producerades i en oafbruten kedja från det lägsta protoplasm till menniskan. Denna teori har funnits ohållbar och har derför af evolutionister på olika sätt modifierats. Dock bibehålles idéen om en obruten naturlig utveckling från lifvets början på jorden till dess högsta uttryck i menniskan. Detta är dock blott en teori. Låtom oss hålla

oss till fakta. Vi hafva redan fått ett intryck af den omätliga skilnaden mellan menniskan och djuret, mellan den förnuftiga, med intelligens, samvete och religion begåfvade själen, och djurets in-stinktlif. Denna skilnad så är

stor att vetenskapsmän tillstå, att den utgör ett oöfverstigligt svalg och alltså ett bevis lör omedelbar skapelse, åtminstone hvad angår menniskans själ. Men om skapelse är möjlig och verklig här, så torde den äfven hafva förekommit vid andra punkter af utvecklingens gång. Att så varit fallet antydes starkt af den hast, med hvilken stora nya afdelningar af djurriket hafva uppkommit, sauit af djurslägternas fasta begränsning inom sina egna områden. De öfvergå icke i hvarandra, 0111 de än kunna genomgå vissa modifikationer. Huru hastigt uppkom icke däggdjurens fauna! Det kan icke bevisas, att denna fauna härledt sig från föregående ålders reptilier, ej heller att dessa kommo från den Devoniska tidens fiskar, eller att fiskarna skulle hafva härledt sig från den Siluriska tidens krustacéer och molusker. Och hvarifrån kommo väl dessa? Ty före dem funnos inga andra djurarter än några protozoer. Dessutom, hvad skola vi tänka om lifvets begynnelse på jorden? Hvarifrån kom174

detta lif? För dess spontana uppkomst finns intet bevis. Veteuskapsmän må för öfrigt blanda materien och behandla den huru som helst, någon lefvande organism uppkommer icke deraf, med mindre något lefvande frö ingår med i blandningen. Här är alltså tydligen skapelse för handen.

Bland de tidigaste krustacéer finna vi trilobiten med ögon bygda som på flugan eller biet, hvardera bestående af en mängd små linser, hvilka alla producerade särskilda bilder af det skådade föremålet. Anda upp till sex tusen sådana linser hafva räknats på trilobitens ögon. Huru fint måste icke det nervsystem hafva varit, som stod i förbindelse med alla dessa linser! Huru kunde enligt evolutionsteorien en så vidlyftig och fin byggnad som dessa ögon hafva kommit till stånd allaredan vid början af den Siluriska tidens fauna, utan att hafva småningom nalkats af föregående lifsformer. Barande, en framstående auktoritet, rörande den Siluriska tidens djurarter, säger oss, att högt utvecklade trilobiter förekommo från första början af denna tidsålder, och att lägre former förekommo senare, ja, att trilobiter öfverflöda, der vi kunde vänta, att de knappast skulle finnas, utan i stället en stor mängd forami-

niferer. Men sådana förekomma icke alls. Äfven andra lägre djurarter saknas, der vi enligt evolutionsteorien skulle vänta att finna dem. På detta sätt motsäges evolutionsteorien och det på många ställen af naturen sjelf. Många vackra exempel af nya kroppsbyggnader, underbar instinkt och fullkomlig lämplighet kunde gifvas, exempel hvilka bära vittnesbörd om Guds hands närvaro med skapande magt och vishet.

Ett framåtskridande af lifsformerna visar sig visserligen. Men detta framåtskridande är icke af genealogisk art. Föreningsbandet mellan lägre och högre slägten är icke materielt, utan idealiskt. Det uppenbarar Guds plan i skapelsen, den idé efter hvilken han utfört sitt skapelseverk. Skapelsen är väl icke alltid i hvarje afseende omedelbar; dock åstadkoms den genom Guds personliga handling. Sålunda formade Gud enligt bibeln menniskan, hvad hennes kropp beträffar, af "jordens stoft". I denna kropp insatte han genom en särskild skaparehandling hennes förnuftiga ande. Gud sade: "Jorden frainbringe lefvande djur". "Frain-bringe jorden gräss och örter". Detta språk tycks angifva en medelbar skapelse, d. ä. ett danande af förut befintliga ämnen, dock endast genom Guds omedelbara

vilja och kraft och i hans egen tid. Han beslöt, hvad han ville skapa, och ntförde sina beslut tidsålder efter tidsålder, delvis medelbart, delvis omedelbart. Till en del fingo äfven de skapade varelserna en natur, som kunde och skulle åstadkomma modifikationer inom vissa gränser. Detta Guds handlingssätt i naturen är den bästa förklaringen af de stora gap i utvecklingskedjan, hvilka blifvit märkta och erkända af Huxley, LeConte och andra evolutionister.

Allt lif på jorden är alltså en produkt af Guds skaparekraft. Men icke det allenast, utan äfven hela verldsalltet. Huru stort är icke detta verk. Och dock utgör icke verldsalltet gränsen för Guds magt, ty detta är begränsadt, men Gud är obegränsad. Hans tillgångar sträcka sig oändlig bortom alla skapade krafter, varelser och företeelser. Med skapelsens underverk inför oss jemte sanningen om Guds allmagt, huru lätt det borde vara att tro på alla mindre underverk i evangelierna, såsom när Jesus af fem bröd och två fiskar skapade föda nog för tusentals menniskor,

eller när han helbreg-dagjorde de sjuka eller uppväckte de döda. Inkarnationens underverk ensamt må kunna mäta sig med eller till och med öfverträffa skapelsens, Men för Gud ärNaturenBibeln Nebular utvecklingingen ting omöjligt, icke ens detta. Och huru lätt borde vi icke tro på bönhörelsens möjlighet! Pl vilken dyrbar mening vi då se i Herrens ord: "Bedjen, och det skall gifvas eder, söken, oeh I skolen finna; klappen, och det skall öppnas för eder".

Framtiden.

Ytterligare en sak, och vi skola sluta. Många tidsåldrar hafva förflutit. De hafva varit långa, kanske hundra tusentals år hvardera. Vi veta, att profetian förutsäger en tillkommande tidsålder, hvilken i Uppenbarelebokens symboliska språk kallas tusen år. Denna tidsålder är ett med det tusenåriga riket. Den skall inträda efter det stora omhvälfningar i den politiska och sociala verlden såväl som i materiens verld hafva försiggått. Evangelium skall först blifva predikadt för alla folk. Men detta oaktadt skall en mägtig, laglös antikristisk rörelse under en ledare, åt hvilken jordens konungar och djefvulen sjelf skola gifva sin magt, uppkomma. Men denne ledare skall blifva i grund förgjord genom Herrens muns anda och genom hans tillkommelses uppenbarelse (2 Tess. 2: 8). Vid den tiden säger oss uppenbarelsen, skall naturen svigta. En jordbäfning så stor, att en dylik icke hade varit alltsedan menniskor ingen ting omöjligt, icke ens detta. Och huru lätt borde vi icke tro på bönhörelsens möjlighet! Pl vilken dyrbar mening vi då se i Herrens ord: "Bedjen, och det skall gifvas eder, söken, oeh I skolen finna; klappen, och det skall öppnas för eder".

Framtiden.

Ytterligare en sak, och vi skola sluta. Många tidsåldrar hafva förflutit. De hafva varit långa, kanske hundra tusentals år hvardera. Vi veta, att profetian förutsäger en tillkommande tidsålder, hvilken i Uppenbarelebokens symboliska språk kallas tusen år. Denna tidsålder är ett med det tusenåriga riket. Den skall inträda efter det stora omhvälfningar i den politiska och sociala verlden såväl som i materiens verld hafva försiggått. Evangelium skall först blifva predikadt för alla folk. Men detta oaktadt skall en mägtig, laglös antikristisk rörelse under en ledare, åt hvilken jordens konungar och djefvulen sjelf skola gifva sin magt, uppkomma. Men denne ledare skall blifva i grund förgjord genom Herrens muns anda och genom hans tillkommelses uppenbarelse (2 Tess. 2: 8). Vid den tiden säger oss uppenbarelsen, skall naturen svigta. En jordbäfning så stor, att en dylik icke hade varit alltsedan menniskor

blefvo till på jorden, skall inträffa (Upp. 16: 18). Detta språk antyder, att dylika stora jordbäfningar hade inträffat fore menniskans tid. Vi påminnas härvid om de väldiga naturrevolutioner, genom hvilka jordens stora bergskedjor uppkommo, såsom Sierra-bergen i Juraperioden, eller Himalaya-bergen, Alperna, Pyrene-erna och Klippiga bergen i Tertiäråldern. Kraftigt är Esaias språk rörande den ännu förestående verldsrevolutionen. "Fönstren ifrån ofvan äro upplåtna, och jordens grundvalar bäfva. Brakande brakar jorden, bristande brister jorden, vacklande vacklar jorden. Raglaiide raglar jorden, såsom en drucken oeh gungar såsom en hängmatta" (Es. 24: 18—20). Kraftigt är också Johannes' språk i Uppenbarelseboken (6: 12): "Och se, det vardt en stor jordbäfning, ocli solen blef svart som en säck af hår, och månen vardt hel och hållen såsom blod, och himmelens stjernor föllo ned på jorden, likasom ett fikonträd fäller sina omogna frukter, när det skakas af en stark vind. Och himmelen försvann såsom en bok, som hoprullas, och alla berg och öar flyttades från sina rum". Efter denna omhvälfning skall ett nytt tillstånd inträda i sjelfva naturen, ty af Esaias synes det, som om menniskor då skulle komma att lefva,likasom före syndafloden, i nära tusen år eller möjligen längre (Es. 65: 32).

Skall då det tusenåriga rikets tid blifva en ny geologisk tidsålder? I detta fall torde den komma att vara hundra tusentals år, under hvilka jorden skall vara full af Herrens äras kunskap, “likasom vattnet täcker hafvet” (Es. 11:

9). Då torde den närvarande tiden, så märkt af synd och otro, vara en blott kort inledning till menniskans egentliga tidsålder på jorden; och då skola de, hvilka förgås, hufvudsakligen i den närvarande perioden, till sist blifva i jemförelse med de frälsta likasom droppen i jemförelse med hafvet. Storartade blifva emellertid de förvandlingar, hvilka förestå vår planet; hög den bestämmelse, som väntar menniskan i den tillkommande verldsåldern.

Californien och Hawaii.

I.

Tåget rullar i väg. Mot vester, i rök och dam och svett, bär den ilande sommarfärden från Missouridalens lågland, öfver Nebraskas prärier och slutligen inom Colorados område, till dess vi uppnå det välbygda Denver, hvarifrån Klippiga bergen med sina snötoppar äro fullt i sigte. Efter ett uppehåll befinna vi oss åter på tåget. Snart går färden, än fort, än sakta bland ättestupor och dalgångar genom ett väldigt alpland, tills vi vid Marshall Pass befinna oss nära 11,000 fot öfver hafvet. All växtlighet har nästan försvunnit. Vi äro inom snögränsen i en tunn, klar och kall atmosfer. Bergstoppar nära oss och bergskedjor i fjerran äro betäckta med evig snö. Nedåt bär det af igen i slingergång utefter bergens sidor, tills vi uppnå höglandets platå med sina vilda öknar. I Salt Lake City stannaSAN FRANSCISCO.182

vi öfver en dag och bese detta mormonismens hufvudqvarter med sina egendomliga byggnader och resonera med mor-monledare om deras förvända idéer. Efter en tröttsam ökenfärd genom vestra Utah och Nevada komma vi ändtligen in i de väldiga furuskogarna på Sierra bergens sluttningar. Tåget stiger allt högre, till dess vi passera bergryggens högsta punkt. Vi äro redan inom Californiens område. Storartade och skona äro scenerna. Nedåt bär det nu af genom skogarna. Brant är iärden. Till höger se vi djupt under oss en spegelklar alpsjö, omgifven af höga bergspetsar, ocli till venster hafva vi på ett annat ställe ett svindlande brådjup. Höjder och dalar i skön omvexling möta ständigt blicken. Vi komma fram till Auburn, en stad ännu högt belägen, en helsoort i ett bergland, liknande vestra Sverige. Slutligen nå vi låglandet, stanna något i Sacramento, hvarefter vi ila fram bland Sacramentodalens rika hvetefält ° och fruktodlingar, till dess vi nå kust-, bergen ocli hafvet och slutligen stiga af i Oakland vid San Franciscovikens vestra strand.

Skönt är denna stad belägen. Öfver en kustslätt samt öfver höjder och dalar utbreder den sig. Vackra hem i moderna byggnadsstilar äro förlagda på höjderna.PÅ LIFVETS HAF.

Många vackra hem finnas äfven i stadens lägre delar. Gårdarna till sådana hem äro vanligen beprydda med gröna gräsmattor, en rik mångfald af blommor och sydländska samt äfven nordiska träd. I öster 0111 staden sträcka sig kustbergen från norr till söder. I vester utbreder sig San Franciscoviken med sina öar och sitt sund, Golden Gate, hvilket leder ut till Stilla Hafvet. Till höger om detta sund lyfta höga berg sina hjessor bland skyarna, till venster ligga stora höjder och dalsänkningar, öfver hvilka San Francisco utbreder sig. Med en af de palatslika ångfärjor, hvilka gå hvarje halftimme resa vi öfver viken. När vi landstiga i San Francisco påminnas vi 0111 New York, så liflig är trafiken vid dess stationer ocli på dess gator. Vyerna öfver denna stora stad, sedda från höjderna, äro mycket anslående. Med kabelvagn och bantåg resa vi ut till klippbyggnaden {the C li]f H ouse) på stranden till Stilla Hafvet, hvilket här utbreder sig inför oss, så långt blicken når. Mycket sevärdt fängslar ögat, till dess vi efter några timmar begifva oss af med ett annat tåg till den stora och' sköna Golden Gate parken. Tätt kunde man tillbringa hela dagar på båda dessa ställen och njuta af natur ocli konst, Men vi begifva oss åter iväg ge-SAN GABRIEL DALEN.PÅ LIFVETS HAF.

nom staden med sina många stora aftärs-gator, öfver viken tillbaka till Oakland.

Litet anade jag vid detta första besök i dessa städer, att Oakland skulle för många år blifva mitt hem. Först kom jag dock att besöka Portland i Oregon och Seattle i Washington, båda belägna i en storartad och rik natur. Äfven kom jag att bo för en tid i Monrovia, en vid foten af Sierra Madre bergen belägen liten stad, nära Los Angeles i Södra Californien. Hela denna trakt med de höga, branta bergen i norr ocli San Gabriel dalen i söder samt med småstad efter småstad, hem efter hem, döljande sig bland den prydligaste växtlighet, är en af de vackraste på jorden. Hit synnerligen strömma många af de rikare bland Österns folk och bygga sina villor. Mycket kom jag också att resa inom staten och bodde under ett och ett halft år i Red Bluff i Norra Californien i sigte af de höga kustbergen i vester, Sierra Nevada i öster och det väldiga Shasta (14,440 fot högt), ett Californien^ Mont Blanc, i norr. Mellan bergen och mot söder utbreder sig deri vida Sacramentodalen med sina odlingar.

Rikt är detta land, rikt i metaller, rikt i frukt, rikt i säd och rikt i sköna och storartade scener. Rikt är det äfven i sina skilda klimat. På kusten är detSHASTA.PÅ lifvets haf.

vanligen fuktigt och kyligt. Pä slätterna i landets inre är det torrt och hett. Några hundra fot högre, utefter bergsluttnin-g arna råder en mycket jemn värme. Knappast någon dimma eller frost förekomma inom detta bälte. Apelsiner, citroner och de finaste frukter odlas här med stor framgång. Högre upp får man ett nordiskt klimat, och på de högsta bergspetsarna är man i en evig vinter.

Mycket land är upptaget för odling. Regeringsland finnes knappast qvar förutom på sina ställen bland bergen, långt från jernväg. På sådana orter brännas vanligen de präktiga skogarna för att kunna odla den jord, der de stått. I städerna är betydlig rörelse, men äfven arbetsbrist under hårda tider. Det väntas, att alla näringar skola komma till större blomstring i framtiden. Lifvet inom staten är numera utpräggladt amerikanskt.

II.

Under min vistelse i Oakland bereddes mig ett tillfälle att göra en resa till Hawaiiska öarna. Denna resa kan göras med någon af de stora ångare, hvilka på väg till Australien eller Kina anlöpa Ho-nolulu. Men 0111 man vill vara länere på hafvet, kan man resa med något af de präktigt inredda segelskepp, hvilka188

användas i handelsrörelsen mellan öarna och Förenta Staterna. Med ett sådant skepp gjordes resan, och min hustru följde med mig på färden.

En bogserbåt förde oss ut genom Golden Gate och väl till sjös, hvarefter vi under segel i stark blåst och hög sjö styrde mot söder. Om några dagar hade vi uppnått passaden och kunde styra rak kurs mot öarna. Lätta skyar segla nu fram öfver den klara himmelen, och det purpurblå hafvets lekande vågor bryta sitt skum i samma riktning som under årtusenden och sjunga sin gamla muntra sång. Natthimmeln blir allt rikare, och bland dess stjernevimmel strålar redan söderns kors. Slutligen, vid middagstiden af det trettonde dygnet från San Francisco, upptäcka vi först i dunkla konturer Hawaiis höga vulkaner. På eftermiddagen komma de blå bergtopparna af Maui i sigte öfver molnen, hvilka hölja öns lägre delar, och på natten segla vi utefter Molokais strand, der de spetelskes koloni är belägen. Nästa morgon se vi om styrbord Oahus bergskedjor. I blått, rödt och brunt afteckna de sig mot de ljusa molnen. Ett par slocknade vulkaner äro i sigte. Bortom den andre af dessa, hvilken benämnes Dimond Head, ligger Honolulu.DIMOND HEAD.200 PÅ LIFVETS HAF,

Vi passera vulkanen och nalkas målet för vår resa. Från det purpurblå hafvet komma vi in mellan korallrefven först på en remsa af mörkgrönt och derefter på ljusgrönt vatten med snöhvita bränningar. Ett skönt landskap utbreder sig framför oss: staden med sitt palats, sina kyrktorn och sina byggnader framglimtande mellan ett löfverk af den rikaste tropiska växtlighet, det hela aftecknande sig mot en hög bergskedja i bakgrunden. Lotsen och tullbetjeningen äro ombord. Vi komma in i den lilla hamnen, förtöjas vid en skeppsbro, stiga i land och taga in på ett af stadens hotell.

Efter en natts hvila och efter att hos en norrman hafva funnit privat bostad, började vi bese oss i ö-republikens hufvudstad och dess omnejd. Vår resa inträffade omkring två år fore öarnas annektering till Förenta Staterna. Gatorna i Honolulu funno vi oftast smala och krokiga, byggnaderna små och enkla. Dock finnas äfven moderna residenser, oftast döljande sig bland ståtliga palmer och lummiga skuggträd. Palatset är en stor och smakfull byggnad på en rikt planterad plan midt i staden. Denna byggnad begagnades af den republikanska regeringens kongress och senat. I dess salarhörde vi kongressen afhandla sinaPÅ LIFVETS HAF.

ärenden på kanakernas språk och senaten på engelska. Staden med sina 30,000 invånare har en temligen stor utsträckning och sluter sig i en halfcirkel omkring foten af en slocknad vnlkan, Punch-bowl, hvarifrån samt från foten af bergskedjan i allmännhet den betäcker sluttningen mot hafvet. Mot sydost går en lång väg mellan moderna hem, alla omgifna af yppiga träd och buskväxter, samt sedan genom lundar af algerobaträd och kokonötspalmer ut till Waikiki, en förstad vid hafsstranden med sina villor och sina hafsbad, till dess den uppnår en stor park vid foten af Dimond Head.

Härifrån togo vi en dag en spårvagn, den enda i Honolulu, tillbaka till och genom staden till dess yttersta kanter i nordvest. Derifrån gingo vi till fots till en höjd, på hvilken Kamehameha skolans byggnader och ett vackert museum äro belägna. Utsigten härifrån öfver Honolulu, den angränsande trakten och hafvet är mycket storartad och skön.

En annan dag uppstego vi på Punch-bowl, gjorde en vandring omkring kanten af dess krater, gingo ned utefter dess norra sluttning och följde en brant stig uppåt bergen. Till höger låg en djup dal. Denna jemte bergens sidor voro beväxta med vild eller planterad skog. HögtHONOLULU FRÅN PUNCH BOWL.PÅ LIFVETS HAF.

upp kommo vi till en stuga, der vi vänligen mottogos af en skotsk skogvaktare. En del af vårt sällskap stannade på detta ställe. Men tillika med en yngling från staden fortsatte jag uppåt. Ur täta skogssnår kommo vi ut på öppen mark. Yi besökte kär en urinvånares enkla gräs-liydda ocli släckte vår törst med vilda guaver, som vi funno på några guavaträd i närheten, klättrade derefter upp till en af de lägre bergspetsarna mellan två och tre tusen fot öfver hafvet. Härifrån blickade vi ned i vulkanernas kratrar, sågo Honolulu under våra fötter och öfverskå-dade det sköna, vidsträckta landskapet med sina höga berg och djupa dalar, sina planterade kustslätter och sin hafsomgjordade strand. Vidsträckt var utsigten öfver ön, der hon låg midt i hafvet, en smaragd inlagd i safir.

Lika storartade och sköna vyer gifvas på de andra öarna. Kauai med sina berg ända till fem tusen fot höga har sina kala klippor i nordvest och i motsatt riktning sina med sockerrör planterade lågländer. I norr ligger en romantisk dal, Waioli, 0111 hvilken Isabella Bird Bishop skrifver: "Den eger skönhetens hvarje element, ocli i sin älsklighet öfverträffar den allt jag någonsin har sett".

Molokai har i öster sina väldiga ät-194

testuppor mot hafvet och sin fruktbara halfö Kalauwao, hvarest de spetelske få bo. I vester sluttar landet sakta mot stranden.

Mani, genom ett lågt näs delad i tvenne högländer, har bland bergen en dal, Iao-dalen, hvilken kan jemföras med Yosemite-dalen i Californien. Den är två mil (eng.) bred och omgifven af ättestupor ända till fyra tusen fot höga. Dessa ättestupor äro beklädda med en rik vegetabilisk matta. På öns östra del ligger berget Haleakala med en krater tio tusen fot öfver hafvet. Scenerna der skola vara de mest vilda och storartade.

Den största af öarna, Hawaii, från hvilken ögruppen lånar sitt namn, har sina verldsberyktade vulkaner, af hvilka Mauna Loa är 14,000 fot hög och Kilauea 4000 fot hög. Den sistnämde, hvars krater är en eldsjö omkring en half mil i diameter, besökes ofta af resande, ocli den har på senare tiden varit i upprepade utbrott. Storartade äro då

scenerna på Hawaii. Eld skjuter upp i luften flere hundra fot, och den höga rökpelaren ge-nomtränges och belyses af eldskenet. Lava flödar öfver kraterns kanter och vältrar sig nedåt bergsluttningarna här och der i form af riktiga fall. Den glödheta massan sprider förstörelse öfver allt i sin

väg. Mauna Loa har setts uppspruta eldpelare ända till tusen fots höjd, och den har vid ett enda utbrott utgjutit lika mycken lava som den Vesuvius har utgjutit på 2000 år!® Detta är den största kända vulkan i verlden. Ända till fyra mil nedåt från bergets spets är det kält. Icke ens en mosstufva finns här, endast hårdnade lavaniassor. Under vintermånaderna döljas dessa mörka massor af en skinande hvit mantel af snö. Vid bergets fot utbreder sig ett distrikt af den rikaste jordmån och den skönaste tropiska växtlighet, genomskuret af små strömmar med sina brusande katarakter. I denna leende och väldiga natur med vulkanerna bakom sig och hafvet framför sig ligger den lilla staden Hilo.

På grund af de många och stora bergen är en betydlig del af öarna oodelbar. Endast dalarna och lågländerna kunna odlas. Men dessa ega den rikaste jordmån och frambringa en rik afkastning i socker och sydländska frukter. Kaffe har nyligen börjat odlas. Risgryn växer äfven. Poi, beredd af taro- eller kalo-rot, utgör infödingarnas hufvudsakliga födoämne. Stora landssträckor återstå ouppodlade. Öarnas hela arealinnehåll är, då alla små-öar inberäknas, omkring 6000 engelska qvadratmil, hvaraf Hawaii innehåller mer

KOKOSNÖTSTRÄD.

än hälften. Hela befolkningen belöper sig till öfver 100,000, af hvilka en tredjedel äro kanaker, de öfriga japaneser, kineser, portugiser, nordeuropeer och amerikaner. Det beräknas, att öarna under full odling kunde uppehålla en million menniskor.

Klimatet är ett af de härligaste på jorden, en evig sommar, hvars tropiska hetta mildras af en kylig hafsström från norden. Termometern stiger sällan öfver 90 gr. Far., faller sällan under 60 gr. Far. En ständig nordost passad med sin rena hafsluft stryker fram öfver öarna. Den stores blott en eller annan gång under vintermånaderna, då storm från sydvest med strida regn kan uppkomma. På lovartssidan af öarna regnar det betydligt. På läsidan segla lätta molntappar fram Öfver den klara himmeln med nu och då en regnskur.

I detta paradisiska klimat och bland dessa öars förtrollande scener gingo fordom, som på sina ställen än i dag, de välväxta mörkbruna urinvånarna omkring under sina dagliga sysselsättninger alldeles nakna eller på sin höjd med ett' litet skynke af bark eller tyg omkring midjan. De voro vildar likasom många andra af deras likar på söderhafsöarna. De tillbådo falska gudar ocli halfgudar samt sina förfäders andar. Dessa gudar och

andar förestälde de sig sväfva omkring i luften, i hafvet och på landet. Genom menniskooffer tänkte de sig kunna förmå dem att ingå i sina afgudar, och de höllo före, att de ingingo i djur och plantor. Gudarna tillskrefvo de alla sina egna onda passioner, och dyrkan af dem var på det högsta förnedrande. Att vara grym, falsk, liderlig och till det yttersta föraktlig var att vara gudalik. Genom vidskepelse och vantro förtrycktes folket af presterna. Medelst tabu — förbud mot oheligt bruk—hindrades synnerligen qvinnorna från många naturliga rättigheter såsom att äta tillsammans med sina män, att äta fisk eller frukt af många slag o. s. v. Genom trolldom hölls folket i beständig fruktan — en fruktan så allvarlig att den stundom medförde döden. Genom menniskooffer vid en mängd olika tillfällen, synnerligen vid en höfdings död, jagades folket åt bergen, till dess faran var förbi. Dock fingo många släppa till lifvet. Föräldramord, barnmord, liderlighet, krig voro vanliga. En qvinna

sade en gång till en missionär: "Jag har

haft tretton barn och har begraft dem

alla lefvande. O, att Ni hade kommit

förr och lärt mig det, som bättre är!'1

Ja, och hade det icke varit för den kristnaPÅ LIFVETS HAF.

missionen, så liade detta folk ännu varit vildar och öarna ett sjöröfvarenäste.

Hawaiiska öarna upptäcktes först af en spanior 1555, men han dolde af afund sitt fynd. De upptäcktes sedan af en engelsman, kapten Cook, 1778, hvilken gjorde ögruppen känd inför verlden. Han kom först i sigte af Kauai, der han landsteg och blef mottagen såsom en gud. Sedan upptäckte han de andra öarna. Han och hans besättning blefvo kallade Tia oiis (hvita svin). Detta var en vän-skapsbetygelse. Men både kapten Cook och hans män gjorde skäl för namnet. De uppförde sig skamlöst, och kaptenen blef till sist dödad af infödingarna. Detta skedde på Hawaii, der hans graf är belägen. Först sju år senare besöktes öarna af något skepp. Nu började en serie af handelsresor, hvarigenom höfdingarna vunno betydliga penningesummor, till dess de förmådde köpa egna fartyg, skjutvapen och ammunition.

Af de främlingar från den civiliserade verlden, hvilka besökte öarna, voro de fleste föga bättre än infödingarna sjelfva. De förde ett lågt lif, foro fram med våld och mord samt deltogo i förekommande inbördeskrig. De hjelpte en höfding, Kamehameha, att göra sig till herre öfver Hawaii, samt derefter att genom bio-200

diga bataljer slå under sig alla de andra öarna förutom Kauai, hvars regent dock till sist frivilligt slöt sig till segrarens rike, som nu sträckte sig öfver hela ögruppen. På detta sätt kommo de hvita främlingarne mot sin egen afsigt, men genom Guds försyn, att förbereda vägen för kristendomens införande. Grundläggningen af en enda regering öfver hela ögruppen gjorde slut på krigen öarna emellan ocli öppnade väg för fridens evangelium.

Men en annan än vigtigare förändring inträffade. Hawaiierna hade fått höra, att afguderiet hade blifvit afskaffadt på Tahiti, och Kamehameha hade af sjökaptener gjort sig noga underrättad 0111 sanningen häraf, samt om kristendomens natur. Höfdinghusets qvinnor, hvilka kände hedendomens tabu såsom en olidlig-börda, mottogo dessa underrättelser med glädje, och de lyckades efter Kameha-mehas död, då hans efterträdare, Kamehameha II gjordes till konung, att få taliu afskaffadt. Konungen sjelf intog öppet sin måltid i sällskap med hofvets fruntimmer. När folket såg, att han icke ögonblickligen hemsöktes af gudarnas raseri, utropade de: u Tcibu är afskaffadt! Afgudarna äro en lögn!" Genast började de, med sin öfversteprest i spetsen, attPÅ LIFVETS HAF.

sätta elcl på sina tempel och förstöra sina afgndar ända till den yttersta af sina öar. En del afgudadyrkare gjorde dock motstånd, och en batalj blef utkämpad i hvilken deras ledare föllo, och deras sak förlorades. Afguderiet blef derefter för alltid förbjudet. På grund af detta förbud bortvisades till och med katoliker från öarne. Deras bilderdyrkan ansågs nämligen för afgudadyrkan.

Under tiden hade intresset för en kristlig mission till dessa öar uppväckts i Fcrenta Staterna. En hawaiisk gosse, hvilken med skepp hade kommit till New Haven, Con., fanns en morgon sitta gråtande på trappan till en af byggnaderna vid Yale College. En predikant tog honom med sig hem och vårdade sig ömt 0111 honom. Tillika med andra hawaiiska gossar skickades han till en skola, der han och några af hans kamrater blefvo omvända till kristendomen. De begärde då, att kristna lärare måtte sändas till • deras i mörker inhöljda folk. Denna begäran rörde mångas hjertan, och i oktober 1819 stego de första missionärer för Hawaii ombord å en brig i Boston, hvilken förde dem till deras aflägsna destinationsort. Dessa missionärer voro trenne predikanter, en skollärare, en doktor, en boktryckare och en åkerbrukare jemte202

hustrur ocli barn. De skickades ut af det nyligen bildade protestantiska mis-sionssällskapet, "The American Board of Missions".

Gud hade beredt väg för dem. När de landstego, funno de afguderiet bortlagdt, och ehuru motsagda och hindrade af män från civiliserade länder, fingo de tillstånd at konungen att bo på öarna för ett år. Derefter måste de åter röna motstånd af de hvita, hvilka ville inbilla konungen, att England skulle visa honom sin vrede, ifall han tilläte missionärerna att stanna qvar. Men just då kommo tvenne engelska skepp in till Honolulu, af hvilka det ena var en gåfva af engelska regeringen till Kamehameha, derför att han räddat sjömän och fartyg ur vildarnas händer. Med skeppen hade äfven kommit infödingar från Tahiti, hvilka berättade om förträffligheten af missionärernas verksamhet derstädes. Genom denna händelse räddades missionen från oomvände euro-peers eller amerikaners fiendtliga anslag. Flera gånger sedan blef den anfallen från samma håll, och lika ofta triumferade den genom Herrens ledning.

Missionärerna uppställde ett alfabet för språket. Det behöfde endast tretton bokstäfver. De tryckte ströskrifter. Konungen sjelf var den förste, som lärde sig

läsa. Derefter befalde han, att alla hans undersåter skulle gå i missionsskolorna. Inom några få år kunde redan 30,000 infödingar både läsa och skrifva. Derigenom vann missionen stor framgång. 1832 hade Nya Testamentet blifvit öfversatt, 1839 hela bibeln. Några år derefter hade 20,000 exemplar af bibeln, 50,000 Nya Testamenten och en mängd ströskrifter och skolböcker blifvit spridda bland folket.

Inflytelserika öfverhetspersoner blefvo omvända och egnade både hjerta och hand ät missionen. Den första af dessa var drottning Kaahumau, om hvilken, efter hennes död, det sades: "Missionen har i henne förlorat en moder, en vis rådgif-verska, en fast väninna, men himmelen har mottagit en själ, hvilken genom Kristi blod blifvit renad från hedendomens vederstyggligaste flackar, barnmord och outsäglig besmittelse". När hon låg på sin dödsbädd, landstego nitton nya missionärer. Dessa mottog hon med glädjetårar.

En annan framstående person var guvernören först af Hawaii sedan af Oahu. Kaahumanus broder Kaakini, hvilken blef en varm kristen, bygde en kyrka och bistod missionärerna mot fiendtliga främlingar. Kapiolani, en qvinna, som härstammade från höfdingar, blef omvänd

till Herren. Hon beslöt att nedbryta folkets tro på den fruktade vulkan-gudinnan Pele. Fördenskull begaf hon sig gent emot sin mans och sina vänners råd på en lång resa till Kilauea. När hon hade uppnått vulkauens krater, möttes hon af en prästinna, hvilken varnande förutsade hennes död, ifall hon företoge något emot Pele. Men hon gick obekymrad ned i vulkanens krater till kanten af eldsjön, der hon åt af bär, helgade åt gudinnan, kastade stenar i den brinnande lavan och utropade: "Jehova är min Gud. Han tände dessa eldar. Jag fruktar icke Pele." Sedan knäböjde hon och bad till den sanne Guden och sjöng tillika med sina tjenare en kristlig hymn. Hon lefde under tjugu års tid till sin död ett trofast kristligt lif. Hon anses för en af de mest upplysta kristna, som den hawaiiska nationen någonsin haft. Många andra inflytelserika kristna kunde nämnas.

Det dröjde dock länge, förrän folket mera allmänt lärde sig inse sin syndighet och sitt behof af nåd. 1832 funnos endast 577 kristna på alla öarna; men mellan åren 1836—40 uppkom en stor och djupgående andlig väckelse, genom hvilken omkring 20,000 infödingar blefvo omvända till kristendomen. Under de följande fyratio åren kommo i medeltal ett tusen

personer årligen till församlingarna. I Juni 1870 hölls i Honolulu missionens fenitioärs jubelfest, då the American Board ansåg sitt arbete fullbordadt och öfverlemnade missionen åt de kristna på öarna. Detta steg var dock förhastadt, ty under de pröfvande förhållanden, som följde, hade dessa nykristna väl behöft missionssällskapets stöd och hjelp. Mer eller mindre fiendtliga furstar kommo nu till styret, personer, hvilka för sin egen vinning sökte nedbryta den genom missionärernas hjelp väl ordnade regeringen. Dertill begagnade de mutor, uppväckte nationaifördomar, uppmuntrade hedendomen och sökte förstöra församlingarna. Men 1894 förklarades Hawaiiska öarna för republikoch 1898 annekterades de af Förenta Staterna.

Oaktadt de svåra prof, som kristendomen genomgått på öarna, har den dock med nit uppehållits. Om än

församlingarna hafva lidit skada, äro de dock i behåll och i verksamhet för sin ädla sak. Just vid vårt besök hölls i Honolulu de kristna församlingarnas årskonferens. Det var med icke litet intresse vi sågo de infödda predikanterna uppträda i en klädsel och med en belefvendet, som väl kunde jemföras med Amerikas bildade pastorer. Vi förstodo väl icke deras språk, men att206

ifver ocli sans utmärkte deras predikan och deras tal, det syntes nog. Intressanta raporter på engelska afhördes, af hvilka det framgick, att både inländsk och utländsk mission bedrefs. Den inländska missionen sträckte sig till kana-ker, kineser, japaneser och portugiser, den utländska till åtskilliga ögrupper i Stilla Hafvet. Flera församlingar äro bildade al engelsk-talande folk. Bland dessa är the Union church i Honolulu störst med hundratals medlemmar och en stor prydlig stenkyrka, som kostar 125.000 dollars. Det skepp, som för närvarande begagnas i missionens tjenst, "The Morning Står", var också just nu i hamn, och vi hörde i dess salong med intresse kaptenen tala 0111 metoderna för missionsverksamheten bland vildarna på andra ögrupper. Kristlig verksamhet i alla grenar utöfvas, och frukten deraf under de närmare åttio år, som förflutit sedan dess början, är förutom den allmänna nu rådande civilisationen en insamling till den kristna församlingen af en stor mängd omvände hedningar.

Den allmänna och högre upplysningen befordras af utmärkta skolor, dels upprättade af regeringen, dels af enskilda personer. Handeln med andra länder, synnerligen med Förenta Staterna har lifligt ut-RESIDENSGATA I HONOLULU.vecklats. Urinvånarne äro ett fridsamt, gästvänligt ocli laglydigt folk. Nationens valspråk fore annekteringen var: "Landets lif består i rättfärdighet". Alexander, ur hvars bok öfver Stilla Hafvets öar vi hafva hämtat många uppgifter, säger: "Ehuru tvifvelsutan folkets kristliga utveckling kommer att möta nya svårigheter, kan det dock antagas, att samme Gud, som genom underbara skickelser och mägtiga utgjutelser af sin Ande har varit med dem i förgångna år, skall förblifva ibland dem äfven i det tillkommande, och att Hawaiiska öarna skola för alltid qvarstå såsom en minnesvård af hans välsignelse öfver den kristna missionen". Hvad denna mission varit för Hawaiiska öarna, det har den också varit för många andra ögrupper, och detta skall den blifva för ännu andra, hittills oevangeliserade fält, till dess Herren kommer åter, då jorden skall blifva full af hans äras kunskap.

Vår hemresa tog på grund af långa stiltjen längre tid än utresan, men efter två och en half månads bortovaro landstego vi åter i San Francisco.Den senare delen af denna uppsats har i något olika form publicerats i “Vinter Sol”, 1899, å P. Palmqvists Aktiebolags förlag, Stockholm.Rättelser,

På sid. 49, rad lo liedifr. står din, bör vara min

" " 65 " 9 " " dem " " den

" " 72 " 11 " " teismens " deismens

" " 91 " 8 " " sina " " fina

" " 99 " 11 " " beständigt " för beständigt

11 ii "18 " " Kaahumau " Kaahumanu

Några andra mindre tryckfel urskiljas och rättas med lätthet af läsaren sjelf.